PROMETHEUS

ČASOPIS PRE OBČIANSKU SPOLOČNOSŤ A HUMANIZMUS

PROMETHEUS ▫ 2/2005

CENA: 25 SK

ISSN 1336-6424

Sedem mýtov o ateizme

Ježiš Kristus vraj nikdy neexistoval!

Prekvapivé zistenia historika Luigiho Cascioliho

Za Jánom Pavlom II.

Odluka cirkvi od štátu

Realita či zbožné želanie?

Odluka cirkvi od štátu, kedysi v cirkevných kruhoch požadovaná, dnes zatracovaná. Dnes sa opäť dostáva na prvé stránky novín a časopisov. Či už v súvislosti s horlivými debatami o výhradách svedomia, či s vyučovaním náboženstva na školách, alebo pri každej správe o zvyšovaní platov duchovných. Nech už je vnímaná ako nevyhnutná potreba alebo len ako marketingový nástroj strán hľadajúcich si pevné miesto v spleti politických tém a pseudotém, každodenne servírovaných znudeným občanom – voličom, je legitímne (a čoby... viac než žiaduce!) o nej hovoriť. Ako pre nás uviedla dr. Zavacká, sekularizmus je základom modernej európskej štátnosti.

Smrť pápeža Jána Pavla II. bola v uplynulom mesiaci spoločenskou témou číslo jeden. Pobláznené davy hrnúce sa do Vatikánu, aby videli mŕtve telo pápeža a modlili sa zaňho priamo na mieste, vyvolali počudovanie a od prekvapenia zvraštili čelo u nejedného bezbožníka. Aký to však bol v skutočnosti človek? Bol naozaj poslom mieru, lásky a šťastia, ako každodenne počúvame z úst najvyšších cirkevných i štátnych predstaviteľov? Alebo to bol obratný taktik a politik, ktorý dokázal strhnúť obyčajných ľudí i svetových mocipánov na svoju stranu? Alebo to bol len bežný smrteľník so všetkými kladmi a zápormi? Na túto otázku hľadajú odpoveď viacerí autori na stránkach nášho časopisu.

Judita Takáčová

PROMETHEUS

Časopis pre občiansku spoločnosť a humanizmus

I. ročník

Vydáva: Spoločnosť Prometheus Bratislava, združenie svetských humanistov, Štefánikova 4, 811 05 Bratislava

Predseda: Ivan Poljak

Tel./fax: 02/52491191

E-mail: humanist@pobox.sk,

Web: http://slovakia.humanists.net

Šéfredaktorka: Judita Takáčová

Redakcia: Radovan Pavlík, Alena Behúnová

Výrobná sekretárka: Alena Behúnová

Grafika: INFOMA®Business Trading, s.r.o. Mgr. Marcel Kostelník

Registračné číslo: 3336/2005

ISSN: 1336 - 6424

Tlač: OTA, a. s. Košice

Rozširuje Mediaprint-Kapa a ďalší distribútori

Za obsah inzercie zodpovedá inzerent. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Toto číslo vyšlo 21. februára 2005.

Číslo účtu: 11481540/0900

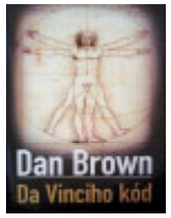

3 Odluka cirkvi od štátu Realita či zbožné želanie?
O financovaní cirkví, o diskriminujúcej registrácii cirkvií a o odluke cirkvi od štátu vôbec

7 Výzvy všetkým voľnomyšlienkarom
Za obranu storočného zákona o odluke cirkví a štátu vo Francúzsku

8 Odluka cirkvi od štátu je nemožná!
Zhovárame sa s Katarínou Zavackou z Ústavu štátu a práva SAV

10 Zaujímavosti zo sveta
• Nový pohľad na kondómy v španielskej katolíckej cirkvi • Vatikán zakázal Brownov roman • Kňazom môže byť aj homosexuál • Nové evanjelium podľa Judáša

11 Výchova mladých ľudí k manželstvu je nedostatočná
Pohľady na rodovú rovnosť očami dospievajúcich

12 Sedem najčastejších mýtov o ateizme
O tom, prečo konať dobro, o tom, či ateisti sú dobrí občania, a o tom, či ateisti sú tolerantní

14 Za Jánom Pavlom II.
Sedis vacat.., Taktik a politik, Sklamané nádeje

16 Ježiš Kristus vraj nikdy neexistoval!
Prekvapujúce zistenia talianskeho historika Luigiho Cascioliho a o súdnom spore s katolíckou cirkvou

17 Obžaloba náboženstva
Prečo sa ľudia zabíjajú. Ďalšia časť z pripravovaného slovenského prekladu knihy Chestera Dolana

19 Náboženstvá sveta: Judaizmus
O počiatkoch, smeroch, symboloch judaizmu i o židovských sviatkoch

22 Nevidím to ružovo
O problémoch gejov a lesieb na Slovensku

24 Trpký údel uhorských jakobínov
O hnutí uhorských jakobínov, o ich myšlienkach i osude

26 AIDS, chudoba a vojny
Reportáž o ťažkej práci humanitárnej organizácie v Nigérii

28 O básnikovi Villonovi a o jednom biskupovi
O životnej púti veľkého francúzskeho francúzskeho básnika Françoisa Villona

Vyberáme za vás: Novinky na knižnom trhu

30 Ľudácke šľahanie bičom po vode
O zákaze nedeľného predaja alkoholu za slovenského štátu

31 Čo je a o čo sa usiluje Opus Dei?
O jednej z nasilnejších náboženských organizácií na svete

Internetové okienko: Poľskí ateisti a humanisti na internete

32 Teória pekla
Hľadanie odpovede na otázku, či je peklo endotermické či exotermické

Vyberáme z Vašich listov

34 Zábava
Vtipy, krížovka

35 O Prometheovi

Odluka cirkvi od štátu

Realita či zbožné želanie?

V slovenskej verejnosti sa zčasu načas objaví téma odluky cirkvi od štátu, a to najmä z kruhov ľavičiarov, liberálov a humanistov. Pravidelne je servírovaná pri schvaľovaní štátneho rozpočtu v súvislosti s financovaním platov duchovných. Posledne sa otvorila v rámci diskusie o vatikánskej zmluve o výhradách svedomia. Menej sa už však hovorí o tom, čo odluka cirkvi od štátu znamená a akú by mala mať podobu.

Požiadavka na odluku cirkvi od štátu nie je nová. Objavila sa už vo vládnom programe ČSR a v prvej polovici dvadsiatych rokov o ňu zvádzali veľký zápas poslanci na pôde parlamentu. V podmienakch zhoršujúcej sa hospodárskej a sociálnej situácie vláda a cirkvi postupne upustili od svojich sľubov a vzdali sa pôvodného plánu odluky. Parlament namiesto toho v roku 1926 odhlasoval tzv. Kongruový zákon, ktorý zaviazal štát vyplácať zo štátnej pokladnice na platy duchovných okolo 120 miliónov Kčs ročne. V čase klérofašistického režimu na Slovensku v rokoch 1939 – 1945 bolo katolícke náboženstvo vyhlásené za štátnu ideológiu. Neodlukový model existoval aj počas socialistického režimu a pretrval až do súčasnosti.

Súčasná úprava vzťahu medzi štátom a cirkvami

Súčasný vzťah medzi cirkvami a štátom upravuje zákon o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností, novelizovaný v roku 2000, ktorým sa umožnilo cirkvám a náboženským spoločnostiam uzatvárať individuálne zmluvy medzi štátom a nimi. V roku 2000 bola uzavretá medzištátna zmluva medzi SR a Svätou stolicou (tzv. vatikánska zmluva), ktorá upravuje podmienky spolupráce štátu a Rímskokatolíckej či Gréckokatolíckej cirkvi na území Slovenskej republiky, pričom stanovuje povinnosť štátu finančne sa zúčastňovať na činnosti cirkví a ich aktivitách. Rozsah podpory stanovuje, resp. má byť stanovený osobitnými zmluvami. Následne bola prijatá Zmluva medzi SR a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami.

Diskriminujúca registrácia cirkví

Nárok na finančnú podporu zo strany štátu majú len registrované cirkvi a náboženské spoločnosti. Na základe zákona o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností boli registrované všetky cirkvi a náboženské spoločnosti, ktoré pôsobili na území SR do 31. augusta 1991, čiže boli uznané ešte socialistickým štátom. Následným zákonom o registrácii cirkví a náboženských spoločností boli stanovené podmienky na registráciu nových cirkví a náboženských spoločností. Podľa tohto zákona možno zaregistrovať len takú cirkev či náboženskú ➔

*V tabuľke uvádzame zoznam **16** registrovaných cirkví a náboženských spoločností na Slovensku s počtom veriacich, ktorí sa k nim prihlásili podľa cenzu z roku 2001.*

Rímskokatolícka cirkev	**3 708 120**
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	**372 858**
Gréckokatolícka cirkev	**219 831**
Reformovaná kresťanská cirkev	**109 735**
Pravoslávna cirkev	**50 363**
Náboženská spoločnosť Svedkovia Jehovovi	**20 630**
Evanjelická cirkev metodistická	**7 347**
Kresťanské zbory	**6 519**
Bratská jednota baptistov	**3 562**
Cirkev adventistov siedmeho dňa	**3 429**
Cirkev bratská	**3 217**
Židovská náboženská obec	**2 310**
Apoštolská cirkev	**3 905**
Starokatolícka cirkev	**1 733**
Cirkev československá husitská	**1 696**
Novoapoštolská cirkev*	
Ostatné	**7 990**
Bez vyznania	**697 308**
Nezistené	**160 598**
Spolu	**5 379 455**

* Novoapoštolská cirkev bola zaregistrovaná v roku 2001, a preto sa neuvádzala pri sčítaní ľudu. Je zahrnutá do položky ostatné. Podľa údajov sčítania ľudu v roku 1991 sa k nej hlásilo 189 členov.

*Zdroj: **Štatistický úrad SR***

Na názor jednotlivých parlamentných politických strán na tému odluky cirkví od štátu sme sa opýtali ich predstaviteľov:

Pavol Minárik, podpredseda KDH: Je to absolútne legitímna téma. Treba o nej diskutovať v pokojnej atmosfére. Nechceme z nej robiť politikum, keďže všeobecný prínos cirkví ide naprieč spektrom spoločnosti. Politické strany by však k tejto téme mali zaujať stanovisko aj vo svojich volebných programoch. Pri tejto téme musí dôjsť k pokojnému celospoločenskému dialógu nielen medzi politickými stranami, ale aj samotnými cirkvami. Je však pritom potrebné povedať, že podpora malých cirkví je dnes vyššia. Ak teda budeme v budúcnosti uvažovať o podpore cirkví, treba uviesť, že nebude môcť byť založená na spravodlivosti, pretože potrebujeme celospoločenský zmier, a nie stavať cirkvi proti sebe.

Dušan Čaplovič, podpredseda Smeru: Treba ísť krok za krokom. Prvým by mala byť asignačná daň a druhým samotná odluka. Treba to však rozdiskutovať aj s cirkvami. Väčšie cirkvi by napríklad s asignačnou daňou vystačili. Musíme však riešiť aj postavenie malých cirkví tak, aby prežili. Ak sa vytvoria podmienky na ekonomickú samostatnosť cirkví, cesta k odluke je jednoznačná. Som presvedčený, že odluka by bola cirkvám na prospech. Štát sa však musí postarať, aby sa cirkvi mohli v niektorých oblastiach uchádzať o rôzne granty.

Jirko Malchárek, podpredseda ANO: Podľa ANO ešte nenastal čas na diskusiu, ktorá by vyústila do konkrétnych krokov, ako je prijatie potrebných zákonov. Je však dobré, ak sa o tejto téme hovorí medzi ľuďmi i odbornou verejnosťou. Nemalo by sa to však spájať s niečím proticirkevným. Pre ANO je však v súčasnosti témou dňa transparentné financovanie cirkví, ale aj pamiatok zo štátneho rozpočtu.

Vladimír Ďaďo, predseda poslaneckého klubu KSS: Cirkev by sa mala vedieť dokázať postarať sama o seba. My však v tejto téme nebudeme príliš iniciatívni. Nech to riešia iné politické strany.

Jozef Banáš, SDKÚ: Odluka cirkví od štátu je témou, ktorá bude na stole veľmi rýchlo. Takáto požiadavka bude čoraz viac silnieť, a to od cirkví. Keď totiž cirkvi budú chcieť ukázať svoju silu, tak to ukážu len na prípade, keď aj veriaci budú podporovať svoju cirkev. Ak nebude chcieť cirkev spoznať svoju silu, bude čoraz viac slabnúť. Podľa mňa aj kresťania budú radi, že budú môcť aj finančným príspevkom vyjadriť svoj postoj k cirkvi.

Zuzana Martináková, predsedníčka Slobodného fóra: Túto tému považujem za legitímnu. Neviem si však predstaviť dosiahnutie riešenia bez celospoločenského konsenzu. To znamená aj bez súhlasu cirkví. Kľúčové dnes je zistiť, či je spoločnosť na odluku pripravená, aby sa nedotkla ani veriacich, ani neveriacich.

Anton Blajsko, podpredseda LS-HZDS: Nie je to naša téma. Z hľadiska vývinu spoločnosti sa však táto téma nedá obísť. Ide o zložitú otázku, ktorá je upravená aj zmluvami so Svätou stolicou. K odluke tak skoro nepríde. Sme religiózna oblasť, a aj cirkvi sa musia na samostatné hospodárenie pripraviť.

Rado Pavlík

spoločnosť, ku ktorej sa hlási minimálne 20 000 osôb s trvalým pobytom na území SR. Tým sú diskriminované novovznikajúce cirkvi a náboženské spoločnosti s menším počtom veriacich, ktoré v dôsledku toho nemajú nárok na podporu zo strany štátu, ani možnosť uzavrieť so štátom zmluvu. Tým potom nezostáva iné, len sa zaregistrovať na ministerstve vnútra ako občianske združenie. Takáto situácia môže viesť napríklad k tomu, že nárastom počtu prisťahovalcov z krajín islamského sveta po vstupe SR do Európskej únie nebude možné na Slovensku zaregistrovať spoločnosť združujúcu občanov islamského vierovyznania. Tých pritom môže byť viac než príslušníkov Evanjelickej cirkvi metodistickej či Cirkvi československej husitskej na Slovensku. Len 10 zo 16 registrovaných cirkví a náboženských spoločností má početne viac príslušníkov ako požadovaných dvadsaťtisíc osôb s trvalým pobytom na území SR. Jedinou novou náboženskou spoločnosťou zaregistrovanou po roku 1989 je Spoločnosť Svedkov Jehovových, ktorá bola zaregistrovaná ešte pred účinnosťou zákona číslo o registrácii cirkví na náboženských spoločností.

Registrované cirkvi a náboženské spoločnosti majú zo zákona nárok predovšetkým na štátne dotácie, na zriaďovanie vlastných cirkevných škôl a na vyučovanie náboženstva na školách, na vstup do zdravotníckych zariadení, do zariadení sociálnej starostlivosti či do ubytovacích objektov vojenských útvarov. Majú právo na vstup do verejnoprávnej televízie a rozhlasu. Majú tiež právnu subjektivitu.

Veľmi podnetné je porovnanie vývoja religiozity podľa výsledkov sčítania ľudu v rokoch 1921, 1950, 1991 a 2001. V rokoch 1960, 1970, 1980 (teda v rokoch budovania socializmu!) otázka vierovyznania nebola

predmetom štatistického zisťovania v zmysle zásady považovať náboženské vyznanie za čisto súkromnú vec každého občana. Toto chápanie sa prejavilo pri sčítaní v roku 1991, keď značná časť obyvateľov Slovenska odmietla na túto otázku odpovedať. Výsledky sčítania ľudu napriek istým výhradám predsalen poskytujú určitý predpoklad pre hodnotenie svetonázorovej orientácie. Nakoľko v rokoch 1930 a 1938 nedošlo k podstatným zmenám v štatistických výsledkoch, pre naše porovnanie sme vybrali roky 1921, 1950, 1991 a 2001.

Cirkev	1921		1950		1991		2001	
	absolútne	%	absolútne	%	absolútne	%	absolútne	%
Rímskokatolícka cirkev	2 128 205	70,43	2 623 198	76,35	3 187 383	60,56	3 708 120	68,93
Gréckokatolícka cirkev	193 778	6,41	225 495	6,56	178 733	3,40	219 831	4,09
Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku	530 512	17,56	443 251	12,90	326 397	6,20	372 858	6,93
Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku			111 696	3,25	82 545	1,57	109 735	2,04
Pravoslávna cirkev	2 879	0,10	7 975	0,23	24 376	0,46	50 363	0,94
Ostatné spolu	21 120	0,70	4 825	0,14	29 112	0,55	58 332	1,08
Židovské náboženské obce v Slovenskej republike	135 918	4,50	7 476	0,22	912	0,02	2 310	0,04
Nezistené	495	0,02	2 277	0,07	917 835	17,44	160 598	2,99
Bez vyznania	8 818	0,29	9 679	0,28	515 551	9,80	697 308	12,96
Spolu	**3 021 725**		**3 435 872**		**5 262 844**		**5 379 455**	

Pre spôsob zisťovania náboženského vyznania v roku 1921 (Evanjelická cirkev a.v. a Reformovaná kresťanská cirkev boli v tomto roku zisťované spoločne) a porovnanie trendu je podrobnosť údajov týkajúcich sa nekatolíckych cirkví a náboženských spoločností redukovaná a uvedené údaje sú zahrnuté do jednej kategórie.

Financovanie cirkví

Financovanie cirkví sa riadi zákonom o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností z roku 1949 v znení zákona z roku 1992, v ktorom je stanovená povinnosť štátu uhrádzať štátu osobné požitky duchovným cirkví a náboženských spoločností, ako aj riadne vecné náklady spojené s výkonom bohoslužieb a iných náboženských úkonov i s cirkevnou administratívou.

Na základe tohto zákona cirkvi a náboženské spoločnosti v roku 2001 dostali 530 miliónov Sk, v roku 2002 čiastku vyššiu o 70 miliónov Sk, t. j. 600 miliónov, a v roku 2003 táto suma činila až 670 miliónov Sk. V roku 2005 štát prispel na platy duchovných ďalšími 170 miliónmi Sk s odôvodnením, že tieto platy sa nevalorizovali od roku 1997. Toto však nie je jediný zdroj finančnej podpory cirkví. Sú to aj niektoré ministerstvá, z rozpočtu ktorých sa cirkvi financujú, napríklad kňazi v armáde z rozpočtu ministerstva obrany, kňazi vo väzniciach z rozpočtu ministerstva vnútra a spravodlivosti či cirkevné školy z rozpočtu ministerstva. školstva. Ďalšie prostriedky cirkvi dostávajú z regionálnych a miestnych samospráv, ktorých celkový objem nie je známy. O veľkorysosti financovania cirkví navyše svedčí aj fakt, že cirkvi sú oslobodené od dane z príjmu právnických osôb za všetky výnosy kostolných zbierok, darov a príjmov za cirkevné úkony, tzv. štólové poplatky. Pritom štátnu finančnú podporu nedostavajú Spoločnosť svedkov Jehovových, Cirkev adventistov siedmeho dňa a Kresťanské zbory, ktoré sa takejto podpory zriekli.

Štát však do vnútorných záležitostí cirkví nezasahuje, nevykonáva nad nimi nijaký dozor, finančne ich však zabezpečuje bez dôslednej kontroly použitia peňazí. Takáto právna úprava cirkvám, ako inak, len vyhovuje. Nečudo, že po novembri 1989 sa vytratili hlasy - najmä zo strany katolíckej cirkvi - požadujúce odluku cirkvi od štátu.

Porovnanie svetonázorovej štruktúry obyvateľov Slovenska
(podľa údajov sčítania ľudu)

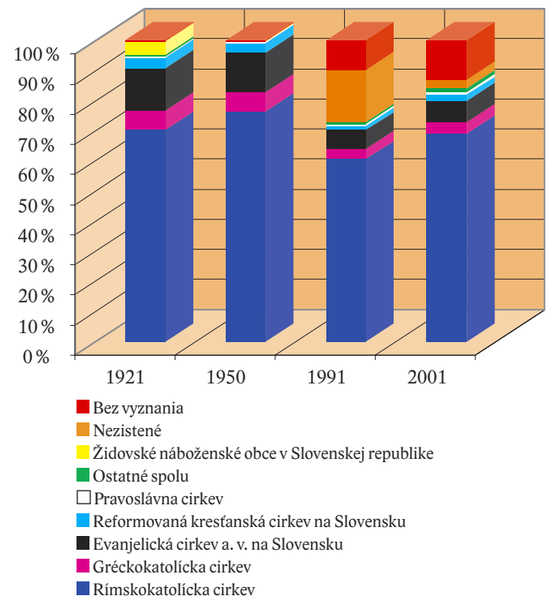

Pochybné reštitúcie cirkevného majetku

Po roku 1993 sa na Slovensku uskutočnilo viacero reštitúcií cirkevného majetku. Prvé kolo reštitúcií Slovenská republika urobila ako prvá z postkomunistických krajín. K reštitúciám sa pristúpilo napriek tomu, že podľa niektorých právnych názorov Rímskokatolícka cirkev bola len správcom majetku. Sama hospodárila s majetkom poberala z neho príjmy, ten však zostával vo vlastníctve patrónov a donorov. Podľa týchto právnych názorov rešpektujúcich stanovisko ministerstva unifikácií ČSR z roku 1934, konkordát z roku 1855 a ďalšie nariadenia ríšskeho zákonníka bol majetok v správe Rímskokatolíckej cirkvi postavený pod priamy štátny dohľad, a teda Rímskokatolícka cirkev nemôže preukázať plné vlastnícke práva k majetku spred roku 1948.

Neprehľadnosť cirkevného majetku

Objemovo sa reštitúcie týkali predovšetkým majetku Rímskokatolíckej cirkvi, ktorá mala na nich rozhodujúci podiel. O stave majetku cirkví a náboženských spoločností a o stave reštitúcií však neexistuje žiaden prehľad. Cirkevni predstavitelia na verejnosti prezentujú názor, že išlo predovšetkým o zdevastovaný majetok, ktorý si vyžaduje nové rozsiahle investície, aby mohol byť zdrojom príjmov. Najväčšie cirkvi sa zároveň bránia všetkým iniciatívam požadujúcim inventarizáciu cirkevného majetku. Na nedávnu výzvu politickej strany ANO, aby cirkvi zverejnili svoj majetok, pozitívne reagovali len menšie cirkvi, ako napríklad

Apoštolská cirkev, Cirkev československá husitská a Ústredný zväz židovských náboženských obcí.

Čo znamená odluka cirkvi od štátu?

Za takéhoto stavu sa niet čo čudovať, že sa množia hlasy volajúce po odluke cirkvi od štátu. Odlukou sa sleduje dosiahnutie ideologicky a nábožensky úplne neutrálneho štátu. Odluka by znamenala ekonomicko-finančnú sebestačnosť a nezávislosť cirkví a vzájomnú politickú nezávislosť štátu a cirkví. A v konečnom dôsledku i zmenu chápania postavenia cirkvi v spoločnosti. Na rozdiel od cirkví, ktoré sú toho názoru, že majú v spoločnosti mimoriadne a nezastupiteľné postavenie vyplývajúce z kresťanských tradícií v Európe, je potrebné ich pôsobenie vnímať úplne ináč. Náboženstvo je predsa súkromná záležitosť každého jednotlivca, a preto i cirkvi mali byť spoločenstvom súkromného charakteru. V odlukovom systéme by si svoju vieru a prevádzkovanie cirkví mali platiť sami veriaci, a nie štát alebo všetci daňoví poplatníci. Jedným z návrhov na spravodlivé riešenie finančného a hospodárskeho zabezpečenia cirkví je systém cirkevného príspevku. Každý občan hlásiaci sa k tej či onej cirkvi by mal povinnosť pravidelne platiť na jej prevádzku určitú čiastku, pričom výška príspevku by sa odvíjala od skutočného registrovaného počtu príslušníkov cirkví a od skutočných finančných potrieb cirkví na zabezpečenie ich základnej činnosti. U nás však tento model cirkvi odmietli z obáv z možného masového vystupovania z cirkví. Ešte väčšia obava je z toho, že platenie príspevku by odkryl, akú skutočne „nezastupiteľnú“ úlohu hrajú cirkvi u tých ľudí, ktorí sa k nim hlásia.

Je odluka možná?

Odluka cirkvi od štátu je v dnešnej situácii a za súčasnej politickej garnitúry skôr zbožným želaním ako návrhom, ktorý by sa dal reálne presadiť. Nebránia tomu však len negatívne postoje zo strany zainteresovaných, ale podľa viacerých právnikov aj dobre známa vatikánska zmluva. Kým tá bude existovať, odluka cirkvi od štátu zostane len hudbou budúcnosti.

Judita Takáčová, Roman Hradecký

Vzťah medzi štátom a cirkvami v zahraničí:

Nemecko – je zavedená povinná cirkevná daň. Každý, kto sa hlási k cirkvi, je povinný túto daň platiť.

Rakúsko – platí systém povinného cirkevného príspevku.

Taliansko – existuje forma daňovej asignácie. Občan si môže sám určiť, či pôjde časť jeho daní na konto nejakej cirkvi alebo na konto nejakej kultúrnej alebo inej svetskej organizácie či spoločnosti.

Francúzsko – cirkev sa financuje z výnosu vlastných nehnuteľných majetkov a podnikov, napr. vydavateľských, z príspevkov veriacich, almužien a štátnych dotácií na budovy a pamiatky.

USA – zdrojom sú príspevky jednotlivcov jednotlivým farám a farárom.

*Zdroj: **Peter Prusák – Odluka cirkvi od štátu, Vydavateľstvo Vladimír Masár, 2003***

Ste presvedčení o tom, že Slovensko je demokratický a právny štát, ktorý sa neviaže na nijakú ideológiu ani náboženstvo?

Máte osobnú skúsenosť, že štátne orgány konajú iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon?

Máte poznatky o tom, že by bolo porušené ustanovenie o tom, že nikomu nesmie byť spôsobená ujma na právach za to, že uplatňuje svoje základné práva a slobody?

Máte pocit, že nikto Vás do ničoho nenúti, aby ste konali niečo, čo zákon neukladá?

Máte pocit, že sa dodržiava Vaše právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena?

Nazdávate sa, že právo každého občana Slovenskej republiky byť bez náboženského vyznania je uplatňované a uplatniteľné bez prekážok?

Myslíte si, že sloboda myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery, vrátane práva na možnosť zmeniť náboženské vyznanie alebo vieru sú u nás zaručené?

Môže si u nás každý prakticky uplatniť právo verejne prejavovať svoje zmýšľanie?.

Potvrdzuje Vaša osobná skúsenosť to, že zamestnanci majú právo na spravodlivé a uspokojujúce pracovné podmienky?

Myslíte si, že sloboda vedeckého bádania a umenia je u nás prakticky zaručená?

Napíšte nám svoje názory, námety, skúsenosti! V časopise Prometheus vytvoríme priestor aj pre vás!

Redakcia

Píšte na poštovú adresu: Spoločnosť Prometheus, Štefánikova 4, 811 05 Bratislava alebo na e-mailovú adresu humanist@pobox.sk

Výzva všetkým voľnomyšlienkarom

Za obranu a zachovanie zákona o odluke cirkví od štátu vo Francúzsku

S výzvou na obranu francúzskeho zákona o odluke cirkví od štátu sa na verejnosť obracia Francúzska národná federácia Voľnej myšlienky (Libre Pensée) s podporou viacerých humanistických združení a 50 známych osobností z celého sveta, ktorí presadzujú absolútnu slobodu svedomia. Táto iniciatíva by mala vyústiť do celonárodnej demonštrácie, ktorá sa bude konať koncom roka 2005 v Paríži pri príležitosti storočnice odluky cirkvi od štátu vo Francúzsku. Text výzvy:

Dňa 9. decembra 1905 bol vo Francúzsku schválený zákon o odluke cirkví od štátu, ktorý znamenal koniec storočného Konkordátu a výsledok boja za sekularizmus iniciovaný francúzskou revolúciou. Tento zákon zakotvuje princíp, podľa ktorého *„republika zaručuje slobodu svedomia“*. Sekularizmom sa zakazuje akákoľvek priama alebo nepriama finančná podpora náboženstiev. Článok 2 zákona znie: „Republika neuznáva, nepodporuje a nefinancuje platy pre žiadne náboženstvo.“

Obrancovia tejto demokratickej politiky sa tak po troch pokusoch v rokoch 1795, 1871 a 1905 konečne presadili. Budovanie slobody bolo dvakrát znemožnené tyranmi ako Bonaparte v roku 1801 a Thiers po porážke Parížskej komúny. Aj po roku 1905 bol princíp odluky cirkví od štátu mnohými vážne spochybňovaný.

Po Parížskej komúne a následnom krvavom týždni sa rodiace robotnícke hnutie v boji za sociálnu emancipáciu spojilo s republikánmi, ktorí presadzovali sekulárne školstvo a neskôr sekulárny štát, aby sa tak konečne dosiahla absolútna sloboda svedomia. Odluka cirkví od štátu je výsledok francúzskej revolúcie, ktorá požadovala rovnaké práva pre všetkých občanov.

Konečne mohol Jean Jaurès povedať: *„Tento zákon o odluke je racionálny krok mysle smerom k úplnému svetlu, pravej vede a dokonalému rozumu.“* Ferdinand Buisson, prezident parlamentnej komisie pre tento zákon, dodal: *„Odluka nie je posledným slovom sociálnej revolúcie, nepopierateľne je však jej prvým.“*

Jean Jaurés (1859 – 1914), humanista, niekdajší vodca francúzskej Socialistickej strany: *„Zákon o odluke je racionálny krok mysle smerom k úplnému svetlu, pravej vede a dokonalému rozumu.“*

Zákon z roku 1905 treba aktualizovať a rozšíriť

Najhorší útok na princíp odluky uskutočnil vládny režim vo Vichy (zákony z 5. februára 1941, 8. apríla 1942 a 25. decembra 1942). Z katolíckej cirkvi urobila opäť finančnú mocnosť s obrovským nehnuteľným a hnuteľným majetkom a budovami a pripustila návrat všetkých rádov. Všetky jej antisekulárne opatrenia ostali v platnosti aj po oslobodení roku 1945.

Všetky vlády, ktoré nastúpili po roku 1945, úmyselne porušovali sekularizmus v štáte a v školstve. Prispel k tomu výnimočný štatút pre Alsasko a Mozelsko (najstarší konkordát v Európe spojený s úplným prevzatím cirkevných zákonov vikomta de Falloux z roku 1850 a zákonov z čias nemeckej anexie v rokoch 1870 až 1918), ako aj výnos Mandelovej vlády z roku 1939 o zámorských oblastiach.

Zákon z roku 1905 bol porušovaný aj viacerými zákonmi s antisekulárnym charakterom, ktoré boli prijaté za 4. a 5. republiky. V súčasnosti sa štátnym školám odníma rozpočet zodpovedajúci platom približne 200 000 učiteľov a ide v prospech súkromných škôl, predovšetkým katolíckych.

Odluka cirkví od štátu zaručuje sekularizmus – to je demokracia

Politická demokracia znamená, že republika uznáva občanov, nie ich spoločenstvá. To je základný predpoklad, ktorý zaručuje skutočnú slobodu svedomia. Na rozdiel od toho komunitarizmus neuznáva občanov a organizuje len subjekty. Pojem práva je tu nahradený pojmom povinnosti odvodenej z predpokladanej a zaväzujúcej príslušnosti k nejakému spoločenstvu.

Absolútne rešpektovanie odluky cirkví od štátu znamená neuznanie náboženstiev v štátnych školách a vo verejných službách. Tento princíp zakazuje vyznávanie náboženskej príslušnosti vonkajšími znakmi, odznakmi, alebo symbolmi, ako aj vyučovanie náboženstva na verejných školách. Sekularizmus zakazuje priame alebo nepriame finančné podporovanie priestorov, kde sa vykonávajú bohoslužby. Demokracia znamená, že náboženstvo je výlučne súkromná záležitosť.

Keď bola Republika v roku 1870 znovu založená a v rokoch 1877 a 1879 potvrdená, v rámci toho istého emancipačného hnutia presadzovala sekulárne školstvo a sekulárny štát. Rešpektovanie absolútnej slobody svedomia vyhlásila za nedotknuteľný princíp.

V roku 1884 bola zároveň uznaná úplná sloboda odborových zväzov, t. j. právo pracujúcich slobodne sa organizovať pri obrane vlastných práv pred vládnucou triedou. V tom istom čase bola garantovaná sloboda konania politických strán, bez ktorých niet skutočnej demokracie. Zakotvenie demokratických a politických slobôd bolo spojené s významnými sociálnymi výdobytkami.

Základné princípy a praktické zložky, ktoré uvádzajú do života sekularizmus, sa dajú vyvážať do celého sveta.

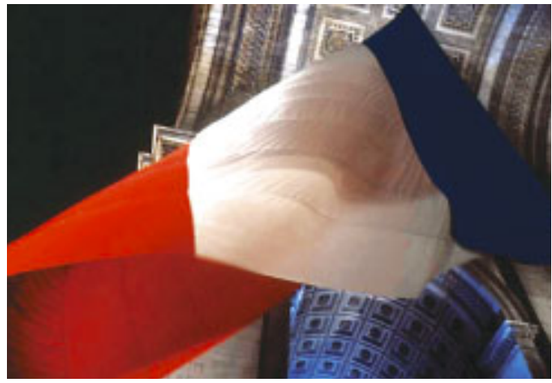

Zákon z roku 1905 treba brániť a podporovať

Sekularizmus v školstve a v štáte v tej podobe, ako ju zaručuje zákon z roku 1905, je neoddeliteľná od Republiky. Prvé nemožno brániť bez obrany druhého a naopak. Absolútna sloboda svedomia je základný predpoklad rovnakých práv pre všetkých občanov.

Humanistickí aktivisti rozličného pôvodu, ktorí podpísali túto výzvu, sa rozhodli založiť zjednocovaciu Radu voľnomyšlienkarov na obranu zákona z roku 1905. Apelujú na všetkých sekularistov, aby túto výzvu podpísali a aby pripravovali celonárodnú demonštráciu v sobotu 10. decembra 2005 v Paríži pred Národným zhromaždením.

- Za obnovu zákona z roku 1905!
- Za zrušenie cirkevného štatútu v Alsasku a Mozelsku!
- Za rešpektovanie princípu „Štátne peniaze len na štátne školy!“
- Za zrušenie antisekulárnych zákonov!
- Za slobodu svedomia na celom svete!

Výzvu môžete podpísať na internetovej stránke http://librepenseefrance.org

Stému výročiu odluky cirkvi od štátu vo Francúzsku sa budeme venovať aj v ďalších číslach časopisu Prometheus.

Odluka cirkvi od štátu nie je možná!

Zmluva je z našej strany nevypovedateľná, mohla by ju zrušiť jedine Svätá stolica

Zhovárali sme sa s JUDr. Katarínou Zavackou, CSc. z Ústavu štátu a práva Slovenskej akadémie vied

Je Slovensko nábožensky a ideologicky neutrálna krajina?

→ V zásade ho tak ľudia vnímajú. No katolícka cirkevná hierarchia a časť politických špičiek s personálnymi väzbami na všetky orgány štátnej správy presadzujú, aby Slovensko takou krajinou nebolo. Snažia sa o to dosť vehementne a jedným z vážnych výsledkov ich aktivít je prijatie Základnej zmluvy so Svätou stolicou a následné zmluvy, ktoré sa v nej zaviazalo prijať.

Aj v súvislosti s prijatím vatikánskych zmlúv sa čoraz častejšie otvára otázka odluky cirkvi od štátu. Je ju možné za týchto podmienok uskutočniť?

→ Za podmienok, aké momentálne sú, rozhodne nie. Neumožňuje to práve Základná zmluva medzi Svätou stolicou a SR. A kým nie je vypovedaná, tak sa to nedá. Treba zdôrazniť, že zmluva je navyše koncipovaná tak, že je z našej strany nevypovedateľná, mohla by ju zrušiť jedine Svätá stolica. Je nepravdepodobné, aby ju vypovedala, keďže sa jej takúto zmluvu horko-ťažko podarilo uzavrieť v jedinom štáte na svete. Myslím si však, že pod medzinárodným i vnútroštátnym tlakom by sa s týmto stavom dalo pohnúť a nájsť cestu, ako zmluvu so cťou zlikvidovať. Keď už to politici tak hanebne dokázali urobiť... Ale zdôrazňujem, za súčasného stavu odluku nie je možné urobiť, lebo by sa narušila podstata základnej zmluvy.

> *„Odluku cirkvi od štátu neumožňuje Základná zmluva medzi Svätou stolicou a SR. Kým tá nie je vypovedaná, odluka sa uskutočniť nedá.“*

Vôbec teda neexistuje mechanizmus, aby Slovensko vypovedalo túto zmluvu?

→ Mechanizmus je. Treba sa obrátiť na ústavný súd s podaním, či táto zmluva z hľadiska medzinárodného práva porušuje základný princíp rovnoprávnosti dvoch medzinárodných subjektov za podmienok, že jednej strane vyplývajú zo zmluvy len práva a druhej len povinnosti. Po druhé, či odporuje Ústave SR, kde sa Slovensko deklaruje ako štát, ktorý nepodlieha žiadnej ideológii. Z obsahu zmluvy vyplýva záväzok, že ideológii podliehať bude. Odvolávanie sa na to, že aj s inými cirkvami sú uzatvárané zmluvy, nie je relevantné, je len taká fraška, lebo tieto zmluvy nemajú medzinárodný základ. Zmluvy s ostatnými cirkvami sú vypovedateľné. Z ich strany žiadne problémy nehrozia.

Kresťanskí demokrati a cirkevné kruhy však argumentujú, že Slovensko by sa nemalo viazať ani na sekulárnu ideológiu...

→ Ale to je základ modernej európskej štátnosti! A viete od kedy? Od Jozefa II., od francúzskej revolúcie... Samozrejme, že štát sa musí viazať na sekulárnu ideológiu. Ako inak? Veď práve sekularizácia umožňuje rovnoprávnosť ľudí. Kto chce byť angažovaný cirkevne, má na to právo, kto nechce, má právo tam nebyť. To je sekularizácia. A potom, cirkev je v modernom štáte braná ako spolok. Povedzme, kanonické právo katolíckej cirkvi - to sú stanovy spolku, ktoré musí ten, kto sa k nim zaviaže, dodržiavať. Ale občanov vo všeobecnosti sa to netýka. Všimnite si napríklad pokus v pôvodnom návrhu zmluvy ukotviť, že SR prevezme pri rozvodoch do právneho poriadku to, že v prípade sobášov, ktoré uzavrela katolícka cirkev, sa bude rozhodovať podľa kanonického práva, a až na základe takéhoto cirkevného doporučenia bude rozhodovať civilný súd. To bol taký škandalózny návrh, že od neho museli ustúpiť. Ak sa chce niekto rozvádzať podľa kanonického práva, má na to samozrejme právo, ale pre právny stav štátu to nemôže byť relevantné. Až takto to chceli dotiahnuť a dnes sa tvária, že to nie je pravda. Netreba pritom zabúdať, že to nie je len agenda KDH. Toto spustil Vladimír Mečiar. To je jeho zásluha. On ponúkol cirkvi tieto možnosti. On bol vtedy pri moci.

Aj tú zmluvu pripravoval...

→ Áno, zmluva sa pripravovala za jeho vládnutia. Veď KDH bolo vtedy v opozícii. Netvrdím, že z KDH sa na jej príprave nikto nezúčastňoval, ale bolo to pod egidou Vladimíra Mečiara.

Chcel si Mečiar týmto spôsobom získať podporu Vatikánu?

→ Samozrejme, tak ako kedysi Mussolini. Pred Mussolinim bolo Taliansko sekularizovanou krajinou, zbavenou ideológie. Odluka cirkvi od štátu sa tam udiala už v roku 1870. A Mussolini za cenu, aby mu kňazi nekritizovali jeho politiku, sa otvoril voči Vatikánu, vytvoril im štát, ktorý dovtedy štátom z medzinárodného hľadiska nebol, nechal im územie a ustúpil od všetkého, čo bolo dosiahnuté od roku 1870 v oblasti sekularizácie. Z jeho hľadiska sa aj vlk nažral, aj koza ostala celá. A Vladimír Mečiar? Ak si spomeniete, zo západných štátov s ním vtedy nekomunikoval nikto. Bol persona non grata. Až na Vatikán.

Posuňme sa ďalej k otázke financovanie cirkvi. Na Slovensku je dlhodobá tradícia financovania cirkví štátom...

→ Ale to bolo od Rímskeho cisárstva, to nie je záležitosť Slovenska. U nás je to historický pozostatok z Rakúsko-uhorskej monarchie. Podobne je to v Čechách a bývalo aj v Rakúsku. Tam však už prešli k financovaniu na základe podpisu. Kto sa hlási k danej cirkvi, tak si ju aj platí. Ale u nás sa táto otázka vzhľadom na tých 40 rokov komunizmu, ktoré tu boli, neupravovala. Komunistom vyhovoval stav „my vás platíme, vy poslúchajte“. Komunizmus síce padol, poslušnosť sa už chvalabohu nevynucuje, ale komplexné financovanie cirkví štátom tu ako komunistický relikt zostalo.

> *„Každý musí platiť dane a cez tieto daňové priznania je úplne jednoduché zistiť, kto má aký majetok. A tak by sa dal zistiť aj majetok katolíckej cirkvi.“*

A čo v súčasnosti, mal by byť aj naďalej zachovaný tento stav? Alebo je žiaduce vykonať zmeny?

→ Stav by mal byť taký, že kto chce byť členom nejakej cirkvi, mal by si to členstvo aj platiť.

Takže podporujete formu cirkevného príspevku či asignovanej dane? A čo s argumentom „najprv nech štát vráti všetok majetok“?

→ Podporujem. Ale viete, asignácia by sa nemala chápať tak, že kto je ateista, teda nehlási sa k žiadnej štátom uznávanej cirkvi, bude platiť za niekoho iného, alebo na niečo iné. Nie, nech si každé členstvo v záujmových organizáciách každý platí sám. A čo sa týka majetku, môžem dokázať, že ten „majetok“ katolíckej cirkvi historicky celé stáročia spravoval štát. Bol to majetok štátu. Štát mohol na neho kedykoľvek siahnuť.

To znamená, že reštitúcie cirkevného majetku boli neopodstatnené?

→ Áno, to spôsobil takisto Vladimír Mečiar. To je ďalšia jeho obrovská „zásluha“. Možno, že ho niekedy navrhnú na blahoslavenie. Toho sa ešte môžeme dožiť, veď chceli blahoslaviť aj Tisa, aj Vojtaššáka. Mečiar skutočne cirkvi dal niečo, čo jej vôbec nepatrilo. Katolícka cirkev aj za Slovenského štátu - a to už je čo povedať, veď to bol klérofašistický štát, farská republika - mohla disponovať majetkom len so súhlasom štátu - príslušného ministerstva. Teda bol jej „zverený do užívania“, nebol „jej“. Vláda mala patronát, ktorý po zániku monarchie prevzala od panovníka. Za Československa to bola vláda, Slovenský štát tiež prevzal toto právo, a bez jeho súhlasu cirkev nemohla pohnúť s majetkom. Nesmela ho predať ani využívať neschváleným spôsobom. Každý rok musela vyučtovávať stav hospodárenia s majetkom, ktorý mala v užívaní. Aj na súčasnom ministerstve kultúry by mali byť a v štátnom ústrednom archíve sú doklady o vyúčtovaní hospodárenia cirkevného katolíckeho majetku. Ostatné cirkvi žili z príspevkov svojich veriacich. Toto je azda najjednoduchší príklad: Myslíte si, že Jozef II. by mohol zrušiť rády a zobrať im majetok, keby to tak nebola pravda? Môže ho niekto vyhlásiť za bezbožníka? Pápež ho pokojne mohol exkomunikovať, ak by bol býval urobil niečo v rozpore so svojimi právomocami hlavy štátu. Obmedzovanie kompetencií cirkví presadzovala aj Mária Terézia. A spochybňoval ju niekto ako vzornú katoličku?

A to isté potom platí aj o treťom, poslednom kole cirkevných reštitúcií?

→ Samozrejme, to možno nazvať ako „nažratie sa ešte viac, do prasknutia“.

Národná rada ešte v roku 2000 požiadala vládu, aby predložila základný zákon o vzťahu štátu k cirkvám a náboženským spoločnostiam, vrátane otázok ich financovania. Tá miesto toho predložila do NR SR Zmluvu medzi SR a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami. Myslíte si, že by mal byť prijatý takýto komplexný zákon, ktorý by zabezpečoval aj odluku cirkví od štátu?

→ Tam všetkému na priek robí základná zmluva. Počas platnosti tejto nehoráznosti sa vzťahy medzi cirkvami a štátom nedajú upravovať.

Tak si teda príslušné kruhy, ktorých sa týkajú tieto zmluvy, vopred zabezpečili akési status quo....

→ Samozrejme, a myslím si, že práve na toto treba upozorňovať celý civilizovaný svet, predovšetkým na Západe, ale aj na Východe, aby si dali pozor. Napríklad Maďarsko si dalo veľký pozor na toto. Ani Poľsko nemá také ustanovenia ako máme my. A to je čo povedať. Ani Írsko. Aj v Španielsku, katolíckej monarchii, by to bolo dnes nepredstaviteľné.

> *„Treba sa pozrieť aj na to, ako s tými majetkami cirkvi narábajú. Komu a na čo ich prenajímajú. To im tiež nerobilo problém prenajať napríklad pánovi Majskému revíry, aby tam vystrieľal zver a ten im za to dal urobiť nejaké okno na Dóme Svätého Martina? To je jednoducho šafáranie.“*

Ako vnímate posledné iniciatívy politickej strany ANO, ktorá presadzuje, aby sa urobil audit cirkevného majetku a súčasne aj audit finančných tokov, ktoré idú cirkvám zo strany štátu, obcí a VÚC?

→ No audit cirkevného majetku si neviem celkom dobre predstaviť. Lebo audit je súkromná záležitosť vlastníkov, to je ekonomická alebo účtovnícka záležitosť. Ale v záujme prehľadnosti a zistenia stavu ich majetku zákon prijatý byť môže. Tak, aby cirkvi predložili, aký majetok majú. Lebo každá jednotka má v cirkvi právnu subjektivitu. Pozemky sa riadne rozparcelovali, aby sa predišlo napríklad ustanoveniam o veľkej pozemkovej reforme, ktorá stanovovala veľkosť pozemkového vlastníctva. A tak môžu byť nadobúdatelia a vlastníci majetkov. Každý musí platiť dane a cez tieto daňové priznania je úplne jednoduché zistiť, kto má aký majetok. A tak by sa dal zistiť aj majetok katolíckej cirkvi.

Cirkvi sú však dnes oslobodené od platenia daní...

→ Ale veď toto bol dôvod, prečo sa to stalo. Dnes sa odvolávajú na to, že tie majetky boli spustnuté. No ale kto ich nedostal spustnuté? Ktorý vlastník -reštituent ich dostal v poriadku? Iba ak napr. nereštituent Rezeš and company. Tí dostali fungujúce majetky. Ale vlastníci, ktorým boli majetky zobraté po roku 1948, buď nedostali späť žiadne, alebo ich dostali totálne zdevastované. V zhodnotenom stave ich predsa sotva niekto dostal. Treba sa pozrieť aj na to, ako s tými majetkami cirkvi narábajú. Komu a na čo ich prenajímajú. To im tiež nerobilo problém prenajať napríklad pánovi Majskému revíry, aby tam vystrieľal zver a ten im za to dal urobiť nejaké okno na Dóme Svätého Martina? To je jednoducho šafáranie. Tu sa ukazuje, kto vie, čo je to zodpovednosť. V ústave stojí, že vlastníctvo zaväzuje, ale nie k šafáreniu a zneužívaniu majetku.

A pokiaľ ide o sprehľadnenie finančných tokov?

→ Pozrite sa, keď oni majú peniaze na všeličo, tak majú aj na svoje financovanie, za týchto okolností, čo im všetko prišlo do rúk. Žiaden človek, ktorý podniká, predsa nepodniká s vedomím toho, že mu bude štát pomáhať financovať firmu.

Nejde teda iba o tých 1,8 mld. korún o ktorých hovoril poslanec J. Malchárek, ale existujú aj zdroje, o ktorých nemáme prehľad?

→ Samozrejme. Napríklad kultúrne pamiatky, akými sú staré kostoly, tak tie spadajú pod kultúrne dedičstvo štátu a štát predsa platí ich rekonštrukcie a na tomto sa štát bude aj naďalej podieľať. Odlukou by sa zbavil len nákladov na „fungovanie“ cirkevného života. Na pamiatky sa vyhovárať nemožno. No stavbu nových kostolov nech si cirkev platí z neštátnych zdrojov.

Zhovárala sa: ***Judita Takáčová***
Foto: ***autorka***

Nový pohľad na kondómy

Španielska katolícka cirkev uznala, že používanie kondómov je jedným z prostriedkov boja proti AIDS. Podporila tak stanovisko svojej vlády, ktorá odštartovala kampaň za šírenie používania prezervatívov. *„Kondómy majú svoje miesto v globálnej prevencii proti AIDS“*, vyhlásil hovorca biskupskej konferencie Juan Antonio Martinez Camino.

V 40-miliónovom Španielsku pritom žije podľa odhadov viac ako 120 tisíc ľudí nakazených vírusom HIV a chorých na AIDS. Vírusom HIV sa denne nakazí osem ľudí. J. A. Camiro: *„Katolícka cirkev si robí veľké starosti a zaujíma ju tento problém. Myslíme si, že nastal čas povoliť používanie kondómov ako prevenciu tejto tragickej epidémie.“*

Súhlas španielskej katolíckej cirkvi je odlišný od tradičnej rímskokatolíckej náuky, ktorá akékoľvek používanie antikoncepcie zakazuje. V stanovisku, ktoré Vatikán vydal ešte v novembri minulého roka, je AIDS *„choroba imunity morálnych hodnôt“* a má sa s ňou bojovať *„vzdelávaním, zdržanlivosťou a lepším prístupom k liekom“*. Podobne reagoval aj na vyhlásenie španielskej cirkvi, ktoré hneď na druhý deň odvolal. V médiách sa objavili špekulácie, že ide o „vypúšťanie akéhosi pokusného balónika“, lebo takýto odvážny postoj by len ťažko niekto prezentoval bez predchádzajúcej dohody s Vatikánom.

Evanjelista Judáš

Vo Švajčiarsku sa pripravuje preklad Evanjelia podľa Judáša, apoštola, ktorý zradil Krista. Vydal ho Rimanom, ktorí ho napokon ukrižovali. Judáš za túto zradu zaplatil životom. Nemohol sa zbaviť výčitiek svedomia, a tak sa obesil.

Katolícka cirkev na koncile v tureckom meste Nikai v roku 325 obmedzila počet evanjelií o Kristovom živote a učení na štyri, evanjeliá podľa Matúša, Lukáša, Jána a Marka. Koncilu vtedy predsedal rímsky cisár Konštantín I. Veľký. Podľa historikov bola v tomto období zavrhnutá tridsiatka ďalších textov, lebo nezodpovedala politickým potrebám vtedajšieho prvého kresťanského cisára.

Text bol podľa zástupcov švajčiarskej nadácie Maecenas objavený v strednom Egypte v päťdesiatych alebo šesťdesiatych rokoch a je napísaný v dialekte koptštiny. Krátko pobudol vo Švajčiarsku i Spojených štátoch amerických. Je spísaný na šesťdesiatich dvoch papyrusových listoch. Len koncom deväťdesiatych rokov bol zistený jeho obsah a od roku 2001 ho vlastní nadácia Maecenas, ktorá sa usiluje o záchranu archeologických objavov v chudobných krajinách.

Vydanie kompletného textu je plánované na Veľkú noc budúceho roku v nemeckom, anglickom a vo francúzskom preklade. Obsah dokumentu zostane až do vydania utajený.

Vatikán zakázal Brownov román

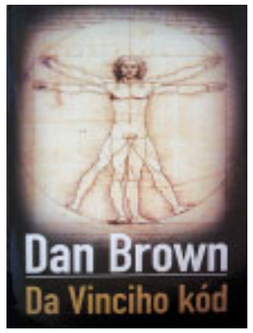

Po dvoch rokoch od vydania knihy Da Vinciho kód autora Dana Browna rímskokatolícka cirkev odkázala svojim veriacim: „Nečítajte a nekupujte!“ „Kniha je cieľavedomou snahou zdiskreditovať rímskokatolícku cirkev pomocou absurdných a za vlasy pritiahnutých skomolenín“ , vyhlásil kardinál Tarcsio Bertone, ktorý je vo Vatikáne považovaný za strážcu doktríny viery.

Kniha, ktorá vyšla ešte v roku 2003, dráždi katolícku cirkev rôznymi mystifikáciami. Predovšetkým tým, že autor v nej tvrdí: Ježiš Kristus sa oženil s Máriou Magdalénou a ona mu porodila dieťa, čo sa cirkev snaží utajiť.

„Nemyslím si, že sa musí čítanie románu zakázať“, reagoval na vyhlásenie talianskeho kardinála Betoneho brazílsky biskup José Maria Pinheiro. Odporúčal však väčšiu ostražitosť, lebo nie je presvedčený, či sú ľudia schopní rozlišovať medzi fikciou a realitou.

D. Brown predvídal reakciu cirkvi a už dávnejšie vyhlásil, že jeho kniha nemá „antikresťanský charakter. *„Táto kniha nie je proti ničomu namierená. Je to jednoducho román. Napísal som ju, aby som sa pokúsil lepšie spoznať niektoré aspekty kresťanstva.“* Autor knihy nikdy nenástojil na pravdivosti svojich myšlienok a zdôraznil, že nejde o vedeckú prácu, a preto nemožno každé slovo v nej chápať ako skutočnosť. Je výsledkom práce jeho fantázie.

Vatikán znepokojuje úspech Brownovho thrilleru, ktorého sa predalo už vyše dvadsať miliónov kusov v 44 jazykoch. Da Vinciho kód je v prvej desiatke bestsellerov v USA, Francúzsku, Brazílii i vo Veľkej Británii. Na Slovensku vyšiel román vo februári 2004 a drží sa na prvých priečkach rebríčka predajnosti.

Kňazom môže byť aj homosexuál

Rev. Bruce Cameron

Škótska episkopálna cirkev, ktorá je súčasťou anglikánskej cirkvi a združuje 45 tisíc členov, prostredníctvom svojho Kolégia biskupov vyhlásila, že homosexualita nie je prekážkou na výkon kňazského povolania. Ide o prvé verejné stanovisko, ktoré pravdepodobne prehĺbi súčasné spory vo vnútri anglikánskej cirkvi vo svete. Toto vyhlásenie zverejnené na internete je totiž reakciou na stretnutie 35 vrchných predstaviteľov anglikánskej cirkvi vo februári tohoto roku. Tá kritizovala vysvätenie homosexuálneho biskupa Genea Robinsona v USA a anglikánsku cirkev v Kanade za oddávanie párov rovnakého pohlavia.

Podľa reverenda Brucea Camerona, primusa Škótskej episkopálnej cirkvi, *„cirkev bola vždy otvorená. V našom vyhlásení oceňujeme prítomnosť tak tých, ktorí majú homosexuálnu orientáciu, ako aj tých, ktorých postoje môžu byť kritické voči tým, ktoré zastávame my. My sa tešíme zo všetkých.“*

Spracované podľa zahraničnej tlače (-ab-)

Výchova mladých ľudí k manželstvu a rodičovstvu je nedostatočná

V jednom z výskumov, ktoré pred niekoľkými rokmi realizovala agentúra FOCUS, ľudia uvádzali, že v oblasti týkajúcej sa zdravia, sexuálnej výchovy a poučenia o tom, čo je napríklad homosexualita, voľný sex a plánované rodičovstvo, majú najväčší deficit školy a médiá. Podľa štatistík mladá generácia i ľudia s vyšším vzdelaním sú veľmi sklamaní z úlohy, ktorú v tejto oblasti zohráva škola i médiá. Dagmar Kopčanová, predsedníčka Výboru pre výchovu a vzdelávanie pri Slovenskej komisii UNESCO je presvedčená, že tento stav pretrváva dodnes.

Anketa medzi mladými

S vedomím, že nepôjde o reprezentatívny výskum verejnej mienky, bol zorganizovaný malý prieskum medzi ôsmakmi a deviatakmi na jednej z bratislavských základných škôl. Zisťovali sa názory, postoje a predstavy mládeže o rodine, osobitne v oblasti posudzovania otázok rodových odlišností a názorov na manželský a rodinný život. Prieskum si nenárokoval zovšeobecnenie výsledkov na celú mladú generáciu. Išlo len o malú sondu, ktorá by mohla upozorniť na niektoré problémy v súvislosti s výchovou mládeže k zodpovednému manželstvu a rodičovstvu.

Rodina znamená všetko, ale ...

V jednej z otázok dievčatá aj chlapci odpovedali na otázku, čo si predstavujú pod pojmov „rodina“. Viac ako 30 % z nich naznačilo, že rodiny pre nich znamená „všetko“. Na druhej strane až 26 % dievčat vyjadrilo svoju predstavu o rodine ako o mieste podpory a istoty, kým iba 10 % chlapcov malo taký istý názor a 12 % z nich vôbec neodpovedalo. Rodové odlišnosti sú zjavné nielen v tejto, ale aj v ďalších otázkach. Rodina je vždy pevne spätá so ženami a ich základným poslaním – výchovou a starostlivosťou o deti. Podobný názor vo svojej štúdii vyjadrila aj americká rodinná terapeutka Rita Melissano, ktorá na margo mužov a žien uviedla: „Ženy uprednostňujú lásku, vzájomnosť, komunikáciu, zdieľanie spoločných záujmov a vzťahy. Cítia sa naplnené, keď sa môžu porozprávať a dostávajú podpornú spätnú väzbu. Na druhej strane muži oceňujú silu, hierarchiu, kompetencie a výkony. Majú radi všetko, čím môžu preukázať svoje schopnosti, zručnosti a následne svoju silu. Pre muža požiadať o pomoc by znamenalo ukázať svoju slabosť.“

Dievčatá uprednostňujú jednodetné manželstvá

Na Slovensku je pevne zakotvený model rodiny s dvoma deťmi, ktorých je približne 50 %. Už v spomínanom prieskume agentúry FOCUS ho uprednostnilo až 65 % respondentov. Podobný názor mali aj mladí. Rozdiel bol však v druhej najčastejšej odpovedi. Za jednodetnú rodinu bolo 10 % chlapcov a až 30 % dievčat. Prečo sú dievčatá v tejto oblasti také opatrné? Ovplyvnila ich súčasná verejná mienka a slabšie ekonomické podmienky v mladých rodinách. Názory na počet detí sú ovplyvňované mnohými faktormi: pôvodnou rodinou, najmä rôznym statusom matky a otca, postavením súrodencov v rodine, skúsenosťami zo zanedbávania detí, ako aj ďalšími faktormi, alkoholom a inými závislosťami, nedostatkom času atď. V neposlednom rade názory mladých ľudí na počet detí v rodine sú ovplyvnené aj náboženskými spoločnosťami, cirkevnými organizáciami a sociálno-charitatívnymi združeniami.

Dva odlišné spojené svety

John Grey vo svojom bestselleri Muži sú z Marsu a ženy z Venuše tvrdí: „V týchto dvoch svetoch sa hovorí odlišným jazykom. A preto tieto dva svety obviňujú jeden druhého, nerozumejú si a nenávidia svoj odlišný jazyk i zručnosti. Ak sú rozdiely a vzájomné nepochopenie priveľké, potom sa ľahko objaví strach a konflikt a ten druhý sa stáva skôr nepriateľom než partnerom.“ Aké negatívne vlastnosti mužov a žien spôsobujú najčastejšie problémy – konflikty v rodine podľa mladých respondentov? Pokiaľ ide o nedostatky mužov, dievčatá najviac odsudzujú všetky typy závislostí (alkohol, drogy atď.). U žien považujú za najhoršiu vlastnosť neveru. V zhode s dievčatami chlapci potvrdili, že najhoršou vlastnosťou u mužov sú závislosti a nevera u žien, ale čo je zaujímavé, oveľa viac zvýraznili známe negatívne vlastnosti, hašterivosť u žien a agresivitu u mužov.

Strašiak feminizmus

Pri diskusii o feminizme mnoho Stredoeurópanov navrhuje, aby sa viac hovorilo o rodine ako o ženách. Aj keby sme chceli, aby rovnako muži i ženy si chránili svoje osobné záujmy, ženy sú stále naplno zviazané s rodinou, kým záujmy mužov sa prevažne orientujú mimo rodiny, bez toho, aby ich niekto považoval za sebcov, alebo zradcov toho, koho ľúbia. Slovo „feminizmus“ znelo v minulom režime skôr ako prezývka, pretože sa viazalo k buržoáznej ideológii a dnes najmä tam, kde sa muži obávajú väčšieho presadenia sa žien, pretrváva ešte stále posmešný postoj k tomuto slovu.

„Aj keď výsledky zachytávajú iba obmedzenú vzorku mládeže, predsa len môžu napomôcť vyhnutiu sa celému radu mystifikácií, dohadov, ba i negatívnych hodnotení, ktoré sa často objavujú medzi učiteľmi a vychovávateľmi mladej generácie“, upozornila Dagmar Kopčanová.

Spracovala: ***Alena Behúnová***
Foto: ***autorka***

(Príspevok bol spracovaný podľa prednášky vedecko-výskumnej pracovníčky Dagmar Kopčanovej, na seminári „Reprodukčné zdravie občianskej rodiny po vstupe Slovenska do Európskej únie“ organizovanom Spoločnosťou Prometheus a Úniou žien Slovenska.)

7 najčastejších mýtov o ateizme

Ateizmus sa dlhodobo stretával s nepriateľskými postojmi. Platón v Zákonoch navrhoval viacero stupňov trestov pre ateistov. Tomáš Akvinský vyhlasoval, že neverci by mali byť „odstavení zo sveta smrťou“. Slávna doktrína tolerancie Johna Lockea skončila pri ateistoch. V 18. storočí Davidovi Humeovi, azda najväčšiemu filozofovi písucemu v anglickom jazyku, bola odopreté vykonávať funkciu na univerzite, lebo ho podozrievali z ateizmu. V 19. storočí boli ateisti v Británii prenasledovaní kvôli rúhaniu sa. V päťdesiatych rokoch 20. storočia bol „ateizmus“ v Spojených štátoch takpovediac synonymom „komunizmu“. Nečudo, že natoľko nenávidená doktrína bola predmetom hanobenia. Omyly o ateizme pretrvávajú až do súčasnosti.

Sedem najčastejších mýtov o ateizme sú podľa mňa tieto:

1. Ateizmus naznačuje, že život je absurdný alebo bezvýznamný.
2. Ateisti, keďže nesúhlasia s predstavou o nebi a pekle, nemajú žiadnu motiváciu byť dobrí.
3. Ateizmus vyhlasuje, že neexistujú žiadni bohovia. Ateizmus preto dokazuje negatívne tvrdenie, negatívne tvrdenie je však nemožné. Ateizmus je preto nereálna doktrína.
4. Ateisti, agnostici a ďalší neverci sú nepatrnou, okrajovou menšinou. Ich záujmy a postoje preto možno zväčša ignorovať.
5. Ateisti sú netolerantní. Majú predsudky voči veriacim.
6. Ateizmus podkopáva vlastenectvo a správne občianstvo. Amerika je založená na kresťanských zásadách, preto ateizmus podkopáva samotnú podstatu americkej civilizácie.
7. Ateisti sú vinní zo scientizmu, glorifikácie vedy.

V ďalšej časti sa budem venovať každému z týchto mýtov.

1. Je život absurdný?

Naznačuje ateizmus, že život je absurdný? Prominentný filozof a kresťanský apologét William Lane Craig si myslí, že áno. Podľa neho ľudský život pre ateistu znamená len nekonečne krátku chvíľu pred večným hrobom:

„Ak Boh neexistuje, potom človek i vesmír sú nevyhnutne odsúdení k smrti. Človek, rovnako ako všetky biologické organizmy, musí zomrieť. Bez viery v nesmrteľnosť život človeka vedie len do hrobu. Jeho život je len zábleskom v nekonečnej černote, záblesk, ktorý zažiari a potom navždy zanikne. V porovnaní s nekonečným časovým rozpätím je doba ľudského života len nepatrným momentom. Aj keď viem, že teraz existujem, že žijem, tiež viem, že niekedy v budúcnosti už nebudem existovať, že už nebudem, že zomriem. Táto myšlienka je prekvapujúca a hrozivá: to pomyslenie, že osoba, ktorú volám „ja“, prestane existovať, že už viac nebudem (Craig, 1994, s. 57)!“

Podstata vyššie uvedeného citátu je mimoriadne pochybná. Prečo by mal byť život večný, aby mal zmysel? Prečo nevyvodiť opačný záver a povedať, že aj keď vieme, že život je prchavý, mali by sme sa usilovať uchopiť celú podstatu, ktorú dokážeme za ten krátky čas? Posolstvo, ktoré by sme mali vyvodiť z našich vedomostí o našej smrteľnosti, je toto: Máš obmedzený počet dní, hodín a minút. Preto by si mal naplniť každý deň, hodinu a minútu nejakým zmyslom. Mal by si sa usilovať naplniť ich učením sa a naberaním poznatkov, - so súcitom voči menej šťastným, láskou voči priateľom a rodine, dobrým výkonom práce, bojom proti zlu a tmárstvu a, áno, užívaním si sexu, televízie, pizze a futbalu.

2. Prečo konať dobro?

Keďže ateisti neveria v nebo a peklo, akú motiváciu majú na to, aby konali dobro? Ako Bertrand Russell kedysi uviedol, každý, kto položí túto otázku, nepozná pojem nezištného dobra. Možno je príliš optimistické očakávať, že ľudia budú konať dobro aj bez cukru a biča. Čo môžu ateisti povedať osobe, ktorá sa spýta „Čo pre mňa z toho vyplýva?“, keď je nabádaný ku konaniu dobra?

Ateisti môžu odpovedať odkazom na autoritu staršiu ako Nový zákon: na Aristotela. Aristoteles vyhlásil, že človek je „politický zver“ a že jediné tvory, ktoré dokážu žiť mimo spoločnosti sú zveri a bohovia. Pustovníci sú zriedkaví a sú to väčšinou sociopati alebo náboženskí fanatici. Ľudia sú svojou prirodzenosťou spoločenské tvory. Svoje osobné naplnenie nachádzame len vo vzťahoch s inými ľuďmi. A skutočný blahobyt, Aristotelovu *eudaiomoniu,* možno dosiahnuť len uplatňovaním cností.

Prečo konať dobro? Pretože konať dobro – žiť cnostne – je jediná cesta k naplnenému životu. Cnostným životom udržiavame tie podstatné sociálne vzťahy – priateľstvo, rodinu, komunitu, bez ktorých je život osamotený, chudobný, sivý a krátky. Nerestí vedú k mizérii. Lakomec a Márnotratný syn sa stali biedni kvôli nerestiam. Šľachetnosť, ktorá sa nachádza v strede medzi dvoma neresťami - lakomosťou a márnotratnosťou, prispieva k šťastiu.

Predstavu večného trestu ateisti asi neprijmú. Majú však pripravené odpovede pre tých, ktorí sa pýtajú „A čo z toho vyplýva pre mňa?“. Napriek vyhrážkam pekelným ohňom sa kazateľom nepodarilo pre väčšinu urobiť z pekla reálnu vec. Obavy o mizerný život - tu a teraz - sa zdajú byť oveľa motivujúcejšie.

3. Je ateizmus nereálna doktrína?

Kritici ateizmu často vyhlasujú, že ateizmus sa usiluje dokázať negatívne tvrdenie, že „žiadni bohovia neexistujú“, a keďže údajne žiaden z nich nevie dokázať toto negatívne tvrdenie, znamená to, že ateizmus je absurdná doktrína. Po prvé si treba uvedomiť, že často je možné dokázať negatívne tvrdenia. Euklydes dokázal, že neexistuje najvyššie prvočíslo. Ja zas viem dokázať, že môj bicykel sa nenachádza v pivnici tak, že zídem po schodoch, zapálim svetlo a rozhliadnem sa.

A čo potom tvrdenie, že „bohovia neexistujú“? Nie, nemyslím si, že by som dokázal, že Zeus, Odin, Jahve, Quetzalcoatl atď. už neexistujú. No nie každá racionálna domnienka musí byť podložená dôkazmi. Popierame realitu mnohých vecí nie preto, že by sme ich vedeli vyvrátiť, ale preto, lebo jednoducho nemá žiadny zmysel, aby sme postulovali ich existenciu. Prečo už neveríme v aristotelovskú hnaciu silu? Preto, lebo to už nie je potrebné z hľadiska nášho súčasného chápania fyzického kozmu. To isté platí aj o bohoch. Ateista jednoducho nevidí dôvod na vzývanie boha, aby mu vysvetlil akýkoľvek rozmer nášho sveta. My dnes máme lepšie vysvetlenia.

4. Ateisti ako okrajová skupina?

Nedávne vydanie novín *Houston Chronicle* označilo neveriacich ako „okrajovú skupinu“, nepatrnú menšinu populácie. Toto tvrdenie naznačuje, že ak v Spojených štátoch existuje čo i len niekoľko stoviek ateistov alebo agnostikov, pôjde o zvrátených extrémistov. Pravdu však neurčuje počet jej zástancov.

Pozrime sa však, či neveriaci sú naozaj len „okrajovou skupinou“ v populácii.

Podľa nedávneho Gallupovho prieskumu verejnej mienky 96 % dospelých Američanov tvrdilo, že verí v Boha. Toto číslo nám však veľmi nepomôže, keďže sa pri ňom neuvádza, čo mali respondenti na mysli, keď vyhlásili, že veria v „Boha“. Bezpochyby veľká väčšina chápe „Boha“ ako tradičné, nadprirodzené božstvo ortodoxného kresťanstva alebo judaizmu. Určite tu je však aj veľký počet tých, ktorí majú na mysli čosi úplne iné. Napríklad „Boha v každom z nás.“ Potom sú tu mnohí unitári a ďalší „liberálni“ kresťania, ktorí potvrdili svoju vieru v Boha, „Boha“ však interpretujú ako metaforu alebo ako nejaký iný, úplne „demytologizovaný“ pojem. Inými slovami, skutočný obsah presvedčenia mnohých tých, ktorí tvrdia, že veria v Boha, je to isté ako ateizmus alebo agnosticizmus.

Prijmime však tvrdenie, že len štyri percentá dospelej populácie v USA verí v Boha alebo bohov. Podľa štatistík z roku 1997 *(Statistical Abstract of the US)* bol počet obyvateľov USA 265 miliónov. Keď „dospelých“ definujeme ako ľudí nad 20 rokov, dospelú populáciu USA tvorí približne 189 miliónov ľudí. 4 % zo 189 miliónov je viac než 7,5 miliónov. Podľa tých istých štatistík celkový počet členov metodistickej cirkvi v Spojených štátoch bol 8,5 miliónov. Počet dospelých neveriacich je tak skoro rovnaký ako celkový počet príslušníkov spojenej metodistickej cirkvi, čo je druhé najväčšie protestantské vierovyznanie v krajine. Len taká okrajová skupina.

Keď sa pozrieme na širšie, celosvetové hľadisko, počet ľudí, ktorí neveria v Boha, dramaticky narastie. Niekoľko miliónov ľudí v Japonsku a v Číne neverí v bohov. Keby v boha/bohov neverilo čo len 1 % celosvetovej populácie, čo je veľmi podhodnotený údaj, je to aj tak okolo 60 miliónov ľudí – ťažko prehliadnuteľné číslo.

5. Sú ateisti netolerantní?

Sú ateisti netoleratní voči nábožensky založeným ľuďom? V jednom z mojich predošlých článkov tvrdím, že ateisti nerobia kázne ľuďom na uliciach a nenavštevujú školské dvory, aby rozdávali rôzne traktáty. Ateisti jednoducho „žijú a nechávajú žiť“, a na rozdiel

od fundamentalistických fanatikov vyvíjajú minimálne úsilie, aby si získavali stúpencov.

Sú ateisti netolerantní voči náboženstvu? Čo to znamená byť „netolerantný voči náboženstvu“? Som netolerantný, lebo kritizujem učenie „vedeckého kreacionizmu“ alebo povinné modlitby v štátnych školách? Som netolerantný, lebo kritizujem použitie verejného vlastníctva alebo peniaze daňových poplatníkov na podporu náboženskej viery alebo náboženských inštitúcií? Som netolerantný, lebo kritizujem politickú agendu kresťanskej koalície? Ak tieto veci dokazujú, že som netolerantný voči náboženstvu, jednoducho budem musieť akceptovať túto nálepku.

6. Môžu byť ateisti dobrí občania?

Môžu byť ateisti dobrí občania? Nie je Amerika založená na kresťanských hodnotách? Krátka odpoveď na prvú otázku je „áno“ a na druhú otázku „nie“. Neveriaci sa plne zúčastňujú na všetkých pozitívnych súčastiach amerického života. Platia dane, svoje deti sa usilujú vychovávať ako čestných občanov dodržujúcich zákony, prispevajú na charitu a venujú svoj čas dobrovoľníckej práci. Niet jednoducho žiadneho dôkazu, že by ateisti boli menej čestní, menej usilovaní alebo menej vlasteneckí ako ktokoľvek iní.

Nie je však ateizmus antiamerická ideológia, ktorá je v rozpore s kresťanskými základmi americkej spoločnosti? Najlepšia odpoveď na túto otázku je protiotázka: Aké kresťanské základy? Ústava Spojených štátov je úplne sekulárny dokument. Nie je v nej absolútne nič, na základe čoho by americký právny poriadok mal náboženský charakter. V skutočnosti mala americká ústava najväčších odporcov v radoch náboženských skupín, ktorí jej vyčítali, že je „bezbožná“.

Nie sú však pojmy demokracie, ľudských práv a ľudskej dôstojnosti založené na kresťanskej tradícii? Nie. Demokraciu vynašli pohanskí Gréci. Koncepcia „práv“ je produktom osvietenských mysliteľov, ktorí reagovali na kresťanské názory, podľa ktorých tí, ktorí sa odchyľujú od zaužívaných dogiem, by mali byť upálení. A pokiaľ ide o ľudskú dôstojnosť, ktorý druh ľudskej dôstojnosti vôbec môže byť založený na dogme považujúcej ľudské bytosti za hodné večného zatratenia?

7. Glorifikácia vedy?

A nakoniec, glorifikuje ateizmus vedu? Pokiaľ ide o otázku netolerantnosti, rád by som dal osobnú odpoveď. Vedu považujem za najvznešenejšiu ľudskú činnosť. Úsilie pochopiť vesmír zoči voči jemnosti prírody a zhubnosti ľudského tmárstva je veľká úloha hodná tej najväčšej pochvaly. Veda je podľa mňa racionálna, progresívna činnosť, ktorá osvietila mnohé veci, ktoré boli predtým ponorené do tmy. Silne sa však staviam proti úsiliu „postmodernistov“ označovať vedecké objavy iba za „sociálne konštrukcie“ a odmietnuť vedecké metódy ako svojvoľné „pravidlá hry“. Odmietam relativistické epistemológie, ktoré vedu považujú len za ďalšiu formu diskurzu, či už lepšiu alebo horšiu ako poézia, teológia alebo polynézska mytológia.

Vedu však, samozrejme, nepovažujem za *jedinú* hodnotnú vec v živote, ako by mohlo vyplývať z mojich predošlých poznámok. Čo však „iné spôsoby poznania“? Čo sú to? Odhalenia? Nuž, nemyslím si, že možnosť odhalenia by mala byť a priori vylúčená. Ak majú byť vedomosti zdieľané, ak sa majú stať vlastníctvom spoločenstva, musia to byť *verejné* vedomosti. Osobné osvietenia, intuíciu a mystické osvietenie však netreba zhadzovať. Veď samotná veda, aspoň v kontexte objavov, je často závislá na predtuchách, inšpirovaných domnienkach, a dokonca predsudkoch. Aby sme však presvedčili iných, nemôžeme sa jednoducho odvolávať na subjektívnu skúsenosť. Veda vyvinula mnoho nástrojov na testovanie tvrdení a obrúsila ich. Boli by sme hlúpi, keby sme tieto nástroje nepoužili tam, kde sa použiť dajú. Na druhej strane, nie všetky otázky podstatné pre ľudský život možno zodpovedať pomocou vedeckých nástrojov. Otázka, kde presne ťahať čiaru, je predmetom filozofických debát, a filozofi, dokonca aj ateistickí filozofi, si v tejto veci vážne protirečia.

Na záver si dovoľujem vyjadriť presvedčenie, že som dostatočne rozobral hlavné mýty o ateizme. Som si istý, že moje odpovede neuspokoja tých, pre ktorých je ateizmus veľký strašiak. Samozrejme, mnohí presadzujú takú politickú alebo ideologickú agendu, ktorá si od nich vyžaduje, aby pohŕdali ateizmom. Ľuďom dobrej vôle sa však ateizmus nemusí zdať ako exotická alebo extrémna doktrína, ale ako racionálny spôsob ako prekonať slzavé údolie nazývané život.

Keith M. Parsons

(Príspevok bol uverejnený na **www.infidels.org)**
Preložila J. Takáčová

Za Jánom Pavlom II.

Sedis vacat . . .

Sedis vacat – pápežský stolec je uvoľnený. Atmosféra nabitá emóciami a nedostatočný časový odstup veľmi neprajú úplnému a ozaj vecnému hodnoteniu zosnulého Jána Pavla II. Preto sa najprv aspoň obzrime do druhej polovice minulého storočia. Novú historickú etapu svetového katolicizmu vtedy otvoril pápež Ján XXIII. zvolaním reformného II. Vatikánskeho koncilu, hlásaním *„aggiornamenta“* (priblíženie sa cirkvi súčasnému svetu) a propagovaním dialógu rôznych vierovyznaní a presvedčení. Na ďalších pätnásť rokov sa pápežom stal Pavol VI., často charakterizovaný ako obozretne manévrujúci medzi reformnými a tradicionalistickými prúdmi vo svetovej cirkvi. Po jeho smrti roku 1978 sa s napätím čakalo na jeho nástupcu. Tým sa stal opäť Talian, ktorá prijal meno Ján Pavol I. Mesiac po jeho zvolení šokovala svet jeho náhla smrť. Nevieme, či by sa boli splnili nádeje na reformné zmeny v katolicizme, spájané s vekom, vzhľadom, prejavom i údajnými plánmi tohto pápeža.

Ďalšie konkláve na jeseň 1978 postavilo na čelo cirkvi Karola Wojtylu, po staročia prvého netaliana, z legendárne katolíckej krajiny, vtedy dôležitej súčasti sovietskeho bloku. Pri pohľade na súčasné státisícové davy uctievajúce zosnulého pápeža znie neuveriteľne spomienka, ako prekvapene zatíchli vtedajší pútnici, keď po formulke *Habemus papam* začuli neznáme, pre niektorých až exoticky znejúce meno nového pápeža. No práve ten sa mal stať – aj zásluhou svojich zahraničných ciest a aj vďaka moderným médiám – najznámejším novodobým pápežom.

Boj za sociálnu spravodlivosť

U Jána Pavla II. sa osobitne oceňujú jeho kontakty s nekatolíkmi a mimokresťanskými náboženstvami, aktivity v oblasti ľudských a sociálnych práv, jeho odmietanie vojen, presadzovanie medzinárodného porozumenia a spolupráce. Ján Pavol II. bol rozhodným kritikom „ekonomického materializmu“, slepej honby za ziskom a konzumného spôsobu života. Vo vyspelých krajinách tieto javy významne prispievajú aj k narastaniu náboženskej vlažnosti a nevery bez zachovania pozitívnych ideí a morálnych hodnôt. Spomenutá kritika však akoby neraz postrádala prakticky dôraz a konkrétnu adresnosť, ktoré Vatikánu nechýbali vo vzťahu k situácii spoločnosti a náboženstva v bývalých socialistických krajinách. Nesporný je význam osoby Jána Pavla II., jeho národného pôvodu ako jedného z faktorov dezintegrácie a pádu niekdajšieho sovietskeho bloku. V prípade pápeža inej národnosti, napríklad náhle zosnulého Jána Pavla I., si rovnaký vývoj udalostí možno iba ťažko predstaviť.

Zotrvávanie na tradíciách

Kotroverzne a kriticky vyznievajú už doterajšie hodnotenia Jána Pavla II. ako hlavy cirkvi, pokiaľ ide o viaceré vnútrocirkevné otázky, ako aj o normy spôsobu života a morálne správanie sa súčasných ľudí. Okruh týchto problémov je všeobecne známy, rovnako ako i rozčarovanie mnohých veriacich z oficiálnych stanovísk katolíckej cirkvi vôbec, a obľúbeného pápeža zvlášť. Tu však zároveň treba pripomenúť, že v princípe nejde o osobný konzervativizmus toho alebo onoho pápeža. Každý pápež je viazaný tak oficiálnym učením cirkvi, ako aj v katolíckej cirkvi veľmi rešpektovanou tradíciou. Napríklad zrušenie alebo zdobrovoľnenie celibátu by znamenalo vážny zásah do tradičných, veľmi funkčných a osvedčených prvkov organizácie a činnosti cirkvi, akými sú disciplína, disponibilita a mobilita kňazov. Práve aj takýmto momentom vďačí katolícka cirkev za svoju mimoriadnu a úspešnú akcieschopnosť. Teoreticky by rímsky katolicizmus mohol nasledovať príklad iných kresťanských cirkví, ktoré celibát kňazov nevyžadujú. Potom by to však už zrejme nebola tá cirkev, akú svet pozná už toľko storočí, a preto sa svet asi tak skoro nedočká odstránenia celibátu i podstatnejších reforiem učenia, organizácie, vnútorného života a činnosti katolíckej cirkvi.

Nové výzvy

Cirkev bude aj naďalej konfrontovaná s problémami, od globálnych v ekonomike, politike, ekológii, demografii, až po individuálne, ale početné problémy, ako je vzťah k rozvodom a k rozvedeným katolíkov, ako je sexuálna morálka, kontrola počatia, prerušenie tehotenstva, eutanázia, homosexualita. Opätovne sa s nimi bude stretávať aj následník Jána Pavla II. Možno jeden z talianskych kandidátov alebo kardinálov z Latinskej Ameriky či dokonca z čiernej Afriky. Možno pápež na prechodné obdobie, ktoré cirkev využije na svoje presnejšie zorientovanie sa. Alebo pápež „na dlhšiu trať“ a aspoň čiastkové reformné kroky. Veľa napovie už národnosť, vek a prvé činy nového pápeža, vrátane prejavov jeho skutočného vzťahu k osobe a epoche Jána Pavla II.

Miroslav Horácky

V čase uzávierky tohoto čísla bol za nového pápeža zvolený Joseph Ratzinger, ktorý prijal meno Benedikt XVI. Od nového pápeža, prezývaného Boží rotvajler či Pancierový kardinál, sa dá očakávať pokračovanie v konzervatívnej línii Jána Pavla II.

Taktik a politik

Dňa 2. apríla zomrel Človek, Slovan, Európan, Poliak Karol Wojtyla, ktorý bol viac ako 26 rokov hlavou jednej z najrozšírenejších cirkví. Médiá bilancujú, politici smútia (mnohí falošne), lebo sa to patrí.

Aký to bol človek? Mal svoje klady i zápory, modlil sa i hrešil, miloval i nenávidel. Dnes ho však vnímame predovšetkým cez prizmu posledných 26 rokov jeho života, počas ktorých sedel na pápežskom stolci.

Bol to nepochybne múdry človek, ale i obratný taktik a politik. Ktovie, ako dlho by dokázal udržať tento významný post, ak by nebol monarchom, ale demokraticky voleným predstaviteľom tohto miništátu v štáte, ktorý zároveň obratne ovláda viac ako miliardu ľudí po celej zemeguli?

Wojtyla v pozícii pápeža pochopil svoju hlavnú úlohu, bojovať proti komunizmu ako úhlavnému nepriateľovi, a dotiahol ju až do zdarného konca. Dosiahol, že sa mu do Ríma prišiel pokloniť predstaviteľ najsilnejšieho komunistického štátu a jeho likvidátor – ateista Gorbačov. Ruská pravoslávna cirkev bola prezieravejšia: pápeža do Ruska nikdy nepustila.

Mnohé činy majú viaceré, často protichodné dôsledky. Pádom komunizmu sa svet nestal lepším ani z pohľadu Vatikánu. Kostoly v postkomunistických krajinách sa naplnili „veriacimi“, ale nastal úpadok morálky, rast rozvodovosti, surových trestných činov – vraždy nevynímajúc, drogy, lokálne konflikty, vojny.

Spojenci Ríma (USA) sa v boji proti komunistickému zlu nezastavili pri tomto víťazstve. Pokračujú vo svojom globálnom ťažení s menom Boha na perách za svojím globalistickým snom. Nerobili si veľa z nesmelých výziev proti vojne a vraždeniu, ktoré Wojtyla hlásal zo svojho vatikánskeho okna.

Napriek všetkému bol poľský pápež úspešným v zahraničnej politike, horšie sa mu už darilo doma, v lone cirkvi. Mnohí, a oprávnene, ho označili za dogmatika odsudzujúceho dokonca i kondóm, čo napríklad v Afrike skúšanej pandémiou AIDS len prispieva k zhoršovaniu i tak dosť smutného stavu.

Amorálnosť v prostredí cirkevnej hierarchie, pedofília, homosexualita, ilegálne partnerské vzťahy kňazstva, volanie po zrušení celibátu, reformovaní rímskokatolíckej cirkvi, to sú problémy, ktoré čakajú nového pápeža. Ani meniť, ani udržiavať! Perestrojka v cirkvi môže viesť k následkom veľmi podobným gorbačovskému experimentu. Udržiavanie stavu, ktorý je neudržateľný, je problematické, veď katolícka cirkev v Španielsku, USA, Latinskej Amerike, ale i na iných miestach vo svete sa začína správať svojbytne v rozpore s predstavami a požiadavkami Ríma.

Svetskí humanisti, agnostici, ateisti pri smrti Jána Pavla II. neskáču od radosti, ani neronia falošné slzy. Smrť človeka je dôvodom na smútok pre tých, ktorým bol blízky, dôvodom na zamyslenie pre tých, ktorí sa o smrti človeka dozvedia, ako žiť dôstojne, morálne, zodpovedne.

František Jedinák

Ilúzie a sklamania

Podľa tradícií Vatikánu smrť pápeža definitívne neskonštatuje lekár, ale kardinál zvaný camerlengo. Ten tri razy udrie zosnulého pápeža do čela strieborným kladivkom, pričom ho vždy hlasne osloví jeho krstným menom a požiada, aby sa ozval. Až po tretej márnej výzve vyhlási camerlengo: Pápež je naozaj mŕtvy.

Akiste takýto ceremoniál sa odohral aj 2. 4. 2005, keď svoju životnú púť ukončil Ján Pavol II. – podľa počítania Vatikánu 264. pápež na Petrovom stolci a prvý pápež netalianskeho pôvodu od roku 1523. Za hlavu katolíckej cirkvi Katola Wojtylu zvolilo konkláve v októbri 1978, keď mal iba 58 rokov. Vtedy z neho vyžarovala vitalita a dynamickosť, takže svet veril, že bude pokračovať v prispôsobovaní katolíckej cirkvi modernej spoločnosti a bude nasledovať trend vytýčený progresívnymi reformami pápeža Jána XXIII. No už v krátkom čase sa tieto ilúzie začali rozplývať, a teraz, po skončení jeho pontifikátu musíme konštatovať, že Ján Pavol II. bol jedným z najkonzervatívnejších pápežov v dejinách katolíckej cirkvi.

Nenaplnené nádeje

Nástupom Karola Wojtylu do úradu pontifexa maxima zase vzrástli nádeje v ďalšiu reformu katolíckej cirkvi – o to viac, že nový pápež pochádzal z krajiny bývalého socialistického bloku. Medzi progresívnymi katolíkmi však čoskoro zavládlo nové sklamanie, keď krátko po svojom nástupe nový pápež naplno odhalil zásady, ktorými sa neskôr riadil počas celého svojho pontifikátu. Na svojej prvej zahraničnej ceste Ján Pavol II. navštívil Latinskú Ameriku, kde žije asi polovica katolíkov celého sveta. Tamojšie ultrareakčné režimy vyhlasujúce sa za ochrancov kresťanských ideálov uvrhli do hlbokej biedy široké masy a mučili a vraždili nevinných ľudí. A ako sa k tejto situácii postavil Ján Pavol II.? Vo svojom prejave v mexickej Pueble v januári 1979 tvrdil, že zdrojom všetkej biedy a utrpenia vykorisťovaných más je ich rozmáhajúci sa ateizmus. Súčasne presviedčal chudobných, že aj keď žijú v biede, majú svoje jednoduché radosti a nad bohatých ich pozdvihuje to, že sa neutápajú v nadbytku a blahobyte. Dvestotisícový dav prijal toto pápežovo rečnenie pískaním a prejavmi nesúhlasu. Vykorisťovateľom však pápež adresoval len veľmi mierne napomenutie, iba jemne ich vyzýval k všeobecnej láske, k rešpektovaniu ľudských práv. Keď pranieroval sociálne rozdiely, úzkostlivo sa vyhýbal každej zmienke o konkrétnej situácii a konkrétnych vinníkoch.

Pápežovo velikášstvo

Celá „modernizácia“, ktorú pápež Wojtyla priniesol, spočívala v používaní velikášskych metód v náboženskej propagande. Ján Pavol II. bol známy nielen počtom zahraničných ciest (navštívil vyše 100 krajín). Aj v inom sa správal tak, akoby sa chcel dostať do Guinessovej knihy rekordov. Všetkých svojich predchodcov napríklad predstihol v počte novomenovaných kardinálov (skoro všetko konzervatívcov). Aj počet svätých a blahoslavených, ktorých vyhlásil Ján Pavol II., prevýšil súčet kanonizácií a beatifikácií uskutočnených všetkými pápežmi pred ním; kardináli ho preto posmešne nazývali Továrňou na svätých.

Roku 1981 spáchal Turek Ali Agca atentát na Jána Pavla II. Neskôr pápež premenil tento čin na glorifikáciu seba, vyhlasujúc, že práve na tento atentát a na jeho osobu sa vzťahuje jedno z tzv. fatimských posolstiev, ktoré vraj Panna Mária odovzdala deťom vo Fatime. Zdôraznil to ešte tým, že guľku, ktorú mu lekári vyoperovali z tela, nechal zasadiť do koruny sochy Panny Márie vo Fatime.

Vatikánske aféry

Napriek tejto propagande však cirkev za Jána Pavla II. nezaznamenala žiadne veľké úspechy. Skôr naopak, celosvetovo pokračoval ústup od religiozity a nárast ateizmu pod vplyvom rozširovania vedeckých poznatkov i pod vplyvom masmédií informujúcich o nemorálnych javoch v klerikálnych kruhoch. Za pontifikátu pápeža Wojtylu prepuklo množstvo afér s pedofilnými kňazmi, pričom cirkev sa väčšinou pričinila o to, aby takíto kňazi neboli svetsky stíhaní a ich cirkevný trest väčšinou spočíval iba v preložení na iné pôsobisko. Ďalším dôsledkom tvrdošijného zotrvávania pápeža na celibáte kňazov sú tisíce prípadov na celom svete, keď kňazi otvorene žijú v konkubináte, a v Afrike aj veľa prípadov sexuálneho zneužívania domorodých mníšok misionármi.

Aj vo finančnej sfére sa Vatikán (ktorého rezervy sú asi 11 miliárd dolárov) za Jána Pavla II. dopúšťal rôznych machinácií. Najznámejšou bola sprenevera arcibiskupa P. Marcincusa, ktorá vyústila do krachu milánskej banky Banco Ambrosiano. Vtedy talianski sudcovia prikázali Marcincusa zatknúť, keďže však bol vatikánskym občanom, nevzťahovali sa naňho talianske zákony, takže vyviazol bez trestu.

V posledných rokoch života akoby sa Ján Pavol II. snažil, aby dejiny o ňom písali len ako o odporcovi pokroku. Blahorečil napríklad najreakčnejšieho pápeža 19. storočia Pia IX., autora dogmy o neomylnosti pápeža, ktorý dal do kliatby všetky progresívne myšlienkové prúdy a ostro odmietal každý vedecký pokrok. Veľký rozruch vyvolal Ján Pavol II. v roku 2000 dokumentom *Dominus Jesus*, v ktorom deklaroval jedinečné postavenie katolíckej cirkvi a menejcennosť ostatných kresťanských cirkví. Tým vastne priznal, že niekoľko desaťročí vedený ekumenický dialóg medzi cirkvami vlastne nikdy nemyslel úprimne.

Konzervatívny pápež

Celkovo možno povedať, že Ján Pavol II. patril medzi najkonzervatívnejších pápežov: počas celého svojho pontifikátu neurobil žiadne kroky k modernizácii katolicizmu. Naopak, zastavil reformný proces a strnulo presadzoval staré doktríny Vatikánu, hoci doba si už nutne vyžadovala ich zmenu. Najmarkantnejšie sa to prejavovalo na jeho zotrvávaní na zákaze rozvodov, na zákaze používania ochranných prostriedkov (hoci celému svetu hrozí masové rozšírenie AIDS), na zákaze interrupcií, celibáte kňazov a diskriminácii žien v cirkvi.

Začiatkom 21. storočia sa ku katolíckej cirkvi ešte stále hlási asi pätina ľudstva – ale je už jasne viditeľná strata jej vplyvu, a to najmä v krajinách s vyššou životnou a vzdelanostnou úrovňou. No ak by aj nástupcovia Jána Pavla II. pokračovali v jeho stopách a nešli cestou, ktorú začal vyšliapavať pápež Ján XXIII., potom by sa asi celá katolícka cirkev už v tomto storočí zmenila na málo významnú náboženskú komunitu.

Anton Daniel

Ježiš Kristus vraj nikdy neexistoval!

Luigi Cascioli, autor knihy *Favola di Cristo*

Dokazuje to taliansky historik Luigi Cascioli, ktorý sa súdi s katolíckou cirkvou v Taliansku. Vo svojej knihe *La Favola di Cristo* (Mýtus o Kristovi) tvrdí, že Ježiš nie je ničím iným ako vymyslenou konštrukciou vyvorenou falzifikátormi v 2. storočí.

Kniha *La Favola di Cristo* je súbor argumentov pre súdny spor proti katolíckej cirkvi a jej predstaviteľom. Autor v nej zhromaždil právne dôkazy, ktoré poukazujú na to, že osoba Ježiša je iba manipuláciou a falzifikáciou dokumentov, ktoré v skutočnosti hovorili o Jánovi z Gamaly, synovi Judáša Galilejského a synovcovi rabína Ezechia, priamom potomku rodu Asmonitov.

Cascioli zakladá svoje tvrdenia na výsledkoch päťročného intenzívneho a trpezlivého výskumu, štúdia tisícok spisov, ikonografie, rukopisov, ktoré boli nájdené V Kumráne v Palestíne, racionálneho výkladu Biblie, ako aj všetkých dokumentov o pohanských náboženstvách a ich kultoch, ktorých je kresťanstvo dokonalou reprodukciou. Nemalý priestor venuje aj nezrovnalostiam v jednotlivých evanjeliách. Najočividnejšie sú podľa neho rozdiely v počte a menách apoštolov v evanjeliách podľa Marka, Matúša, Lukáša či v Skutkoch apoštolov.

Po prvýkrát v histórii ľudstva sa tak stalo, že náboženstvo je priamo súdne stíhané. Tento súdny spor by mohol skončiť verdiktom o zneužívaní dôvery ľudí (článok 661 talianskeho Trestného zákonníka) a o zámene osôb, resp. identity (článok 494 talianskeho Trestného zákonníka), na čo sa Cascioli odvoláva. Ten obvinil predstaviteľov katolíckej cirkvi zo „šírenia falošných faktov vydávaných za pravdu“. Súdny spor tento taliansky historik inicioval v roku 2002 zaslaním formálnej sťažosti proti katolíckej cirkvi. V súdnom podaní pritom zdôraznil, že jeho sťažosť sa netýka kresťanskej viery a náboženstva ako princípu. Slobodu vyznania v Taliansku ochraňuje zákon. V Cascioliho sťažnosti je napádaná skutočnosť, že cirkev prezentuje nehistorické fakty ako fakty historické. Podľa neho napríklad neexistuje historický dôkaz o tom, že Ježiš bol synom Jozefa a Márie (Jozef a Mária sú podľa neho úplne vymyslené osoby) a že sa narodil v Betleheme a vyrástol v Nazarete, ako tvrdí cirkev. Súdu predložil dôkazy o tom, že Ježiš Nazaretský z Nového zákona bol v skutočnosti Ján z Gamaly, obyvateľ Nazaretu. Meno Ján bolo podľa neho nahradené menom Kristus (z Kristos – pomazaný), a napokon menom Ježiš až v roku 180, čo dokazuje aj kniha platónskeho filozofa Celsa „Proti kresťanom“ z konca 2. storočia, teda doby, keď prví kresťania zostavovali „Skutky apoštolov“: *„Ten, ktorému ste dali meno Ježiš, bol v skutočnosti len vedúcim skupiny banditov. Zázraky, ktoré mu boli pripísané, boli len prejavom magických a ezoterických trikov.“* Meno Ježiš po prvýkrát použil Origenes vo svojej knihy „Contra Celsum“, ktorá bola odpoveďou na Celsove obvinenia. Odvtedy sa začalo používať označenie Pán, Kristus či Mesiáš.

Podľa Cascioliho priaznivcov sa tak skončili všetky diskusie trvajúce stáročia o existencii Ježiša, o tom či bol len mýtom alebo skutočnosťou, o tom, či mal tmavé alebo svetlé vlasy, či bol pekný alebo škaredý, či bol ženatý alebo slobodný.

„V knihe Favola di Cristo sú jasne zobrazené a vysvetlené všetky falošné fakty, ktoré sa katolícka teológia nikdy neodvážila predložiť na diskusiu,“ uvádza Cascioli. Či jeho tvrdenia potvrdí aj súd, sa ukáže až v najbližších mesiacoch.

Spracované podľa zahraničnej tlače
Viac informácií na www.luigicascioli.it

Chester Dolan: Obžaloba náboženstva

V tomto čísle vám prinášame ďalší úryvok z pripravovaného slovenského prekladu knihy Chestera Dolana Obžaloba náboženstva (Religion on Trial). Toto rozsiahle dielo rozoberá základné problémy vzťahov náboženských ideológií k civilizačným otázkam ľudstva z pohľadu široko rozhľadeného humanistu.

Chester Dolan

Kapitola XLVII

Prečo sa ľudia zabíjajú

„Ak zabiješ jedného človeka, si vrah. Ak zabiješ milióny, si dobyvateľ. Ak zabiješ všetkých ľudí, si Boh.“ Toto povedal Jean Rostand.

V deň posledného súdu, ako vraví Biblia, Boh zabije každého a urobí to beztrestne. Jednou z najťažších úloh náboženstva je priviesť do súladu predstavu dobrého Boha s jeho typickou hnevlivosťou a náchylnosťou vyriešiť každé fiasko zabitím všetkých, čo sa mu znepáčili. So všetkými jeho nemilosrdnými „Božími činmi“ a po zničení celých mestských štátov, neponechajúc nikoho nažive, sa ukazuje, že Boh je vinný z viacerých krvavých masakrov než všetci despotovia v dejinách sveta dokopy.

V Biblii možno nájsť miesta, kde Boh zabíja svoje obete, ktoré nič zlé neurobili. Boh zabil všetky novorodeniatka v Egypte (Skutky 11:53). V iných prípadoch Boh nariadil trest smrti za čin, ktorý by dnes už nevzbudil žiadnu pozornosť, teda za zbieranie palivového dreva v sobotu (Numeri 15:32). Ak by naozaj existoval taký boh, ktorý sa takto oddáva svojim vražedným chúťkam, za týždeň by bola celá populácia sveta zabitá. Iba malý zlomok šialencov hermeticky uzamknutých vo svojich kláštoroch alebo zahalených vo svojich burkách (pozn. prekl.: burka - typický odev moslimov) by azda prežil jeho nevyberané vraždenie.

Do skupiny určenej do Božieho pekla patria smilníci, modloslužobníci, cudzoložníci, bohorúhači, homosexuáli, zlodeji, opilci, tí, čo kľajú, vydierači, skupáni, porušovatelia zákona (Mojžišovho!), prostitútky a všetci tí posadnutí diablom.

Vraví sa nám, že Boh je láska, ale ten istý Boh vraví svojmu „vyvolenému národu“ - musíte zničiť každý národ, ktorý Pán, váš Boh vám vydá do vašich rúk a nemajte s ním zľutovanie (Deuteronómium 7:16). Vravia nám, že Boh je láskavý, avšak ten istý Boh zabil celú Jóbovu veľkú rodinu a celý jeho dobytok – nie preto, že by títo sa niečím previnili, ale pre nedbalosť iných (Jób 1: 13-19). Jediné miesto, kde nesmieme hľadať radu, ako vybudovať mierumilovné a rozumné spoločnosti, je Biblia. Boh rieši všetko, čo sa mu nepáči, strachom, nenávisťou a brutálnym násilím.

Nikto nevie vysvetliť, že ten istý Boh, ktorý prikazuje „Nezabiješ“, ustavične zabíja.

Ak by ste si vy alebo ja mali predstaviť boha, celkom iste by to nebol Boh, ktorý zabíja pre nepatrné alebo žiadne príčiny, ktorý vytvoril peklo, aké pripomína už iba mučiarne inkvizície stredovekej Európy, ktorý zabije muža iba preto, že sa dotkol jeho vzácnej truhlice so zmluvou. Je však čudné, že ani tá truhlica, ani jej obsah – teda Božia zmluva sa už v druhej polovici Biblie nespomínajú. Okrem falošného tvrdenia, že by to mohol byť chrám Aksum v Etiópii, dnes nikto nemá ani poňatia o tom, kde je ten „nenahraditeľný“ dokument toľko vyzdvihovaný Bibliou.

Žiaľ, členovia našich náboženstiev si pokladali za povinnosť nasledovať tieto božie príklady. V piatich križiackych výpravách bolo zavraždených mnoho tisíc ľudí - zväčša príslušníkov iných náboženstiev. Malcolm Hay popisuje prvú križiacku výpravu (1906) vo svojej knihe *Šľapa hrdosti (The Foot of Pride). Píše: „Lord John Action to popisoval takto: Muži, ktorí vzali do rúk kríž, dostali sväté prijímanie a potom sa celý deň oduševnene venovali vraždeniu židov. Zabili ich asi desaťtisíc.“* Thomas Merton v diele Záhady majstrov zenu *(Mysteries and Zen Masters)* (pozn. prekl.: budhistický zen je sektárske hnutie zdôrazňujúce význam meditácie) tiež popisuje prvú križiacku výpravu a hodnotí ju ako akciu v tých časoch mimoriadne chvályhodnú. Zabíjanie Turkov sa podľa Mertona považovalo za nevyhnutný a želateľný čin a vravelo sa, že čím skôr sa to urobí, tým to bude lepšie pre všetkých zúčastnených.

Prijateľný odhad španielskej a talianskej inkvizície, európskej a americkej honby na bosorky a iných vrážd kacírov, ktoré boli asi 600 rokov bežne praktizované v mnohých častiach sveta, sa šplhá k 300 000 obetiam. Medzi domorodými kmeňmi Nemecka v štvrtom storočí a Aztékmi v 16. a 17. storočí v Mexiku padli za obeť náboženstvu mnohí ďalší ľudia. Vzájomné zabíjanie je známe medzi hinduistami a siíkhami, tamílmi a sinhalmi, šiítmi a sunitmi či medzi židmi a moslimami.

V Numeri 31: 17,18 má Mojžiš prejav k veliteľom vojska a vraví: „Preto teraz pobite všetkých chlapcov a pozabíjajte aj všetky ženy, ktoré už obcovali s mužom. Ale všetky devy, ktoré ešte neobcovali s mužom, nechajte nažive pre seba!“

Násilie je téma, ktorá sa v Biblii opakuje ustavične. Boh, ktorého máme uctievať, i anjeli ustavične zabíjajú na jeho pokyn. Nikto, kto urobí priestupok, neunikne jeho hnevu. Dnes vieme, že náš svet sa nemôže stať civilizovaný, kým neodstránime násilie. To sa však nemôže uskutočniť, kým sa nezbavíme Svätých písem, ktoré všetky bez výnimky prikazujú a nabádajú na násilie. Ľudský život v nich nemá vôbec žiadnu cenu a zabiť niekoho je celkom bežná vec.

Katolícki inkvizítori mali v 11. a 12. storočí za cieľ vo veľkom potláčať kacírstvo. V r. 1252 bolo povolené mučenie na získanie priznania pápežmi, ktorí v tom čase vládli. V r. 1478 pápež Sixtus povýšil inkvizíciu na nový stupeň, keď uznal „španielsku inkvizíciu“ a o päť rokov neskôr ustanovil dominikána Tomása Torquemadu za prvého hlavného inkvizítora pre všetky španielske procesy. Torquemada sa stal povestným svojimi iracionálnymi rozsudkami a krutými trestmi. Španielska inkvizícia, ktorej predsedal, sa stala tou najhroznejšou časťou kresťanských dejín. Asi 2000 kacírov upálili za živa. Tieto zločiny mohli súperiť už iba so zločinmi križiackych výprav vykonávanými bez najmenšieho zreteľa na základné morálne princípy, ktorými sa riadia civilizované národy.

Predpokladáme, že čosi také ako kresťanské križiacke ťaženia a inkvizícia sa už nikdy viac v dejinách nezopakujú. Stalin a Hitler

Antoine - Augustin PRÉAULT: Zabíjanie

sa však dopúšťali vecí, ktoré by im závidel aj Torquemada. Návrat inkvizície by sa mohol zopakovať, ak by sme nezasiahli proti tomu, čo Taliban robí v Afganistane, a čo robia fundamentalisti v Iráne, Iraku, Indonézii, Egypte, Turecku, Alžírsku a Pakistane vždy, keď pocítia, že opozícia je voči nim slabá. Súdenie bosoriek a to, čo sa odohráva medzi dvoma kresťanskými sektami v Severnom Írsku a čo prebieha medzi židmi a moslimami v Izraeli, žiaľ, nepatrí do minulosti.

Musíme sa postarať o to, aby odluka cirkvi od štátu bola bezpodmienečná a aby sa dodržiavala rovnako sloboda vyznávať náboženstvo, ako aj sloboda nemať s náboženstvom nič spoločné. Toto musia byť základné podmienky jestvovania spoločnosti, ktoré musíme plniť, ak chceme prežiť.

Ursula K. LeGuin vo svojej knihe *Nebeský sústruh (The Lathe of Heaven)* píše ironicky: *„Vyrástol v krajine, ktorá bola riadená politikmi vysielajúcimi pilotov v bombardovacích lietadlách, aby zabíjali deti kvôli tomu, aby svet bol bezpečnejší pre dorastanie detí.“*

Velitelia armád podporovaní politikmi získavajú do svojich radov ľudí podvodnými chválospevmi. Myslia si pritom, avšak to nepovedia: *„Pošlite mi vašich synov. Ja ich tak vycvičím, že sa z nich vytratí každá ľútosť... Stanú sa z nich automaty ochotné na rozkaz strieľať a zabíjať ľudí, proti ktorým osobne nemajú nič a iste by s nimi boli najlepší priatelia, keby ich stretli za iných okolností.“*

Keď despoti zlých krajín spustia kampaň na podrobenie si susedov, celá história hovorí, že potom sa treba brániť. Je jasné, že v záujme zníženia strát na minimum je najlepšie vyriešiť každý spor diplomaciou. Ak by sa boli generáli a politici civilizovaných národov zjednotili v medzinárodnom úsilí zastaviť Stalina a Hitlera v r. 1937, keď začalo byť jasné, čo majú za lubom, bolo by sa zachránilo mnoho miliónov životov. Ani tí, čo prežili, by neboli mali pokazené svoje najlepšie roky tvorivého života. Druhá svetová vojna by sa nebola musela odohrať a bola by zastavená skôr, než začala.

Percy Bysshe Shelley raz napísal: *„Človek nemá právo zabiť svojho brata. Neplatí ani výhovorka, že to urobil v uniforme. Tým iba viac zhanobil svoju servilnosť voči zločinu svojej vraždy.“*

Sväté vojny, jedna z najhroznejších protirečení, aké človek vymyslel, vyprodukovali viac vrážd, než si vieme prestaviť. Keďže väčšina náboženstiev tvrdí, že iba to ich náboženstvo má pravdu a že jediná logická reakcia na „tie druhé“, ktoré inak zmýšľajú, je nenávisť, výsledok musí byť zbytočné plytvanie prostriedkami na zbrojenie vedúce aj k vojnovým udalostiam.

Vojny by vymizli, ak by si každý človek bol vedomý hrôz, ktoré znamenajú.

Blaise Pascal vo svojich *Myšlienkach (Pencées)* uvádza: *„Ľudia nikdy nekonajú zlo tak dokonale a s takou rozkošou, ako keď to robia z náboženského presvedčenia.“* Takmer všetky z tých štyridsiatich či viac vojen, ktoré v súčasnosti prebiehajú, sú náboženské vojny. Obaja protivníci vyhlasujú, že Boh je na ich strane. Boh nacionalizmu má tiež veľa spoločného s bohom náboženstva, takže ich niekedy nie je možné rozlíšiť.

Kresťanské križiacke ťaženia, inkvizícia, honba na bosorky, pogromy a genocídy sú strašné čo len pri pomyslení. Zdá sa nám takmer nemožné, že ľudské bytosti boli schopné niečoho takého. Ten zoznam však nie je zďaleka úplný. V rokoch 1915 až 1923 Turci zabili dve tretiny Arménov žijúcich na svete, Japonci zmasakrovali 350 000 Číňanov v Nankingu. K tomu treba prirátať masívne zabíjanie v Kambodži, Východnom Timore, Tibete, Ugande, Rwande, Kongu, Nigérii, Sierra Leone. Človek je najväčším nepriateľom človeka.

Vo svojej *Biblii pre ženy (The Woman's Bible)* Elizabeth Cady Stanton tvrdí to isté: *„Neverím, že človek niekedy videl alebo že sa rozprával s Bohom.“* Keď najbližšie váš kňaz začne svoje výklady o božských rozhovoroch, ktoré s ním udržuje, požiadajte ho, či by som sa ho aj ja mohol niečo opýtať. Opýtal by som sa: „Pane Bože, prečo si zabil Uzzaha za to, že sa dotkol truhlice obsahujúcej zmluvu? (2. Samuel 6:2) A ako to bolo s mužmi z Bétšemešu, ktorí nazreli do tej truhlice? (1. Samuel 6: 19) Potom sa možno dočítať, že si zabil ďalších 50 070 ľudí. – Prečo? Prečo si zabil ľudí, ktorí Ti dávali kadidlo? (Leviticus 10: 2) A čo ten mor, ktorý zabil 14 700 Izraelitov, prečo? (Numeri 16: 49) A prečo potom ďalších 70 000 ? (2 Samuel 24:15). Prečo tak často ohrozuješ členov ľudskej rodiny, ak títo konajú inak, ako sa Ti pozdáva? Čo to má znamenať tá vec s Armagedonom? Je to ďalší spôsob, ako nás udržať na povrázku? Máš radosť z toho, keď sa pozeráš na pražiacich sa ľudí v pekle? Čo si Ty za Boha, ak máš pôžitok z takýchto hrôz? Máš námietky, ak budem nástojiť, že Tvoj čas už prešiel? Ak chceš, môžeš mi odpovedať cez Amerika Online!“

Henri Frederic Amiel Swiss, básnik a filozof, napísal: *„Každý úspešný masaker sa posväcuje ďakovnými bohoslužbami Te Deum a kňazi nikdy neskrblia požehnávaním masakrov.“* Náboženstvo sa zamiešava do všetkého. Zdá sa, že Boh stojí na oboch súperiacich stranách v jednom a tom istom konflikte. Rovnako sa zdá, že žiaden konflikt nie je taký ohavný, aby ho niektorá z cirkví nepožehnávala. Dúfame, že ak Boh naozaj existuje, X. J. Kennedy sa nemýlil, keď vravel: *„Veľký Jahve začal listovať v Biblii,/ Zamyslel sa nad tým čo čítal / a podal žalobu pre urážku na cti.“*

V prvé dni roku 1932 povedal Hitler v Mníchove svojim poslucháčom, že Boh je na jeho strane v jeho zápase za lepší svet. Arabské slová, ktoré povedal Saddám Husajn preložené do angličtiny, sú presne rovnaké. V prvej svetovej vojne si Boha rozštiepili a podelili. Bol na strane každej bojujúcej strany, či to boli mocnosti osi alebo spojenci. V našej občianskej vojne stál Boh rovnako za osamostatnenie a otroctvo, ako aj proti osamostatneniu a otroctvu.

Ak si prečítame všetky tie neutešené podrobnosti o živote Hitlera, Pol Pota a Stalina a ostatných, budeme celkom iste otrasení. Každý, kto sa dopustil neovládateľnej neúcty k ľudským životom, si zaslúži naše opovrhovanie. Potom si však treba klásť otázku, prečo tak veľa ľudí uctieva judaisticko-kresťansko-moslimského Boha, keď odhad počtov ľudí, ktorých zavraždil morom, hladom, chorobami, búrkami a vojnami, by postavili nášho „Dobrotivého Boha“ na čelo celej tej bandy zločincov. A sme pri tom dokonca presvedčení, že trvanie Jeho života bude nekonečné. Tieto ukrutnosti teda nikdy neprestanú.

Preložil: ***Alexander Rehák***
Krátené

Judaizmus

„Judaizmus je náboženstvo Bohom vyvoleného národa. Napriek tomu viac ako polovicu svojej histórie nemali Židia vlastnú krajinu“.

Hebrejský symbol vyjadrujúci „život“

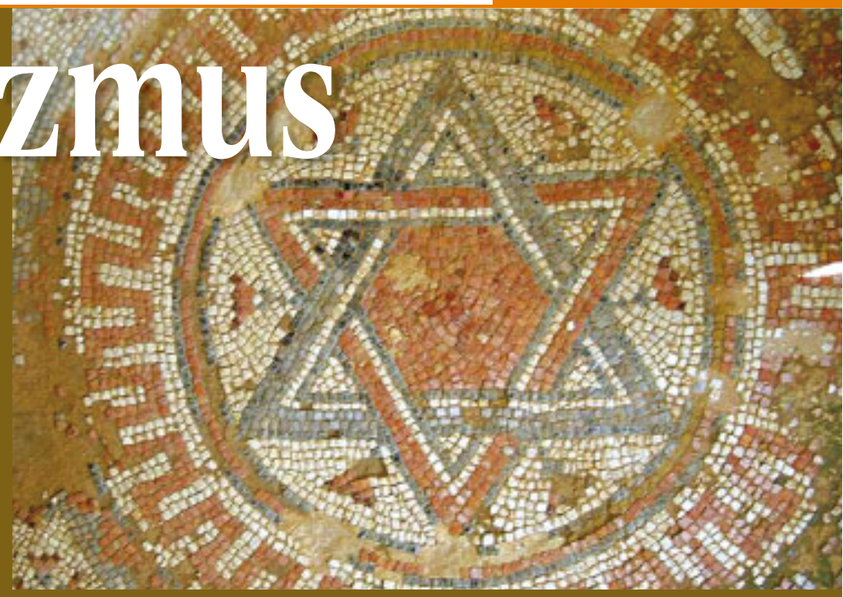

Šesťcípa hviezda (hexagram), pôvodne starobylé magické znamenie nazývané Magen David (Dávidov štít), sa v židovskej symbolike objavuje spločne s pentagramom (päťcípa hviezda, Šalamúnova pečať). V roku 1948 Židia umiestnili hviezdu, ktorú im nacisti nanútili ako potupné značenie, s hrodosťou do stredu vlajky svojho štátu Izraela.

Judaizmus je náboženstvo židov, ktorých žije na svete 12 miliónov. Z toho celá polovica v USA, 2 milióny v Izraeli a zbytok – 4 milióny – je roztrúsených po celom svete. Izrael ako štát vznikol až v roku 1948 ako dôsledok vojny, aby mali Židia svoju trvalú vlasť.

O ranej histórii Židov hovorí hebrejská Biblia, najmä Pentateuch (Päť kníh Mojžišových) a Tóra (Zákon). Za zakladateľov židovského národa sú považovaní praotcovia Abrahám, Izák a Jakub. Židia vo svojich modlitbách vyhlasujú, že sú „deti Abraháma“, priateľa Boha, a ich národ sa volá Izrael, podľa mena, ktoré dal Boh Jakubovi.

Bohom vyvolený národ

Židia veria, že sú Bohom vyvolený národ ako „kráľovstvo kňazov a svätcov“. Biblická definícia, podľa ktorej Židia majú zvláštny osud, je predstava vytvorená samotnými Židmi. Ti, čo sformovali základné vyznania viery, sa považujú za „zvláštnu“ skupinu, akúsi elitu tvoriacu pravé ľudstvo. V Deuteronomiu (Dt 6,7) však Boh vraví: *„Nevyvolil som si vás preto, že ste početnejší alebo mocnejší ako ostatné národy, ani preto, že ste mravne, duchovne alebo intelektuálne nadradení. Nie ste. Vyvolil som si vás z nepoznateľnej vôle“.* A v (Dt 9,7) sa pokračuje: *„Iba vás som poznal spomedzi národov zeme. Ale nie ste pre mňa o nič lepší ako synovia Etiópie“.* Prorok Ámos dodáva (Dt 8,8): *„Boh vás nemiluje väčšmi ako Filištíncov“.* Ámos definoval pojem „vyvolený“ ako zodpovednosť a utrpenie. Boh od Židov očakáva, že budú žiť tvorivo a slušne ako mravný predvoj ľudstva. Vyvolenosť je sústavné spytovanie si svedomia.

Počiatky judaizmu

Abrahám vraj prišiel z Mezopotámie okolo r. 1800 pred n. l. a usadil sa v Kanaáne, v „zasľúbenej krajine“, neskôr známej pod menom Palestína. V období hladomoru utieklo 12 Jakubových synov do Egypt, kde sa stali otrokmi.

Okolo roku 1250 pred n. l. vyviedol Mojžiš ich potomkov z egyptského zajatia. To bol exodus. Počas tejto cesty Jahve (Boh praotcov) uzavrel s Izraelitmi zmluvu na hore Sinaj. Bola zachytená do „Desiatich prikázaní“. Tieto boli vyryté do kamenných tabuliek a potvrdené krvou obetného zvieraťa. Boh Izraela sa zjavil ako historický Boh: Stvoriteľ, vládca celého sveta, a odvtedy sa izraelská národná identita nerozlučne spája s náboženstvom.

Palestína ležiaca na križovatke medzi východom a západom bola okupovaná striedavou Perziou, Gréckom a Rímom. Židia počas svojej histórie žili väčšinou vo vyhnanstve. Vďaka rímskym dobyvateľom na prelome letopočtov boli rozptýlení po celej našej planéte. Presvedečenie, že sú Bohom vyvolený národ, dovolilo prežiť i samotnému Izraelu. Židia si svoju rasovú, kultúrnu i náboženskú identitu uchovali, nech boli kdekoľvek a nech akokoľvek trpeli. Stratili však spoločné územie, jednotiace puto jeruzalemského chrámu. Tento prenasledovaný národ sa udržal vo svete ďalších dvetisíc rokov. Je to nesporný dôkaz ich duchovných väzieb a tradícií.

Základné fakty o judaizme

Náboženstvo: monoteistické

Dogma: viera v príchod mesiáša (mašiaha), v individuálnu nesmrteľnosť, v existenciu posmrtného sveta a nebeského kráľovstva

Boh: Jahve

Zakladateľ: Mojžiš

Odhadovaný počet veriacich: 12 mil.

Územné pokrytie: celý svet

Kladný postoj k svetu

Na rozdiel od indického náboženstva je judaizmus náboženstvom s kladným postojom k svetu, a nie záporným. Dobro a zlo, základné kategórie mravnosti, sú chápané predovšetkým z náboženského hľadiska. Podľa neho je dobro všetko, čo napomáha plneniu Jahvových prikázaní. Judaistický morálny kódex je nasiaknutý myšlienkou, že v samotnej ľudskej prirodzenosti je obsiahnutý sklon k zlu. Preto židovskí ideológovia vyzývajú človeka, aby sa bál Boha a slúžil mu celým srdcom i celou dušou. Teológovia judaizmu učia, že jediným zdrojom šťastia je božia milosť. Hriešnosť je prameňom zla a príčinou smrti. Pozemský život je človeku daný preto, aby sa v ňom mohol pripraviť na život budúci. Pretože hodina smrti je človeku utajená, treba – podľa židovských teológov – na ňu byť kedykoľvek pripravení. To znamená neustále tráviť svoje dni v kajúcnosti a zmierení, v modlitbách, v pôstoch a strachu pred tvárou božou.

Smery židovstva

- **Ortodoxný judaizmus** je striktne tradičný, uznáva Zákon a autoritu rabína.
- **Progresívny judaizmus** má dve hnutia: ***Liberálny judaizmus*** vznikol v kontinentálnej Európe v 18. storočí – v storočí osvietenstva. Kládol dôraz na biblický kriticizmus a zdôrazňoval etické a všeobecne prijateľné

Židia modliaci sa pri Múre nárekov v Jeruzaleme.

Tóra na fotografii obsahuje päť Mojžišových kníh. Tieto dokumenty sú písané ručne hebrejskou kaligrafiou na vzájomne zopnutých pergamenových zvitkoch. Keď sa Tóra nepoužíva, je vložená do látkového puzdra. (Florida Holocaust Museum)

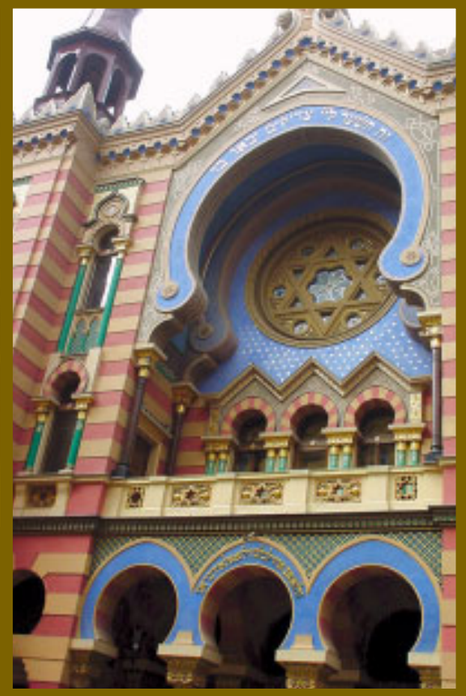

Židovská synagóga v Prahe

Židovská synagóga v Bratislave

Židovské artefakty: sedemramenný svietnik Menorah, modlitebný šál, Tóra, mužská pokrývka na hlavu

aspekty judaizmu na rozdiel od rituálnych a obmedzujúcich.

Reformný judaizmus je pokračovaním liberálneho judaizmu. Nekladie nijaký dôraz na dodržiavanie obradov. Znižuje aj význam nádeje na návrat k Sionu, obnovenia obetného systému a príchodu Mesiáša ako osoby.

- **Konzervatívny judaizmus** – táto vetva vznikla v 19. storočí v Amerike a je niečo medzi ortodoxným a progresívnym judaizmom. Požaduje modifikáciu obradov, ale akceptuje rabínsku tradíciu.
- **Mystický judaizmus** má dve hnutia:

Kabala – toto hnutie vzniklo v 13. storočí v Španielsku. Zaoberá sa stvorením sveta, ktoré vysvetľuje pomocou 22 písmen hebrejskej abecedy (každé hebrejské písmeno má tiež číselnú hodnotu) a mystickými víziami nebies a božieho trónu.

Chasidismus – vznikol v 18. storočí vo východnej Európe a podľa neho spojenie s Bohom možno dosiahnuť prostredníctvom vrúcnych modlitieb.

- **Sionizmus** sa dotýka všetkých ostatných smerov. Je to nacionalistické hnutie s duchovným nádychom. Podnetom na jeho vznik boli perzekúcie vo východnej Európe v 19. storočí. Zdôrazňoval príslušnosť k židovstvu a k židovskému národu a vrcholil návratom do krajiny Izrael.

Židovské sväté písma

Biblia (knihy) je zbierka kníh, ktoré boli napísané v rozpätí 1000 rokov. Až okolo roku 100 n. l. získali tieto knihy štatút posvätných textov.

Tóra (Zákon) a jej dodržiavanie je najväčšou autoritou judaizmu, lebo vyjadruje Božiu vôľu. Pozostáva zo 613 prikázaní (mitsvot). Z toho je 248 pozitívnych a 365 negatívnych.

Prvých päť kníh Biblií (Pentateuch) sú pripisované Mojžišovi, aj keď najnovšie poznatky to vyvracajú.

Mojžišove knihy
Prvá kniha Mojžišova – Genesis
Druhá kniha Mojžišova – Exodus
Tretia kniha Mojžišova – Leviticus
Štvrtá kniha Mojžišova – Numeri
Piata kniha Mojžišova – Deuteronomium

Mišna (opakovanie) a **Talmud (učenie)** je etické a rituálne učenie vychádzajúce z Biblie. Vzniklo v 2. storočí n. l. a existuje v dvoch verziách – v palestínskej a babylónskej. Založené je na mišna a rozšírené o ďalšie úvahy.

Synagóga

Synagóga znamená zhromaždenie. Židia sa v nej zhromažďujú na sabatné bohoslužby, ktoré sa konajú v piatok večer a v sobotu ráno. Synagógu možno zriadiť tam, kde žije 10 židovských mužov. Slúži všetkým členom spoločenstva - okrem bohoslužieb aj na vyučovanie a spoločenské udalosti. Bohoslužby slúžia učitelia alebo právnici (rabíni), hlavní správcovia synagógy, kantori (chazan), ktorí prednášajú a odriekavajú modlitby, a kňazi (kohen), potomkovia chrámových kňazov. Rabín stojí pred archou, kde sú uložené zvitky Zákona. Archa je v miestnosti vždy na tom konci, ktorý je obrátený k Jeruzalemu. Počas bohoslužieb majú muži na hlavách klobúky alebo čiapočky a okolo pliec biele modlitebné šály. Ženy nosia iba klobúky. V ortodoxných synagógach sedia muži a ženy oddelene.

Židovské zvyky

Domácnosť je ešte väčším centrom náboženského života ako synagóga. Mnohé židovské sviatky sú rodinnými sviatkami. Najvýznamnejším je sabat (znamená odpočinok), ktorý sa koná každý týždeň a pripadá na sobotu, začína sa však v piatok večer. Okrem toho sa židia modlia trikrát denne, dodržiavajú presné pravidlá stravovania, vrátane vyhlásenia o tom, že všetka potrava je čistá (kóšer).

Podľa dohody medzi Bohom a Abrahámom sa osem dní po narodení všetci židovskí chlapci podrobujú obriezke. Tento obrad sa zvykol konať doma alebo v synagóge, ale dnes sa často vykonáva v nemocnici za prítomnosti rabína.

Postupnosť základných vyznaní viery

Za základ židovskej viery sa považuje 13 článkov zostavených stredovekým židovským filozofom Moše ben Maiminidesom (1135 – 1204):

Existencia Stvoriteľa
Jeho jednota
Jeho nehmotnosť (Boh je duch)
Jeho večnosť
Povinnosť slúžiť a uctievať iba Jeho samého
Existencia proroctva
Mojžišovo prvenstvo pred všetkými prorokmi
Zjavenie Zákona Mojžišovi na hore Sinaj
Nemeniteľnosť Zákona
Boh je vševediaci
Odplata na tomto i na druhom svete
Príchod Mesiáša
Zmŕtvychvstanie

Židovské sviatky

Pascha (Pesach) je jarný sviatok, ktorý trvá sedem dní. Oslavuje sa ním oslobodenie Izraelitov z egyptského otroctva.

Šavuot (Letnice, sviatok týždňov) sa koná sedem týždnov po Pasche. Oslavuje obilnú žatvu a súvisí aj s odovzdaním Zákona na hore Sinaj.

Sukot (Sviatok stánkov) je radostný jesenný festival oslavujúci zber ovocia. Modlitby sú za výdatný dážď a za mŕtvych. Počas sviatkov sa stanuje vonku „v stánkoch“ urobených z vetiev na pamiatku prechodu Izraelitov cez púšť.

Chanuka (Vysvätenie, sviatok svetiel) je zimný sviatok na pamiatku opätovného vysvätenia Druhého chrámu Judom Makabejským v roku 165 pred n. l. po zneucteni gréckymi dobyvateľmi.

Purim sviatí pamiatku oslobodenia Židov spod perzskej nadvlády, ako sa píše v Knihe Ester. Býva začiatkom jari a sprevádzajú ho karnevaly.

Roš Hašana (Nový rok) sa sviatí začiatkom jesene a začína sa ním židovský kalendár.

Jom Kipur (Deň zmierenia) je najdôležitejší sviatok. Koná sa v desiaty deň nového roka. Na znak pokánia pred Bohom a za hriechy jednotlivca i celého spoločenstva sa drží 24-hodinový pôst (nesmie sa ani jesť, ani piť).

Spracované podľa knihy Zdenka Petroviča: Katechizmus pre dospelých (-jt-)

Termín judaizmus etymologicky vychádza z hebrejského slova „jehudi“. Týmto termínom sa pôvodne nazývali členovia kmeňa Judah nesúceho názov po jednom zo synov biblického praotca Jákoba. Z pôvodného hebrejského slova „Jehudi“ prešiel tento výraz cez latinčinu „Judaeus“, gréčtinu „Ioudaios“ a angličtinu „Jew“ do slovenčiny ako „Žid“. Slovo „Žid“ vymedzuje zároveň náboženskú, národnostnú i kultúrnu príslušnosť k židovskej entite či k izraelskému ľudu.

Judaizmus, hebrejsky jahadut, v najširšom zmysle slova označuje celú kultúrnu, sociálnu, právnu a náboženskú tradíciu Židov, „židovskú kultúru“. Judaizmus tiež chápaný ako „spôsob život“ sa skladá z troch základných prvkov, a to viery v jediného Boha, štúdia Tóry (kompletného židovského učenia) a príslušnosti k židovskému národu.

Čítanie z Tóry

Nevidím to ružovo

Katolícka cirkev nám strpčuje život. Tvrdia to predstavitelia organizácií, ktoré združujú homosexuálne orientovaných mužov (gejovia) a ženy (lesby). Hoci vo všeobecnosti si myslia, že spoločnosť k nim nie je netolerantná, štát, výrazne pod vplyvom katolíckej cirkvi, ich vedome a systematicky diskriminuje. Treba však priznať, že podobný či rovnaký postoj majú aj ďalšie kresťanské cirkevné spoločenstvá, hoci ich vplyv nie je tak výrazný.

„Strach, ktorý mali homosexuáli za komunizmu z ŠtB, lebo sa báli registrácie ako podozrivých osôb, teraz vystriedal strach zo spoločenského tlaku a verejného odsúdenia.“ Toto sú slová človeka, ktorý vie, o čom hovorí. Hana Fábry stála pri zrode jednej z lesbických organizácií a aktívne v tejto oblasti vystupuje už celé roky. Zdôrazňuje, že „katolicizmus má významný podiel na tomto strachu, lebo tvrdí, že homosexualita je zlá, odsúdeniahodná.“

Štátna diskriminácia

Rovnaký názor zastáva aj Ivan Požgai, ktorého ako gejského aktivistu pozná už aj verejnosť. „Ťažko nemať strach, ak pán farár na dedine z kazateľnice verejne hromží proti gejom a lesbám.“ Aj on súhlasí, že „spoločnosť - teda bežní ľudia – je tolerantná“, zároveň však upozorňuje na paradox, že „štát sa správa voči gejom a lesbám netolerantne.“ Podľa neho si stačí spomenúť na „niektoré výroky niektorých poslancov o buzerantoch, homošoch.“ Diskrimináciu homosexuálne orientovaných ľudí na Slovensku považuje za zvyčajne inštitucionalizovanú a svoj postoj dokáže veľmi zrozumiteľne vysvetliť: „Ak voči iným menšinám, napr. židom alebo Rómom sa netolerantne správajú skupinky ľudí, zväčša formálne neorganizované, tak voči gejom a lesbám to sú politické strany, ministri a poslanci, cirkev. Jednoducho inštitúcie.“

Pokiaľ ide o politické strany, lídrom v takýchto postojoch je jednoznačne Kresťansko-demokratické hnutie, hoci rovnaké názory sa v minulosti objavili napr. v evanjelickom krídle Demokratickej strany. H. Fábry považuje za najhoršie práve fakt, že proti gejom a lesbám vystupujú ľudia ako Daniel Lipšic, Pavol Hrušovský, Ján Čarnogurský či Anton Rakús. „Sú to politici s kultivovaným a premysleným vystupovaním, ktorí ľudí bez vyhraneného názoru dokážu zmanipulovať a vnútiť im negatívny postoj voči homosexuálom.“

Gejské a lesbické organizácie dnes otvorene hovoria, že na Slovensku neexistuje aspoň trochu významná politická strana, s ktorou by mohli spolupracovať pri riešení svojich problémov. V minulosti to bola predovšetkým Strana demokratickej ľavice či ľavicové mládežnícke organizácie. „Pomáhal nám najmä poslanec Milan Ištván, ktorý sa tejto téme venoval dlhodobo a systematicky,“ prízvukuje I. Požgai. „Faktom je, že strany od stredu naľavo sú tejto časti ľudských práv naklonené oveľa viac.“

H. Fábry k tomu ironicky dodáva, že „najlepšie nás k aktivite dokážu motivovať slovenskí kresťanskí demokrati, lebo tí pravidelne povedia na našu adresu niečo mimoriadne neprijateľné, alebo presadzujú niečo, čo nás veľmi poškodzuje, takže týmto im ďakujem za aktivizovanie gejov a lesieb na Slovensku.“

Hana Fábry

Ivan Požgai

Obmedzujúca legislatíva

Asi najvýraznejšou politickou aktivitou gejských a lesbických organizácií bolo niekoľkoročné úsilie o prijatie zákona, ktorý by aj homosexuálne orientovaným ľuďom umožnil uzatvárať štátom uznané životné zväzky. Práve takýto zákon dostal do parlamentu vôbec po prvýkrát v histórii Slovenska vtedy najmladší poslanec NR SR Milan Ištván. Väčšina jeho kolegov však túto iniciatívu zhodila zo stola. Pritom práve v tejto oblasti pociťujú gejovia a lesby mimoriadne silnú diskrimináciu. „Dôležité je, aby najmä tretie strany museli uznávať túto formu životného partnerstva rovnako, ako dnes uznávajú manželstvá,“ vysvetľuje Hana Fábry. Ide napríklad o banky, nemocnice, zamestnávateľov. „Dnes ma nemocnice odmietajú informovať o zdravotnom stave mojej partnerky, lebo hoci spolu žijeme, oficiálne sme cudzí ľudia. Alebo sa nemôžem starať o jej choré dieťa, lebo hoci ona má lepšie platenú prácu a jej absencia nám spôsobí finančné problémy, ja som voči tomu dieťaťu cudzia osoba.“

I. Požgai k tomu pridáva ešte problém s dedením majetku po homosexuálnom partnerovi, resp. partnerke. „Pred takmer piatimi rokmi vyhlásil až urážlivý nezmysel vtedajší minister spravodlivosti Ján Čarnogurský. Povedal, že predsa aj takíto partneri môžu byť dedičmi v druhej skupine. Ale to mám vari čakať, kým najbližší príbuzní pomrú? Čo je toto za hyenizmus?“ Závet tento problém rieši len čiastočne, lebo občiansky zákonník ochraňuje priamych dedičov pred vydedením.

Hoci táto komunita presadzuje prijatie osobitného zákona, konkrétne I. Požgai a H. Fábry si myslia, že by stačila novela niektorých ustanovení Občianskeho zákonníka. „Automaticky by nám mali byť priznané rovnaké práva ako heterosexuálnym manželstvám. Na to stačia malé úpravy občianskeho zákonníka,“ tvrdí H. Fábry. „Samotná definícia manželstva ako súžitia muža a ženy za účelom reprodukcie, teda preto, aby mali deti, by mala byť zmenená,“ presviedča I. Požgai. „Ak štát podporuje sociálnymi dávkami, daňovými úľavami a podobnými nástrojmi výlučne súžitie muža a ženy, to je, podľa mňa, absurdný mocenský nástroj.“ Práve sociálne dávky pritom sú viazané na deti, na zdravotne handikepovaného člena rodiny či domácnosti, takže upraviť občiansky zákonník, aby úrady vydávali dvom ľuďom rovnakého pohlavia úradnú listinu, ktorá by bola obdobou dnešného sobášneho listu, by mala byť aj z hľadiska legislatívneho procesu najľahšia cesta.

Tolerantná spoločnosť, netolerantný štát

Predstavitelia gejských a lesbických organizácií však už ani sami neveria, že by pri súčasnom rozložení politických síl na Slovensku mohli v tomto smere niečo zmeniť. „V tomto volebnom období už nebudeme vyvíjať aktivity na presadenie tohto zákona, ale budeme čakať na zmeny, ktoré by mohli nastať po budúcoročných voľbách,“ hovorí Ivan Požgai. Hana Fábry je dokonca ešte skeptickejšia: „Toto je téma, ktorá na Slovensku nenájde odozvu ešte celé storočie, pretože tradície v tejto oblasti sú u nás silno zakorenené.“

Práve preto to majú gejovia a lesby na Slovensku oveľa ťažšie než v západnej Európe. Už len otvorene si priznať svoju sexuálnu orientáciu je pre nich veľmi zložité. „Mnohí sa nikdy nedostanú ani cez túto métu,“ konštatuje H. Fábry. „Ďalším problémom je postoj okolia, vrátane rodiny a blízkych priateľov, okrem toho je to aj strach zo straty zamestnania.“ Podľa I. Požgaiho však najväčšou „tragédiou“ lesieb a gejov na Slovensku je, že sú neuveriteľne ohľaduplní. „Ohľaduplní voči svojim príbuzným, ohľaduplní voči svojim učiteľom, kolegom, zamestnávateľom. Oni sú takí ohľaduplní, až sú sprostí.“ Prejavuje sa to tak, že ich nechcú uvádzať do rozpakov. „Nedajú im najavo, že oni sú gejovia alebo lesby, že isté veci ich už obťažujú, že isté veci ich už nebavia. Ale pritom som presvedčený, že absolútna väčšina z tých, na ktorých berú ohľad, by s tým nikdy nemali žiadne problémy.“

S tým súhlasí aj H. Fábry. „Zväčša je ten strach neoprávnený. Dokonca aj moje skúsenosti sú také, že ak gej alebo lesba dajú najavo svoju homosexuálnu orientáciu, tak sa väčšinou očakávané diskriminačné prejavy nedostavia. Niektorým ľuďom je to jedno, iných sa to nedotýka, ďalší majú pocit, že nie je správne reagovať negatívne bez ohľadu na to, čo si naozaj myslia, ale absolútna väčšina negatívne nereaguje.“

Hanba verejnoprávnych médií

K lepšej spoločenskej atmosfére vo vzťahu k homosexuálnym spoluobčanom by určite mohli dopomôcť médiá, najmä verejnoprávne. Mohli by, ale z ich strany už gejská a lesbická komunita neočakáva nič. Doterajšie pokusy vyšli nazmar. „Nie je to tak dávno, čo šéf Slovenskej televízie Richard Rybníček odmietol odvysielať šot oficiálnej kampane úradu vlády proti diskriminácii len preto, lebo sa zaoberal aj problematikou gejov a lesieb,“ pripomína I. Požgai. Nikoho teda neprekvapí, že slovenské verejnoprávne médiá nemajú ani jednu reláciu určenú pre sexuálne menšiny. „Český rozhlas má už niekoľko rokov reláciu Bona Dea a vysiela ju pol hodinu každý týždeň, Česká televízia zasa vysiela reláciu Legato – hodinu raz za mesiac.“ Naše verejnoprávne médiá sa správajú, akoby si neuvedomovali, že „menšinové vysielanie je aj vysielanie pre gejov a lesby, to nie sú len národnostné menšiny či zdravotne hendikepovaní.“

Tri roky vychádzal na Slovensku časopis špeciálne určený pre túto komunitu. Bol to politicko-spoločenský mesačník Atribút, ktorý však zanikol pre nedostatok finančných prostriedkov. „Keď sme žiadali aj o dotáciu z fondov určených na podporu menšinovej literatúry a časopisov, tak nám na ministerstve kultúry povedali, že nie sme menšina, lebo menšiny sú len národnostné,“ usmieva sa H. Fábry.

Podľa najnovších informácií by sa to však od budúceho roka mohlo predsa len zmeniť a jeden z odborov MK SR by mal spravovať štátny program podporujúci aj gejské a lesbické organizácie. Aktivisti prízvukujú, že to bude výrazná zmena, lebo doteraz ich činnosť nikdy nikto nepodporil zo slovenských štátnych zdrojov, všetko bolo financované napr. holandským či americkým veľvyslanectvom, alebo z niektorého z „eurofondov“.

Pod tlakom farára

Očakávať zmenu napríklad zo strany takej Slovenskej televízie by však bolo naivné. Jej postoj jasne dokumentuje spravodajstvo z posledného príchodu pápeža na Slovensko. Na letisku ho vítali aj demonštranti z iniciatívy Povedz to nahlas, ktorí protestovali proti tomu, že náklady na slovenský pobyt pápeža znášali všetci daňoví poplatníci, a proti klerikalizácii slovenskej spoločnosti a najmä štátu, na čo vo veľkej miere doplácajú práve gejovia a lesby. „STV ukázala svoju ‘objektivitu‘, keď nás úplne odignorovala napriek tomu, že sme stáli priamo pred jej kamerami,“ spomína H. Fábry. „Podľa STV tam boli iba ľudia, ktorí pápeža vítali, hoci s nami robili rozhovory aj zahraničné médiá.“

Aj to je ďalší prípad nebezpečnosti klerikalizácie slovenských verejných inštitúcií a politiky vôbec. H. Fábry k tomu pridáva ešte jeden skutočný príbeh, ktorý sa naozaj pred časom odohral: „Zo Žiliny sa nám ozvala žena v strednom veku, ktorá bola šťastná, že dokázala prijať svoju homosexualitu a našla cestu do tejto komunity. Pôvodne bola veľmi aktívna a dokonca aj finančne nám pomáhala, a potom sa zrazu odmĺčala. Bola veriaca a keď po nej jedna kolegyňa pátrala, tak zistila, že sa úplne stiahla pod tlakom tamojšieho farára.“

Braňo Ondruš
Foto: ***J. Takáčová***

Členovia iniciatívy „Povedz to nahlas! Nie klerikalizácii Slovenska!“ protestovali na Letisku M. R. Štefánika v Bratislave pri príležitosti návštevy pápeža Jána Pavla II. v SR v septembri 2003.

Foto: www.mladi.sk

Trpký údel uhorských jakobínov

Vyobrazenie Ignáca Martinoviča, hlavného vodcu uhorských jakobínov

Veľká francúzska revolúcia bola treťou buržoáznou revolúciou v poradí, ale prvou, ktorá sa dôsledne vysporiadala s feudálnym systémom a dokorán otvorila historickú bránu pre uskutočňovanie cieľov vtedy revolučnej buržoázie. Pre tento obsah a dôslednosť mala veľký ohlas aj za hranicami Francúzska – v krajinách Európy i mimo nej.

Revolučné udalosti vo Francúzsku silne zapôsobili aj v rôznych oblastiach vtedy veľkej rakúsko-uhorskej ríše. Vznikli v nich aktívne spoločenské pohyby s protifeudálnymi, protimonarchistickými, revolučno-demokratickými cieľmi. Vo vtedajšom Uhorsku vzniklo hnutie, ktoré sa v historiografii uvádza ako *uhorskí jakobíni.* Boli to radikálni, politicky konajúci ľudia, ktorí chceli aj v Uhorsku uskutočniť základné spoločenské premeny vedúce od feudalizmu ku kapitalizmu.

Dve zoskupenia uhorských jakobínov

V organizačnom kontexte uhorskí jakobíni tvorili dve zoskupenia. Základom ***Spoločnosti reformátorov*** bola demokratická inteligencia meštianskeho a šľachtického pôvodu. ***Spoločnosť slobody a rovnosti*** pozostávala z radikálnych demokratov – jakobínov pochádzajúcich z rozmanitého sociálneho prostredia.

Na čele hnutia uhorských jakobínov ako celku boli štyria direktori. Iniciátorom a hlavným uskutočňovateľom organizačných úsilí bol Ignác Jozef Martinovič (1755 – 1795). Popredným ideológom hnutia a tvorcom jeho programu bol Jozef Christosomus Hajnóczy (1750 – 1795). Medzi vedúce osobnosti uhorských jakobínov patrili aj mnohí Slováci, ktorí sa aktívne podieľali na organizačnej, publicistickej a inej činnosti hnutia.

Programové zameranie

Programové zameranie uhorských jakobínov bolo pomerne obšírne a sledovalo ďalekosiahle revolučné ciele. Bolo zakotvené najmä v dvoch dokumentoch - v ***Katechizme Spoločnosti reformátorov v Uhorsku*** a v ***Katechizme Spoločnosti slobody a rovnosti.***

Na charakter politických programových cieľov výstižne poukazuje, okrem iného, druhá časť Katechizmu Spoločnosti reformátorov nazvaná *O reforme uhorskej politiky* s jej otázkami a odpoveďami:

***„Otázka:* Ako by mali Uhri zlepšiť svoj politický osud a zvrhnúť jarmo zlopovestného viedenského kabinetu?**

Odpoveď: *Zvolením si novej, lepšej a v duchu národa viac prispôsobenej formy vlády.*

***Otázka:* V čom by to malo spočívať?**

Odpoveď: *Uhorský národ musí kráľovi vziať jeho najvyššiu moc a vyhlásiť svoju vlasť za nezávislú republiku.*

***Otázka:* Akú formu má mať táto republika?**

Odpoveď: *Pretože pod menom uhorského národa treba rozumieť všetok ľud, ktorý obýva provincie patriace Uhorsku, a ktorý vytvára rozličné národy, má si každý národ vytvoriť vlastnú provinciu, má mať osobitnú politickú ústavu a s ostatnými národmi má byť spojený najdôvernejšou zmluvou. To jest: Uhorská republika musí byť federatívna. Každý národ má slobodne používať svoj jazyk, spravovať sa svojimi mravmi a zvykmi a vojnou náboženskou slobodou. Vtedy postačí k blahu štátu, ak každý jeden národ bude spojený s druhým zmluvou. Federatívne provincie nech užívajú na provincionálnom zhromaždení svoj jazyk a nech prispôsobia provincionálnu ústavu základným článkom všeobecnej ústavy. Nech je úplná sloboda náboženstva, myslenia, tlače (písania), i obchodovanie nech nie je obmedzené, spravodlivosť nech sa každému prisluhuje zadarmo, vojsko nech je čisto národné, nech sú pestované vedy a umenie…"*

Politické požiadavky, vrátane práv a slobôd, nastolil aj Katechizmus Spoločnosti slobody a rovnosti, kde sa jednoznačne hovorilo:

"… Sloboda v prejave, v písaní a myslení bez toho, aby bola na úkor škody iného.

Zničenie tajného vyzvedačstva a podplácania.

Ocenenie zásluh a mravov.

Sloboda náboženského vyznania, tlače, písania a myslenia.

Celá spoločnosť nenávidí silnú vládu. Má rada každého svojho spolukrajana, človeka s odvážnym srdcom a rôznym náboženským vyznaním."

Nové riešenie postavenia cirkví

Revolučno-demokratické ciele – odstránenie panstva Habsburgov, odstránenie feudálneho systému a vytvorenie buržoáznodemokratickej federácie si vyžadovali aj nové riešenie postavenia náboženských organizácií. Najmä katolíckej cirkvi, ktorá bola jedno zo súčastí feudálneho systému a jeho hlavnou ideologickou ochrankyňou. Aj o tejto problematike pojednávajú dokumenty obidvoch spoločností. V Katechizme Spoločnosti reformátorov boli pomerne obsiahle články o majetku cirkvi a jeho sekularizácii. V tretej časti Spoločnosti slobody a rovnosti sa hovorilo aj o cirkevných aparátoch.

***„Otázka:* Kto je kňaz?**

Odpoveď: *Je to taký človek, ktorý si privlastňuje neohraničenú moc nad našimi dušami, ktoré dokonale nepozná, a je tlmočníkom Božej vôle.*

***Otázka:* Mohol sa niekedy preukázať listinou, ktorá ho poveruje mocou nad našimi dušami, nad ich poznaním?**

Odpoveď: *Nikdy. Brahmani, lámovia, kalifikovia a pápeži spolu s kňazmi celého sveta klamali ľudstvo každý svojím spôsobom, aby nevedomý ľud omámili a zložili ho k nohám. – To je krátky obsah histórie, ktorá bola smutným trhom.*

***Otázka:* Aký cieľ sledovali takým nasadením moci?**

Odpoveď: *Bolo to získanie vlády a udržanie večného otroctva. Títo hanební veľkňazi, vidiac, že ľud je povoľnejší, keď hrozia večným ohňom, a nielen častými trestami, ihneď vytvorili tzv. sväté spoločenstvo, t. j. svätú cirkev, kde sa už viac nestarajú o udržanie vnútornej spoločenskej zmluvy, ale o udržanie slepej a pochmúrnej poslušnosti, ktorá potom slúži ako základný kameň pre vládu nad kráľmi a ľudom.*

***Otázka:* Je nejaký prostriedok na zničenie tohto trojitého biča?**

Odpoveď: *Áno, je v skúmaní a v osvietenstve, ktoré zrodia svätú vzburu proti kráľovi, šľachte a kňazom".*

Tajné rozširovanie publikácií

Uhorskí jakobíni svoje úsilie a ciele aktívne propagovali. Robili tak rozsiahlou publicistickou činnosťou. Sčasti išlo o tajne rozširované materiály. Niektoré ich diela vychádzali legálne. Boli predmetom veľkého záujmu širšej verejnosti, ale aj vtedajších vrchností. Tieto rôznymi cestami publikácie jakobínov potláčali. Napríklad óda *Vox clamantis in deserto,* ktorú napísal František Abaffy a v ktorej satiricky poukazoval na zaostalosť Uhorska i spiatočníctvo kňazstva, bola úradne zhabaná a spálená.

Veľkú pozornosť venovali uhorskí jakobíni letákovým akciám. Mená autorov letákov sa neuvádzali. Obsahom korešpondovali s publikačnou činnosťou jakobínov a s programovými dokumentmi – katechizmami oboch spoločností. Rozširovanie letákov malo pozitívny ohlas, lebo bolo významným podnetom pre širšie spoločenské pohyby, najmä vo vzťahu k vzburám poddaných na Slovensku v rokoch 1789 - 1799.

Publicisti František Abaffy a Jozef Ch. Hajnóczy preložili Marseillaisu do slovenčiny i do maďarčiny.

Protijakobínske akcie

Feudálne vrchnosti, ktorých postavenie sa upevnilo po smrti osvietenského a proreformného cisára Jozefa II. (20.2.1790), vyvíjali veľké úsilie zamerané proti šíreniu ohlasu Veľkej francúzskej revolúcie v Rakúsko-Uhorsku. Ochotne im pomáhali aj vysoké cirkevné kruhy. Napríklad svojimi protijakobínskymi letákovými podujatiami. V roku 1794 sa uskutočnil „generálny záťah" proti jakobínom v celej ríši. V júli 1774 polícia zatkla vo Viedni Ignáca J. Martinoviča a čoskoro nato došlo k hromadnému zatýkaniu jakobínov v Uhorsku.

Popredné osobnosti a aktivisti uhorských jakobínskych spoločností boli postavení pred súd. Súdení boli vyhlásení za sprisahancov a súdne konanie bolo označené za krok proti „Martinovičovmu sprisahaniu". Pred súdom sa ocitlo 49 jakobínov, deväťnásť z nich boli Slováci. Viacerí ďalší boli so Slovenskom spätí rodom, štúdiami alebo pracovne. Rozsudky boli tvrdé. Väčšina jakobínov bola odsúdená na dlhoročné väzenie. A Ignác Jozef Martinovič, Jozef Christosomus Hajnóczy a ďalší traja direktori boli odsúdení na smrť. Svoje životy položili na oltár demokracie a slobodomyseľnosti dňa 20. mája 1795 na Krvavom poli v Budíne.

Hnutie uhorských jakobínov patrí k významným etapám boja pokrokových síl za prechod od feudalizmu ku kapitalizmu v Uhorsku, vrátane Slovenska. Neoddeliteľnou súčasťou tohto zápasu bolo úsilie o prekonanie majoritného postavenia katolíckej cirkvi, dosiahnutie náboženskej rovnosti a slobody myslenia. V tej dobe to boli prelomové snahy, ktoré pozitívne ovplyvňovali konania mocných nasledujúcich generácií a sú cenným odkazom aj svetským humanistom našej doby.

Prof. Jaroslav Čelko

Jozef II., cisár a reformátor

Titulný list Katechizmu tajnej Spoločnosti reformátorov

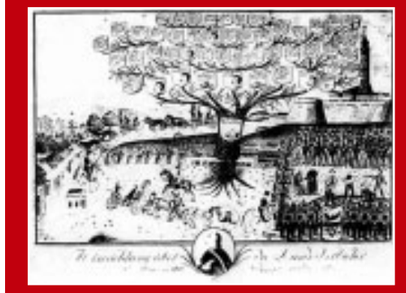

Poprava jakobínov podľa dobového zobrazenia

Jozef Batsányi bol odsúdený na ročné väzenie a vyhnanie z Košíc len preto, že uverejnil báseň oslavujúcu francúzsku revolúciu.

Foto: www. cassovia.sk

Nigéria – AIDS, chudoba a vojny

Nigéria je najobývanejšou krajinou Afriky (130 miliónov obyvateľov) s obrovskými nerovnosťami: rozsiahle prírodné bohatstvo (siedme miesto v ťažbe ropy so ziskom 40 miliárd USD z ropy za rok), na druhej strane obrovská časť obyvateľstva žijúca v extrémnej chudobe (Nigéria sa považuje za jednu z 20 najchudobnejších krajín sveta). Verejný sektor služieb utrpel za uplynulých 20 rokov prudký pokles výkonnosti a nachádza sa na 2. mieste zoznamu najskorumpovanejších krajín sveta. Politický systém v Nigérii v uplynulých dekádach mnohí označujú za "kleptokraciu", kde obohacovanie úzkej skupiny mocných ľudí prispieva k chudobe väčšiny.

Priame výsledky extrémne nízkej výkonnosti verejného zdravotníckeho systému patria medzi najhoršie zdravotnícke ukazovatele na svete:

Očkovanie: 13 %-né pokrytie

Úmrtnosť matiek: 800 zo 100 000 pôrodov

Detská úmrtnosť: 110 zo 1000

Úmrtnosť vo veku pod 5 rokov: 183 z 1000

Deti s podváhou: 36%

Deti s podpriemernou výškou vzhľadom na ich vek: 43%

Priemerná dĺžka života: 48,8 rokov

Obyvatelia s prístupom k čistej vode: 62%

Obyvatelia s prístupom k sanitácii: 54%

Tieto čísla čiastočne vysvetľujú, prečo je Nigéria pravidelne zasiahnutá epidémiou, ako CSM (mozgovo-miechová meningitída), cholera, kiahne a žltá horúčka. Malária sa v tejto krajine vyskytuje trvalo a počet ochorení na HIV/AIDS narastá. Nigéria je zároveň domovom asi 350 etnických skupín a pre väčšinu obyvateľstva má koncepcia "nigérijského národa" oveľa menší význam ako ich sebaidentifikácia s určitým kmeňom, kráľovstvom alebo náboženstvom. Nedôvera medzi "osadníkmi" a "domorodcami" všade v krajine a boj za väčšiu časť ropných ziskov alebo úrodných polí, ako aj boj za "nadvládu" sú pravdepodobne hlavné dôvody neustálych násilných konfliktov, ktorými je krajina zmietaná už mnoho rokov (11 000 mŕtvych od roku 1999).

Príprava na misiu

Pred odchodom do Nigérie som strávila týždeň v Holandsku na prípravnom kurze. Na hodinách sme sa od rána do večera venovali všetkému, čo sa týkalo našich budúcich životov, t. j. zodpovedanie si potenciálnych etických otázok, ako napr. môžete mať sexuálny vzťah s lokálnymi zamestnancami? (odpoveď: "Nie, nájdite si radšej nejakého pekného cudzinca."), alebo môžete si kúpiť slonovinu ako suvenír? (nie). Tiež sme mali prípadové štúdie, napríklad sme "akože" pracovali v terapeutickom vyživovacom centre pre podvýživené deti v afgánskom utečeneckom tábore – medici sa zaoberali výživou a my ostatní sme zabezpečovali logistiku – plánovali sme vybavenie, stavali latríny, vodné nádrže atď. (samozrejme, len v diskusiách).

Hrali sme aj orientačné hry. Poslali nás s mapou a nosidlami do lesa. Bol tam aj hasiaci prístroj (poriadne ťažký!), niekoľko palíc a metla – veľmi zvláštne. Neskôr sme zistili, že išlo o sadu proti cholere. (Nosidlá na prenos vážne dehydrovaných pacientov do rehydratačného centra). Vyzbrojení baterkami sme postupovali podľa udaného smeru (napr. po 200 metroch zabočte 240° JJZ). Netreba už ani uvádzať, že sme začali o pol siedmej večer a do hostela sme sa vrátili o štvrtej nadránom! Našťastie, nestratili sme sa. A zo mňa sa stal profesionálny ovládač kompasov. Tiež sme museli postaviť potme stan pre utečencov (čo sa nám teda vôbec nepodarilo), spúšťať dieselový generátor a nabíjať autobatériu a naučiť sa čo-to o satelitných telefónoch a prenosných vysielačkách.

Príchod do Nigérie

V Abudži som pristála za silnej tropickej búrky a prívalového dažďa. Na letisku ma vyzdvihol môj predchodca Jim a zaviezol ma do nášho ubytovacieho zariadenia. Koordinačný tím v Abudži tvoria: Jim (resp. ja – finančný kontrolór), Sebastian z Nemecka, vedúci misie, dr. Judith z Holandska, zdravotná koordinátorka, Barbara z Talianska, lobistka za lacnejšie lieky u farmaceutických spoločností (najmä lieky proti HIV/AIDS a malárii) a Niels z Holandska zodpovedný za logistiku.

Mesto je charakteristické úplne novou výstavbou, mnohé budovy sú ešte vo výstavbe. Dom, v ktorom bývame, je dosť veľký: má štyri izby na poschodí (v každej z nich je kúpeľňa a sieť proti komárom), kancelárske priestory a kuchyňu na prízemí a havarijné zásoby a obrovské švábY v podzemí. Dom je obkolesený ostatným drôtom a strážený 24 hodín denne 2 strážnikmi.

Krajina

V tomto období je väčšinou okolo 28°C, zamračene a dosť vlhko. Vraj ide o najpríjemnejšie obdobie v roku. Prší skoro každé popoludnie a búrky predstavujú úžasné divadlo! Všade pobehujú mravce (dokonca aj na kuchynskej linke) a na trávnikoch zazriete celkom milé jašterice a žaby.

Krajina žiari zeleňou, palmami a mimoriadne úrodnou pôdou. Je tu aj niekoľko pohorí, na ktoré sa niektorí z našej skupiny snažili vyštverať, skaly sú však v období dažďa veľmi šmykľavé, tak to možno skúsime neskôr. Väčšinou sa zobúdzam o 4. hodine nadránom na zvuky zablúdených brechajúcich psov, o 4.45 h zas na zvolávanie z mešity k raňajšej modlitbe („Allahu Akbaru!") alebo o 7.30 h na hluk vrčiacich áut a mopedov. Brechanie psov je neskôr nahradené kikiríkaním kohútov, modlitby sa za deň opakujú ešte štyrikrát a vrčanie áut neprestáva vôbec. Supermarkety sú tu nezvyčajne dobre zásobené. Kúpite si tu čokoľvek, čo potrebujete – čajové pečivo, syr gouda, Nutellu, jogurty Danone. Až na to, že väčšina Nigérijčanov si ich nemôže dovoliť. Po okrajoch cesty nájdete sliepky, dojčiace matky a popri nich jazdia terénne vozidlá s nápisom UNICEF.

Náš projekt

Tunajší tím je hlavným koordinačným centrom troch projektov našej humanitárnej organizácie v Nigérii – poradenstvo a liečba HIV/AIDS v Lagose, malária a základné zdravotnícke zariadenia v Bayelse (chudobný región v južnej časti Nigérie, v bahennej oblasti delty rieky Niger, kde dochádza k veľkým nepokojom v dôsledku ťažby ropy a veľkým príjmovým rozdielom) a úplne nový projekt, ktorý nazývame intervencia v Plateau. Štát Plateau (asi 5 hodín cesty autom východne od Abudže) bol v máji 2004 dejiskom rozsiahleho etnického násilia medzi kresťanmi a moslimami – pred niekoľkými mesiacmi tu zabili 400 ľudí a tisíce sa ich presídlilo po tom, čo ich domy boli zničené. Veľmi málo pozornosti sa venuje zdraviu tohto obyvateľstva, preto zabezpečujeme aspoň základné očkovanie, liečbu malárie a psycho-sociálne poradenstvo.

Policajné kontroly

Keď sa večer za tmy vraciame domov, väčšinou nás zastavujú pri vojenských kontrolných stanovištiach (rekord je zatiaľ štyrikrát za večer). Naše auto má veľký nápis „Humanitárna organizácia" a zvyčajne sa nám cez tieto stanovištia podarí prejsť bez problémov. Nie je to však vôbec príjemné, najmä ak si uvedomíte, že vojaci majú veľké automatické zbrane (kalašnikov). Chcú vždy nejaký úplatok, my však uplatňujeme veľmi prísnu politiku voči takýmto praktikám.

Otrasné nemocničné podmienky v Lagose

Nedávno sme sa vybrali na služobnú cestu do Lagosu, najväčšieho mesta v Afrike s viac než 12 miliónov obyvateľov. Let trval 55 minút a cesta z letiska na základňu do Lagosu ďalšie dve hodiny. Dopravný chaos je neopísateľný – preplnené autobusy, mopedy, žiadne semafory, chodci – žobráci uprostred cesty, špina, smeti na okrajoch cesty spolu s deťmi, husami a sliepkami. Rozsiahle slumy postavené priamo na vode v lagúne, ľudia chytajúci ryby vo vode s vysokým obsahom toxického a organického odpadu. Základňa našej organizácie v Lagose je väčšia než v Abudži, a to oprávnene, keďže tam realizujeme prestavbu časti lagoskej nemocnice na kliniku pre pacientov chorých na AIDS. Pracujú tu zahraniční lekári, sestričky, poradcovia, laboratórni technici atď. Projektová koordinátorka Aysel nás zobrala na prehliadku nemocnice. Bola som úplne šokovaná nedostatkom základného materiálu, hygieny a nedostatočnej liečby pacientov. Pociťovala som hnev, nechuť a hlboký smútok nad podmienkami, v akých ľudia žijú a sú liečení. Ako mimozemšťan z bohatej planéty som prechádzala cez dvor, kde sa sušili špinavé a potrhané posteľné plachty, cez chodbu s premokajúcou strechou, až do lekárne s 5 zamestnancami a najviac štyroma druhmi liekov a s dlhým radom čakajúcim pred okienkom. Oddelenie pre tuberkulózy má laboratórium bez mikroskopu (neskôr sme im jeden kúpili). V provizórnych priestoroch, ktoré sme dočasne obsadili, nás zdravia nadšení poradcovia (Nigérijčania s AIDS), lekári a sestričky, ako aj niekoľkí expatrioti, ktorí vyšetrujú, radia a liečia pacientov chorých na AIDS. Na doktora tam čakala mladá žena, mladšia než ja, s dieťaťom, ktoré nemalo viac ako šesť mesiacov. Jej manžel i ona sú infikovaní HIV a teraz čakali na bezplatnú liečbu na našej klinike. Len v Nigérii je takýchto ľudí viac ako tri milióny. Priznám sa, mám problém zaspávať, keď myslím na tento pár. Ďalšia vec, na ktorú nikdy nezabudnem, je pach z márnice lagoskej nemocnice. Samozrejme, ľudia zomierajú každý deň v každej krajine, avšak rozdiel medzi ženou, ktorá zomiera počas pôrodu kvôli nehygienickým podmienkam v lagoskej nemocnici, a človekom, ktorý zomiera počas neurochirurgického zákroku v niektorej z amerických nemocníc, je veľký.

Každodenná práca

Minule nás navštívil tím 5 zahraničných pracovníkov z Plateau, ktorí pracujú v rámci najnovšieho projektu zameraného na poskytovanie základnej zdravotníckej starostlivosti presídlenému obyvateľstvu. Minul sa im paracetamol, ibuprofen, antimalariká. Jedna z nich, nemecká lekárka, prezrie denne 150 až 200 pacientov. Pracovník logistiky z Talianska zas hľadá dom, kde by tím mohol vytvoriť dôstojné zdravotnícke stredisko (s tečúcou vodou a elektrinou, keďže v súčasnosti pôsobí v stane). Ďalší odborník na hygienu z Holandska robí prieskum studní v okolitých dedinách (je tu kvôli obavám z vypuknutia cholery v tejto oblasti) a Sheila, projektová koordinátorka, sa stretáva so zástupcami miestnej samosprávy a rokuje s nimi ohľadom nášho prístupu do dedín, a to v koordinácii s ďalšími mimovládnymi organizáciami, aby to nedopadlo tak, že všetci budeme zabezpečovať vodu a nikto nezabezpečí lieky.

Lenka Beňová
Abudža, Nigéria
(Pokračovanie v ďalšom čísle)

Náš dom v Abudži. Dom je obkolesený ostnatým drôtom a je strážený 24 hodín denne.

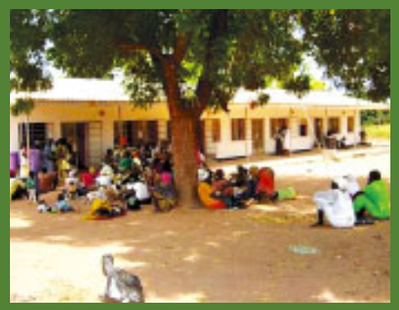

Asi 200 ľudí čaká na lekársku prehliadku a ošetrenie pred klinikou v Plateau.

Nemocničný tím v Lagose. Traja ľudia na tejto fotografii sú infikovaní vírusom HIV, jeden z nich má AIDS.

Nemocnica v Lagose

Moja izba so sieťkou proti komárom

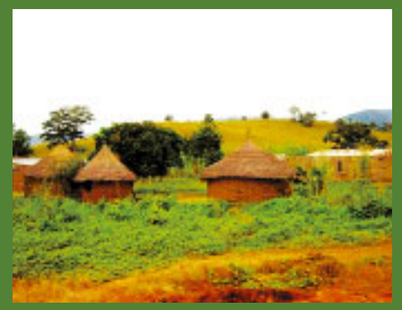

Typické domy z blata na vidieku

O básnikovi Villonovi a o jednom biskupovi

V roku 1965, pri príležitosti 500. výročia úmrtia Françoisa Villona, vyšlo jedno jeho slávne dielo – Veľký testament. Išlo o preklad z pera Jána Smreka, čo hovorí samo za seba. Predslov napísal Jozef Felix, známy literárny kritik, historik a prekladateľ. Okrem iného v ňom uviedol: *„Ktože by dnes už u nás nepoznal životnú púť veľkého francúzskeho básnika Françoisa Villona? ... A ktože by si ho v predstavách nebol stotožnil s «nezbedným bakalárom», s veselým stredovekým študentom, stvárajúcim čertovské kúsky v parížskych uliciach i v parížskych tavernách a recitujúcim svoje básne medzi pohármi vína, ktoré tak ľúbil, že jeho poézia ešte i dnes má jeho vôňu a aj jeho opojnosť!“*

Absolvent Sorbonny dal prednosť poézii

François Villon vďaka svojmu dobrodincovi Guillaumovi Villenovi absolvoval Sorbonnu, kde v roku 1452 získal titul magistra slobodných umení. Pred pravdepodobnou úspešnou akademickou dráhou dal prednosť poézii. Mal veľké nadanie a veľké tvorivé schopnosti. Z jeho tvorby sa zachovali – Malý testament, Veľký testament, Kodicil a Balady v žargóne. Nik nevie, koľko François Villon vytvoril básní plných briskného žartu i vtipu na účet priateľov i nepriateľov, ktoré ani autor, ani nik iný nepoložil na papier. Ale aj len na základe toho, čo literárna história pozná, sa ustálil názor, že François Villon bol najvýznamnejším francúzskym lyrikom stredoveku.

Vo svojej tvorbe François Villon vyjadril mravnú krízu súvisiacu s vtedajším rozpadom stredovekého nazerania na svet. Na druhej strane bol „predbojovníkom“ renesančného

cítenia vôbec a humanizmu zvlášť. O tomto historickom význame F. Villona už spomenutý J. Félix napísal: *„Stredovekí básnici podľa požiadaviek, aké sa v ich časoch kládli na poéziu a na literatúru vôbec, mali byť «morum doctores» – učiteľmi mravov.“* Takýmto básnikom Villon nechcel a ani nemohol byť. Vyvrhnutie zo spoločnosti však znamenalo jeho vrhnutie do seba samého, zostrenie pohľadu na veci vnútorné i vonkajšie. Začala sa „poézia poetická“, ktorá je protikladom „poézie literárnej“, lyrika závratí, prýštiaca z plného ľudského ja, z plnej ľudskej prezencie. Počas svojej cesty, ktorú sme nazvali púťou až na koniec seba samého, Villon objavil pre poéziu to najcennejšie, ľudské ja v jeho totalite, nie ako predmet samoúčelných introspekcií, ale ako podnet na definovanie ľudského údelu vo svete. Ak niečím Villon dosiaľ naozaj „inšpiruje“ moderného čitateľa, tak iste predovšetkým tým, že je v jeho poézii prítomný celý človek.

Inšpiroval velikánov

Tvorba básnika-búrliváka bola prijímaná rôzne. Podľa toho, z akého prostredia odozva vychádzala. A prostredí bolo veľa. Vtedajšia spoločnosť v európskych krajinách bola veľmi rozdelená. Protichodné myšlienkové prúdy aktívne hýbali svetskými cirkevnými kruhmi. V západnej časti kresťanstva, teda v katolíckej cirkvi prebiehali urputné vnútorné boje. V 14. storočí vystúpil anglický náboženský reformátor, prekladateľ Biblie a profesor Oxfordskej univerzity Ján Viclef (1320-1384). Názory tohto reformátora sa týkali nielen vnútorných pomerov v cirkvi. Stali sa odrazovým mostíkom na povstanie roľníkov - plebejcov pod vedením W. Tylera. Viclefovo učenie cirkev síce odsúdila ale aj tak malo vplyv na Jana Husa, Martina Luthera a na prípravu reformácie v Anglicku. Jána Husa, veľkého českého vlastenca a mysliteľa-humanistu síce upálili, ale jeho myšlienky sa stali základom pre vznik husitského hnutia, ktoré vyvrcholilo v rokoch 1419-1422 a v rôznych formách pretrvávalo až do druhej polovice pätnásteho storočia. Do diania aktívne a účinne zasahovali buď priamo alebo svojimi myšlienkovými odkazmi takí velikáni, ako bol Francesco Petrarca (1304-1374), Giovanni Boccaccio (1313-1375), Lorenzo Valla (1407-1457) a ďalší hlásatelia slobodomyseľnosti. Ovzdušie bolo bohaté na mnohé strety medzi zatuchnutým, skostnateným, ale dominujúcim teistickým ponímaním sveta a novými myšlienkovými prejavmi. A tie sa drali na povrch aj prostredníctvom diel spisovateľov a básnikov. Vrátane tvorby Françoisa Villona.

Hon na líšku

Vedúce kruhy feudálnej spoločnosti – cirkevné aj svetské – hľadali všetky možné spôsoby, ako znemožniť pôsobenie protifeudálne zameraných filozofov, vedcov i spisovateľov. Veľký záujem prejavovali aj o Françoisa Villona. Feudálni reakcionári hľadali zádrapky tak v jeho tvorbe, ako aj spôsobe života. Ako vzdelanec sa François vedel pohybovať v rôznych spoločenských prostrediach, vo „vybraných“ kruhoch, krátko pobýval dokonca na dvore Karola Orleánskeho, kde písal pravdepodobne pod menom Vaillant. Ale najradšej sa nachádzal medzi „obyčajnými“ ľuďmi, vrátane deklasovaných elementov, ako bola napríklad tulácka spoločnosť *„coquillardi“*. Sám so svojimi druhmi povystrájal mnohé lapajstvá, za ktoré sa viackrát ocitol pred súdmi. Tie mu udeľovali tresty viac ako prísne. Napríklad v roku 1462 ho odsúdili pre krádež a pre výtržnosť – ako „nepolepšiteľného“ na smrť obesením. Po odvolaní mu súd zmenil rozsudok na desať rokov vyhnanstva z Paríža.

Jeden z trestov mu nadelil orleánsky biskup a mocný a energický prelát – Thibault d'Aussigny. Básnika Françoisa Villona odsúdili pre údajnú krádež kalicha na biskupovom panstve. Viacerí bádatelia toto obvinenie neskôr spochybnili. Prišli k názoru, že v skutočnosti išlo o akési menšie previnenie, či dokonca len o nepriamu účasť básnika na nie celkom čistom konaní jeho druhov. Ale biskup disponujúci potrebnými právomocami dal Françoisa do žalára. Bolo to kruté väzenie v Meung-sur-Loire, v ktorom biskupskí drábi praktizovali neľudské spôsoby mučenia. Na básnikovo šťastie prišiel do biskupského sídla 30. septembra 1461 nový kráľ Ľudovít XI., ktorý pri tejto príležitosti udelil „stratenému dieťaťu“ parížskej ulice Françoisovi Villonovi amnestiu.

Orleánsky biskup zrejme ochotne a účinne splnil „objednávku“ vtedajších vládnucich feudálnych kruhov. Presnejšie ich najreakčnejšej časti. Lebo predrenesančné myšlienkové pohyby zasiahli aj časť „lepších“ vrstiev, ktoré sympatizovali s Françoisom Villonom. Z hľadiska zdôvodnenia a účinnosti zákroku proti básnikovi bolo biskupské obvinenie funkčné, či funkčnejšie ako hociktoré iné. Veď vinník bol obžalovaný za svätokrádež. A také čosi účinkovalo na nemalú časť veriacich, ktorí inak celkom radi prijímali vtipkovanie adresované svetským i cirkevným pánom.

Básnik François Villon svoje uväznenie a mučenie, ktoré zakúsil v biskupskom väzení, považoval za veľkú nespravodlivosť. O jeho posledných rokoch sa vie veľmi málo. Nie je známy deň, kedy zomrel. So životom sa mal rozlúčiť v období 1463 až 1467. Teda približne pred 540 rokmi. Nech nás toto výročie podnieti k povšimnutiu si diela naplneného „rýdzim citom“. Urobme tak k vôli uctenia si pamiatky básnika. Ale aj pre okriatie našich myslí, lebo villonovské „človečenstvo“ je nezabudnuteľné a aj v súčasnosti je inšpirujúce, mobilizujúce a obohacuje úsilie svetského humanizmu.

Prof. Jaroslav Čelko

Vyberáme za vás

Alchýmia dejín: Slovensko v dobe neurčitosti, F. Novosád, Bratislava: IRIS, 2004. 232 s.

Publikácia zoznamuje s úvahami autora nad celým komplexom zmien, ktorými prešla naša spoločnosť na prelome 20 . a 21. storočia. Tieto úvahy vznikli v rámci projektu Civilizačno-kultúrne procesy v transformujúcej sa slovenskej spoločnosti. Analyzujú obdobie približne 20 rokov - obdobie prudkých zmien vo všetkých sférach spoločenského života, keď sa menili geopolitické, politické, kultúrnopolitické i duchovné podmienky slovenskej spoločnosti.

Kult a mágia v materiálnej kultúre, zostavili **E. Krekovič a T. Podolinská,** Bratislva: Ústav etnológie SAV, 2004. 112 s.

Zborník prináša štúdie slovenských a českých etnológov a archeológov venujúcich sa otázkam kultu a mágie v materiálnej kultúre. Informuje o problémoch stereotypného používania kategórie *sacrum* a *profanum* v archeológii a religionistike, symbolike figurálnych motívov doby halštanskej, ľudovej viere a jej prejavoch v hmotnej kultúre doby protohistorickej, či zobrazení kozmu vo folklórnych grafických symboloch. Pohľad na zahraničné kulty a mágie obsahuje príspevky o ceremoniálnych nádobách v Mexiku, prezentácií božstiev u národov Kaukazu či o emotívnych terakotách v období rímskej republiky.

Islam v Turecku: Fethullah Gülen a Nurcuovia, G. Pirický, Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda, 2004. 173 s.

Publikácia analyzuje aktivity a myšlienky vedúcej osobnosti tureckého náboženského spoločenstva F. Gülena, ktorý predstavuje modernistickú alternatívu voči fundamentalizmu v Turecku a hlása univerzalistické posolstvo islamu. Gülenovo náboženské spoločenstvo a jeho činnosť, ktoré vzniklo transformáciou mystického islamu, sleduje autor predovšetkým v mediálnej sfére, školstve, hospodárstve a politike. Záber práce siaha od islamistiky, histórie, turkológie až po politické vedy. Autor poukazuje na to, že islam umožňuje pozitívny dialóg so Západom, inými náboženstvami a ideológiami.

Žena a právo: právne a spoločenské postavenie žien v minulosti ed. **T. Lengyelová,** Bratislava: Academic Electronic Press, 2004. 304 s.

Príspevky v tejto publikácii skúmajú postavenie žien z rôznych právnych hľadísk, ako je rodinné, dedičské a trestné právo. Autori sa usilovali odpovedať na otázky, ako sa napríklad aplikovalo právo v živote žien, akú ochranu im poskytovalo, aký bol postoj mužov voči ženám a ako si predstavovali ich ideálne spolužitie autori moralistických spisov, cirkevní otcovia či svetskí spisovatelia. Štúdie sú príspevkom do pestrej mozaiky poznania života žien v uplynulých storočiach.

Religiozita a medzikonfesionálne vzťahy v lokálnom spoločenstve, Z. Beňušková, Bratislava: Ústav etnológie SAV, 2004. 198 s.

Autorka v knihe predložila výsledky terénnych výskumov z rokov 1990-2003 vo vybraných lokalitách na Slovensku a v Maďarsku. V nich overovala tézu podľa ktorej, náboženstvo plní vo viackonfesionálnom spoločenstve integračnú aj dezintegračnú funkciu, pričom sa obe aktivizujú ako prejav skupinovej identity najmä v situácii politickej zmeny a sociálneho konfliktu. Výber sledovaných miest, resp. mikroregiónov zodpovedal podmienke proporčného zastúpenia aspoň dvoch náboženstiev.

Ľudácke šľahanie bičom po vode

Nedeľa má patriť kostolom

Na prelome rokov 2001/2002 prebehla prvá vlna diskusií o zamedzení nedeľného predaja. Iniciovala ju Konferencia biskupov Slovenska. V decembri 2002 nasledovala vlna druhá. Predchádzala jej letáková kampaň, ktorú realizovali nezávislé kresťanské odbory. Kampaň však nemala dlhé trvanie. Autorita biskupov, o ktorej sa tak často hovorí, v tejto súvislosti veľmi nezavážila. Nehovoriac už o kresťanských odboroch ako jednej z pák vysokej cirkevnej hierarchie. Veď o nich sa vie naozaj málo - je to asi preto, lebo platformu, vychádzajúcu zo „sociálneho učenia“ cirkvi nemusia veľmi presadzovať. Stačí na to charakter činnosti našich „svetských“ odborov. Je zaujímavé, že kresťanských odborárov pritom neviedla snaha zlepšiť sociálne postavenie pracovníkov obchodných reťazcov, ktoré – ako je už známe – sú „pod psa“. Klerikáli svoje zámery „zdôvodňovali“ potrebou posilniť zdravé rodinné vzťahy. V skutočnosti však chceli a chcú takto zabezpečiť väčšiu účasť ľudí na nedeľných náboženských aktivitách. Katolícki arcipastieri – inak podporení aj Ekumenickou radou cirkví a klerikálni odboroví predáci akosi pozabudli, že na našom milom, podľa cirkví „zbožnom“ Slovensku sa už čosi podobné udialo.

Zákaz predaja s výnimkou pre vyvolených

Na jar v roku 1942, presne 16. apríla, uvidelo svetlo sveta zaujímavé nariadenie. Bola to vyhláška vtedajšieho Ministerstva vnútra. Podpísaná bola ministrom Machom. Znela takto:

„Na základe § 2, ods. 2, zákona č. 190/1939 Sl. z. zakazujem na území Slovenskej republiky výčap a predaj liehových nápojov okrem vína a piva od 12. hodiny do pondelka 6. hodiny ráno. Tento zákaz vzťahuje sa okrem vína a piva na predaj liehových nápojov v zapečatených fľašiach. Výnimku tvoria kúpeľné miesta, menovite keď ide o zahraničných hostí. V jednotlivom prípade rozhoduje príslušný okresný (štátny policajný) úrad.“

Ďalšou vyhláškou zaviedlo ministerstvo sankciu za porušenie zákona, pretože sa na to akosi pozabudlo. Vo februári 1943 vydal minister Mach ďalšiu vyhlášku, v ktorej sa hovorilo o ***„Zatvorení barov, zábavných miestností a o upravení policajnej záverečnej hodiny.“*** V nej sa znova potvrdil predmetný zákaz predaja liehových nápojov.

Uprostred leta, dňa 12. júla 1943, vyšla nová vyhláška, podpísaná opäť ministrom Machom, majúca dlhý názov: *„O úprave zatváracej hodiny hostineckých a výčapníckych miestností a o obmedzení čapovania, podávania a predaja liehových nápojov.“* Obsahovala aj takúto vetu: ***„Moja vyhláška č. 224/1942 Úr. n, ktorou som zakázal čapovať, podávať a predávať liehové nápoje okrem vína a piva v sobotu od 12. hodiny poludňajšej až do pondelka 6. hodiny raňajšej inkluzívne, ale tak, že v nedeľu a vo sviatok predpoludním nesmie sa čapovať, podávať a predávať ani víno a pivo (liehoviny každého druhu), a to ani v zapečatených fľašiach, ostáva aj naďalej v platnosti.“*** Výnimku spod takto formulovaného zákazu mohli opäť udeľovať ***„v odôvodnených prípadoch“*** okresné (štátne policajné) úrady. A opäť najmä pre kúpeľné miesta, pre stredná cestovného ruchu, ***„so zreteľom najmä na potrebu zahraničných hostí.“***

Kľukaté cestičky sa dajú obísť

Lenže jedna vec boli vyhlášky a druhá vec bežný život a prax ľudí. Prekvapenie čoskoro nahradilo mnohé ironické poznámky, vyrojilo sa množstvo vtipov a nechýbali veru ani ostré výčitky na adresu ľudáckych mocipánov. Niektoré boli veľmi adresné, lebo triafali dvojtvárnosť nemalej časti ľudáckych mocipánov, ktorí masám obyvateľstva predkladali idey zdržanlivosti a sami si zakazované dožičili. Radoví občania našli mnohé chodníčky, ako zákaz v rôznej miere obchádzať. Nakupovali si „tvrdé“ v iné dni, popíjali doma, ale aj nosili so sebou na rozmanité miesta. Dokonca v teplých obdobiach aj pod lipy pri kostoloch. Alebo do krčiem „pritvrdiť“ pivo, pokiaľ sa smelo čapovať. Čoskoro sa prejavila aj podnikavosť majiteľov krčiem a iných podobných podnikov. Pivo „zušľachťovali“ sami a postupne sa to ani veľmi neskrývalo. V menších kaviarňach sa dával koňak či rum do čiernej kávy. Niekedy v šálke ani káva nebola.

Neúspech vyriešili zrušením vyhlášky

Zákaz predaja liehových nápojov i vyhrážky sankciami za jeho porušenie či nedodržiavanie stali sa naozaj len prázdnymi gestami subjektivistických predstáv a zámerom ľudáckych mravokárcov. Títo napokon museli rešpektovať neúspech svojich opatrení. A tak sa dňa 17. februára 1944 objavila vyhláška č. 90 ministra vnútra. Hovorilo sa v nej o spoločnom postupe ministerstva hospodárstva a ministerstva vnútra v oblasti pohostinstva, ktorým sa vraj vytvorili predpoklady pre ochranu verejných záujmov a záujmu obrany štátu. V druhom, záverečnom odstavci vyhlášky sa dal minister počuť takto:

„Zrušujem preto s účinnosťou dňom 15. marca 1944 svoje vyhlášky č. 317/1943 Úr. n. o prechodnom obmedzení podávania, predaja a čapovania liehových nápojov a o prechodnej úprave zatváracej hodiny hostinských a výčapníckych miestností.“

Opísaný zákaz sa naozaj podobal šľahnutiu vody bičom, ktorý ju trochu rozčerí, ale po chvíli ako keby ani nebol. Ale napriek jeho kurióznosti je spomienka naň užitočná. Znova totiž potvrdzuje starý a známy fakt, že nezanedbateľná časť radových veriacich často zmýšľa a koná inak ako chcú cirkevné aparáty a ich klerikálne páky.

Pamätník

Čo je a o čo sa usiluje Opus Dei

Pri hodnoteniach pápeža Jána Pavla II. sa spomínala aj jeho podpora rôznym cirkevným hnutiam a komunitám. Na poprednom mieste sa uvádzalo Opus Dei (Dielo Božie) s tým, že toto konzervatívne hnutie vždy striktne presadzovalo pápežskú líniu.

Za významný dôkaz pápežových sympatií sa považuje aj rýchlosť, akou bol najprv blahorečený a potom v roku 2002 vyhlásený za svätého zakladateľ tohto hnutia, španielsky duchovný Josemaría Escriva de Balaguer (1902-1975). Opus Dei, hnutie založené v roku 1928, má okolo 80 tisíc členov v asi 90 štátoch. Na rozdiel od iných cirkevných hnutí a komunít nepodlieha sídelným biskupom, ale cez osobitnú prelatúru vo Vatikáne priamo pápežovi. Opus Dei má aj radových členov a vyvíja aktivity obdobné u iných katolíckych cirkevných organizácií. Mimoriadnu pozornosť hnutie venuje otázkam sexuality a reprodukčného zdravia. Napríklad zakladá „školy pre rodiny“, presadzuje kresťansky chápanú sexuálnu morálku, odmieta umelú antikoncepciu a predovšetkým v mene boja proti takzvanej „kultúre smrti“ aj interrupciu. V prísne katolíckom duchu sa stavia aj k problému homosexuality.

Sídlo Opus Dei v New Yorku

V prvom rade je však Opus Dei organizáciou katolíckej inteligencie. Jeho základným špecifikom je, tak pri získavaní členstva, ako aj v jeho pôsobení, prednostné zameranie na intelektuálov s cieľom upevňovať ich spoločenské postavenie a vplyv katolíckej cirkvi. Preto sa orientuje na už vplyvné osoby „spoločenskej elity“ vo svetových, občianskych, akademických, lekárskych, justičných a ďalších inštitúciách a v médiách. Pritom ide o umiestňovanie členov Opus Dei na čo možno najvyššie pozície v týchto oblastiach. Charakteristickou črtou je vysoký stupeň konšpiratívnosti, a to aj vo vzťahoch medzi členmi hnutia.

Zakladateľ Opus Dei Josemaría Escriva de Balaguer

Deklarovaným cieľom organizácie je „šíriť v celej spoločnosti hlboký a univerzálnu výzvu byť svätým a konať apoštolizačnú prácu prostredníctvom vlastnej odbornej práce, vykonávanej slobodne a s osobnou zodpovednosťou. Toto poslanie dešifroval magazín pre členov Crónica takto: „Posvätiť a pokresťančiť inštitúcie ľudí, vedy, kultúry, civilizácie, politiky, umenia a spoločenských vzťahov.“

Zaujímavá je skutočnosť, že svojím vnútrocirkevným postavením, aktivitami a cieľmi Opus Dei nápadne pripomína protireformačný jezuitský rád s jeho charakteristickým zameraním na mocenské špičky vtedajšej spoločnosti, s jezuitmi vo funkciách spovedníkov a poradcov panovníkov, ale aktívnych aj vo viacerých oblastiach spoločenského života.

Miroslav Horácky

Zdroj: Komunikačná kancelária Prelatúry Opus Dei

Okno do internetu

Poľskí humanisti a ateisti na internete

Byť humanistom, ateistom, agnostikom v našich končinách nie je pohodlné. O to príjemnejšie je zistenie, že ani v Poľsku – krajine, ktorá je považovaná za etalón katolicizmu - nie sú ľudia bez náboženskej orientácie na vymretie, dokonca nie sú ukrytí v jaskyniach, ale propagujú svoje názory na verejnosti a na internetových stránkach. Vybrali sme pre vás dve internetové stránky – humanistickú a ateistickú.

Internetová stránka http://free.ngo.pl/humanizm je stránkou poľských humanistov, ktorých organizácia je svojím smerovaním, obsahom činnosti a cieľmi veľmi blízka našej Spoločnosti Prometheus. Až prekvapujúco odvážne pôsobí skutočnosť, že na nej propagujú knihu Nemilosrdne (vojna Jána Pavla II. s ľuďmi). Jej autor alebo presnejšie redaktor Andrzej Dominiczak vybral informácie z rôznych domácich i zahraničných zdrojov, v ktorých sú ostro kritizované postoje dnes už nebohého pápeža. Je to podľa autorov stránky prvá kniha v Poľsku, ktorá je celá venovaná kritike Jána Pavla II. Internetová stránka poľských humanistov obsahuje tiež preklady zahraničných autorov a obsahuje odkazy na príbuzné stránky v Poľsku i v zahraničí.

Internetová stránka http://www.ateista.pl, ako uvádzajú samotní jej autori, má za cieľ vytvoriť protiváhu tomu obrovskému počtu stránok, ktoré propagujú náboženstvo. Stránka kritizuje šarlatánstvo, hlúposť, pseudovedu a propaguje ateizmus, humanizmus, vedu a racionálne myslenie. Stránka je pravidelne a často aktualizovaná. Je na nej fórum, polemika, recenzie, encyklopédia a nechýba ani oddiel venovaný filozofii a Biblii. Kto prelúska poľštinu, ten sa určite nebude nudiť.

František Jedinák

Teória pekla

Aké je peklo? Touto otázkou sa zaoberali študenti na Washingtonovej univerzite ako semestrálnou úlohou. Odpoveď jedného študenta bola natoľko „hlboká“, že sa o ňu s kolegami podelil na internete, vďaka čomu ňou sa môžeme potešiť aj my. Bonusová otázka znela takto: Je peklo exotermické (vydáva teplo) alebo endotermické (absorbuje teplo)? Väčšina študentov založila dôkaz svojho presvedčenia na Boylovom zákone (ten hovorí, že plyn sa ochladzuje, keď expanduje, a ohrieva, keď sa stláča) alebo nejakom jeho variante.

Jeden študent však napísal toto: Po prvé, musíme zistiť, ako sa hmotnosť pekla mení s časom. Potrebujeme poznať rýchlosť, s akou duše do pekla vstupujú, a rýchlosť, s akou ho opúšťajú. Myslím, že môžeme spoľahlivo predpokladať, že keď sa duša dostane do pekla, už ho neopustí. Žiadne duše teda peklo neopúšťajú. Čo sa týka počtu duší, čo do pekla vstupujú, uvážme rôzne náboženstvá, ktoré dnes vo svete existujú. Väčšina z nich tvrdí, že ak nepatríte k ich náboženstvu, dostanete sa do pekla. Keďže je viac ako jedno takéto náboženstvo a keďže ľudia nepatria zároveň k viac než jednému náboženstvu, môžeme predpokladať, že všetky duše idú do pekla. Pri súčasnom počte narodení a úmrtí môžeme očakávať, že počet duší v pekle rastie exponenciálne. Teraz musíme zvážiť rýchlosť zmeny objemu pekla, keďže Boylov zákon hovorí, že teplota a tlak v pekle ostanú rovnaké iba vtedy, keď sa peklo bude zodpovedajúcim spôsobom rozpínať, keď doňho budú pribúdať duše.
Potom existujú dve možnosti:

1. Ak sa peklo rozpína pomalšie, ako doňho pribúdajú duše, potom v ňom teplota a tlak rastú, až kým peklo nevybuchne.

2. Ak sa peklo rozpína rýchlejšie, ako je rýchlosť pribúdania duší, tak v ňom teplota a tlak klesajú, až kým peklo nezamrzne.

Ktorá možnosť je tá pravá? Ak príjmeme postulát, ktorý mi povedala Tereza: „V pekle bude zima, kým sa s tebou vyspím“, a zvážime fakt, že sa so mnou vyspala minulú noc, potom je pravdivá možnosť 2 a som si istý, že peklo je exotermické a už aj zamrznuté. Dôsledkom tejto teórie je, že keďže peklo je zamrznuté, neprijíma už ďalšie duše, a ... ostáva iba Nebo, čo dokazuje existenciu božskej bytosti a vysvetľuje prečo, minulú noc, Tereza stále vzdychala „Ó, Bože.“

ŠTUDENT AKO JEDINÝ DOSTAL Z CELÉHO KRÚŽKU JEDNOTKU.

„Aha, jeden z nich našiel termostat!“

Z listov čitateľov

K vydaniu prvého čísla časopisu Prometheus

Z celého srdce blahopřeji ku startu revue Prometheus! Po všech stránkach je první její číslo velmi přitažlivé, tématicky různorodé, myšlenkově koncizní a pro naši věc přínosné a velmi poučné. Něco takového bychom také v Praze potřebovali.

Doc. PrDr. Josef Haubelt, DrSc.
časopis Maják, Praha

Ateisté jsou na Slovensku sice menšinou, ale nepatří snad k povinnostem demokratického státu menšiny podporovat a chránit? Prometheus tak trochu tuto službu supluje, nabízí alespoň ideovou podporu a prostor pro informace a diskuzi. Činí tak nikoliv s podporou demokratického státu, ale amerického Institutu pro humanistické studie. Humanismus je mimo jiné morálně zaměřený styl intelektuálního ateizmu, ke kterému se otevřeně přiznává jen menšina lidí, ale mlčky ho přijalo široké spektrum vzdělaných lidí v celém západním světě. A jak je to s vírou, humanismem a církvemi v Čechách? K církvím se přiklání menšina obyvatelstva, průzkum veřejného mínění zjistil, že v boha u nás věří menší procento lidí než v ufony. Což je na druhé straně bizarnost, která má svou tragikomickou odvrácenou tvář.

Věra Nosková, podpredsedníčka
Českého klubu skeptik Sisyfos

Ad: Patrí náboženstvo do škôl?

Žiaci našej školy sú povinní chodiť na náboženstvo alebo etickú výchovu, to znamená, že my, ktorí nechceme chodiť na náboženstvo, musíme chodiť na etickú výchovu. Už aj tak máme málo času. Napríklad v našej triede musia žiaci, ktorých rodičia im vybrali náboženstvo, prichádzať už na siedmu hodinu ráno (nultá hodina). Ani my ostatní to nemáme dobré. Učiteľka na etike nám dáva niekedy ťažko splniteľné úlohy (napr. vypracovať svoj rodokmeň). Keď žiak vymešká asi 3 hodiny z etiky, musí napísať 10-stranovú prácu, čo by bolo pre mňa (momentálne som žiak primy – t.j. ako piatak) dosť zaťažujúce. Navyše nemáme ani učebnice etickej výchovy. Mojej sestre – prváčke, aj keď nie je prihlásená na náboženstvo, podstrkujú letáčiky s Ježiškom, omaľovánky so svätými obrázkami a brožúrky. V predchádzajúcich ročníkoch, na prvom stupni, som mal učiteľku, ktorá na vyučovaní hocikedy rozprávala o Bohu. Napr. keď chcela urobiť v triede poriadok, aby sme nevyrušovali, alebo na Veľkú noc. A potom sa o tom vždy rozvíjala debata. To je síce dobre, lebo sa neučíme, ale mňa to aj tak veľmi nezaujíma. Toto sú dôvody, prečo by som bol rád, keby v škole nepôsobila cirkev a nemali by sme náboženstvo. Načo nám to tlačia?

Viktor Kocur, Bratislava

Ad: Rád vysvetlím, kto sú humanisti

Neupierajte nám humanizmus

Autorovi úvahy „Rád vysvetlím, kto sú humanisti“ R. Škodovi, nesporne patrí k cti snaha o seriózny výklad pojmu humanizmus. „Pánom olejárom“ sa nemožno čudovať, keď upierajú ateistom právo privlastňovať si pojem humanizmus, jezuiti a preláti si vždy v dejinách ľudstva privlastňovali výsledky snaženia ľudí rozumu a poznania pre svoje násilnícke a zištné snaženia.

Osvietenstvo však nespadlo z neba, ani ho ľudstvu nedarovala cirkev svätá z božej vôle či svojej vlastnej. Práve naopak, renesancia a humanizmus sa zrodili v Taliansku. Toto filozofické a kultúrne hnutie sa sústreďovalo na slávnu minulosť veku antiky, po ktorej nastalo obdobie barbarstva, ktoré pomenovali „temným vekom“ či „stredovekom“. Ergo, osvietenstvo sa vynorilo z vedeckej revolúcie, jeho zakladateľov spájala snaha demystifikovať svet a oslobodiť ľudské myslenie od neosobných síl, vystupovalo proti klerikálnemu fanatizmu, predsudkom, poverám, náboženským dogmám a proti neobmedzenej moci cirkvi.

Osvietenstvo vierou v rozum, vierou v poriadok, v človeka a jeho schopnosti i v optimizmus vystupovalo proti fanatizmu a tmárstvu teológie, proti nerozumnosti a jej zosmiešňovaniu, nespravodlivosti feudálnych poriadkov a fanatizmu. Znamenalo aj zrušenie procesov proti čarodejniciam a kacírom i vybojovanie všeobecných ľudských práv, slobodný rozvoj vedy a kultúry, čím zjavenému kresťanskému náboženstvu racionalizmus osvietencov spôsobil jednu z najväčších kríz v jej histórii.

Osvietenstvo, jeho myšlienkové prúdy priamo nadväzovalo na renesanciu a humanizmus, na výsledky prírodných vied, na rozvoj vedeckého myslenia, na reformáciu, na hnutie za oslobodenie od stredovekých náhľadov na svet, človeka, spoločnosť. Dokonca možno povedať, že rozložilo dovtedajšiu morálku a autoritu, do stredu vyzdvihlo zmyslovú skúsenosť. Osemnáste storočie odmietlo cirkev aj kresťanstvo a deväťnáste poprelo boha. Osvietenstvo doviedlo človeka ku klaňaniu sa svojmu rozumu a svojej vede.

Aj súčasnosť je svedectvom opätovného nástupu osvietenstva a humanizmu a krízy náboženstva. Cirkvi sa všetkými silami snažia zabrániť rastu sekularizačného hnutia, poklesu ich autority a regiliozity veriacich. Spoločenský, kultúrny, vedecký, technický rozvoj však nemožno zastaviť. A teraz by bolo aktuálne, keby cirkev ktorákoľvek si mohla na svoju zástavu vyložiť heslo Rozumu a citu patriace svetskému humanizmu.

Ladislav Tóth, Levice

Príbeh čitateľa

Jeden veľkoplošný inzerát v nemenovanom časopise oznamoval: Úspešný je ten, kto je pri prameni informácií. Dobré informácie z prvej ruky sú od Boha. Sú zaznamenané v Biblii.“ A aby nebolo pochýb, hneď jedna takáto dobrá informácia tu bola aj ponúknutá. „Lebo tak Boh miloval svet, že svojho jednorodeného syna dal, aby nikto, kto v neho verí, nezahynul, ale mal život večný“.

Inzerát ma zaujal, a tak som na adresu uvedenú v inzeráte napísal, čo si o uverejnenej dobrej informácii myslím. Ak kresťanský Boh vedel, čo čaká jeho jediného syna, ktorého poslal na istú smrť, vďaka môjmu kritickému mysleniu pýtal som sa sám seba, či by som ja svojho jediného syna poslal napríklad medzi ľudožrútov, aby ho títo zjedli, a ak by tak urobili a uverili, že to bol môj syn, bohato by som sa im za to odmenil.

Nech som sa akokoľvek namáhal porozumieť tomuto božiemu konaniu svojou ľudskou logikou, nevedel som to pochopiť.

Na môj pochybovačný list som zakrátko dostal odpoveď, ktorá bola taká komplikovaná a rafinovaná, že som jej, priznám sa, nerozumel. K listu bola priložená pozvánka na stretnutie piatich kresťanských cirkví v Banskej Bystrici, na ktorom som sa zúčastnil a predniesol opäť svoje úvahy. Ktosi zo zadných radov publika mi aj akosi nesmelo zatlieskal. Nato vstal jeden z prítomných pastorov a prečítal z vyznačkovanej Biblie zo dva odstavce, ukázal na mňa prstom a s opovržlivým pohľadom v tvári povedal: „Satan!“

Ako jednoducho sa dá zistiť, čím je kto... Stačia na to dva odstavce z knihy dobrých informácií, pomyslel som si.

Vstal ďalší pastor. Ten už čítal ďalšie dobré informácie a opäť sa ku mne obrátil, tentokrát s otázkou: „Čo tu ten človek chce medzi nami?“ „Prepáčte, ale bol som sem pozvaný organizátorom“ a ukázal som pozvánku: Očakával som logické vysvetlenie obsahu inzerátu a mojej skeptickej úvahy, keď už tam bolo toľko pastorov, kňazov a kazateľov, no získal som odsúdenia a vyhnanie.

Ale predsa ešte niečo. Z veľkej kopy čiernych kníh akýsi pastor vzal jednu a daroval mi ju. Biblia, Nová zmluva, hlása biely nápis na nej. Občas v nej listujem a čítam.

Ing. Július Voskár, Harmanec

Daňové peklo

Pán Boh mal dobrú náladu a tak si k sebe zavolal Bugára, Ševca a Dzurindu, že každému splní jedno želanie.

Bugár vraví:

— Ja si prajem, aby sa Maďari na Slovensku mali lepšie.

Zablýskalo sa a Slota s jeho národniarmi zmizli.

Ševc vraví:

— Ja si prajem, aby sa pracujúci mali lepšie.

Zablýskalo sa a všetci zlí šéfovia zmizli.

Dzurinda vraví:

— Ja si prajem, aby sa všetci Slováci mali lepšie.

Zablýskalo sa a Dzurindu nebolo. ☻

Mojžiš ako plavčík

Farár oznámi veriacim, že budúca kázeň bude venovaná rozboru lži, a preto si všetci farníci majú prečítať osemnástu kapitolu svätého evanjelia podľa Marka. Na začiatku nasledujúcej kázne sa farár pýta:

— Kto z vás prítomných si prečítal určenú kapitolu Markovho evanjelia?

Všetci zdvihli ruky.

— Milí farníci, vidíte, ako je potrebné hovoriť o lži? Sväté evanjelium Ježiša Krista podľa Marka má len šestnásť kapitol. ☻

Dvaja farári po práci sedia v peknom počasí na lavičke pred farou a popíjajú červené víno. „Čo myslíš, brat môj, dožijeme sa toho, keď Vatikán vydá dekrét o zrušení celibátu?“ „Neviem, brat môj, my ešte asi nie, ale naše deti už určite.“ ☻

Ide misionár po púšti a naraz sa pred ním zjaví lev.

Misionár sa začne modliť:

“Pane Bože, daj tomu levovi kresťanské city.

A ten lev se postaví na zadné, zopne ruky a hovorí:

„Ďakujem ti, Hospodin, za jedlo, ktoré teraz prijmem.“ ☻

Viera a poznanie sú ako dve misky váh... (dokončenie v tajničke)

Autor: Vojtech Kúkoľ	poradové číslo (skr.)	japonská dĺžková miera (aj ri)	africká turovitá antilopa	muzikál s Madonnou (o Peronovej)	pýcha po poľsky	mesto v ČR	Slovenský šachový zväz (skr.)	Kristína (dom.)	druhá dvojhláska	Pomôcky: pjatak, bui, ri, impala, Asýr, edit, ea	persóna	spievali (bás.)	česká predložka (odo)	4. časť tajničky	zlúčenina dusíka s vodíkom (čpavok)
jamy, kt. hĺbka je väčšia ako šírka										omámia, očaria					
1. časť tajničky										základná číslovka / skr. nášho nár. parku					
👁	verejná hanba	cit. naznač. pichnutie / 2. časť tajničky				skr. značky / trieda (hovor.)			ažúrová výšivka / skr. hodosti rotný						
ruská mince (5 kopeják, páták)							semiti / ženský spevný hlas						Royal Navy / (skr.) biele al. sivé kone		
Aurélia (dom.)					popevok / Polymézan			osobné zámeno				vietnam. muž. meno / zaži, zakús			
španielska vychovávateľka				usadenina roztoku / popíjajte				tam / staroveký obyvateľ v sev. Iraku			pigmentová škvrna / starorím. úradník				
slovesný zápor			krém / dym, čmud (bás.)						výrobca umel. perál / meno po bulharsky						
patriaca Idke							zn. kremíka / tankový pluk (skr.)			data exchange unit / EČV okr. N. Zámky				investičný kupón (skr.)	asýrsky boh mesta Eridu
starogrécka pohrebná obeť						3. časť tajničky									
české mužské meno						oblieka do iných šiat									

Správne odpovede s nalepeným kupónom zasielajte na adresu redakcie časopisu Prometheus, Štefánikova 4, 811 05 Bratislava do 30. mája 2005.

Traja vyžrebovaní výhercovia budú odmenení zaujímavými knihami.

PROMETHEUS KUPÓN č. 2

Tajnička z minulého čísla znela: „Kto sa má fyzicky až príliš dobre, kazí sa mravne.“ Zo správnych odpovedí sme vyžrebovali: ***Alena Ficiková*** *- Radvaň nad Laborcom,* ***Milan Maťaše*** *- Trenčín,* ***Jozef Šoltés*** *- Liptovský Mikuláš.* Výhercom blahoželáme!

Ďalšie číslo časopisu Prometheus v predaji koncom júna!

PROMETHEUS – symbol boja za pokrok a šťastie ľudstva

Osobnosť Promethea patrí k najcennejším výtvorom gréckej mytológie. Vyše dva a pol tisícročia sa považuje za zosobnenie odvahy a vytrvalosti, odporu proti starým poriadkom, lásky k slobode a ľudomilnosti.

Diovi zabránil vyhubiť ľudstvo tým, že daroval človeku oheň. Zeus ho okrem iného potrestal tým, že visel prikovaný na skalu na vrcholku Kaukazu. Každé ráno priletel k nemu orol, aby mu zobákom vyžral kus pečene, ktorá mu cez noc vždy narástla. No ani toto utrpenie Promethea nezlomilo.

Napokon dosiahol slobodu pomocou človeka a zmierením sa s Diom, pričom neustúpil od svojej hrdosti, ani od svojich cieľov.

NEBUDETE ĽUTOVAŤ

Odluka cirkvi od štátu

Toto je demokracia? O čo vlastne ide cirkvám a KDH? Je súčasný systém spravodlivý? Nedochádza k porušovaniu ústavy?

140 str., doporučená cena: 129,- Sk, u nás len 69,- Sk

Škodlivosť náboženskej výchovy

Naša osvietená vláda schválila „dobrovoľne povinnú“ výučbu náboženstva od prvej triedy ZŠ. Je to správne? Prospieva alebo škodí vyučovanie náboženstva deťom? Množstvo zaujímavostí, o ktorých ste ani netušili.

64 str., doporučená cena: 49,- Sk, u nás len 19,- Sk

K cene zásielky bude pripočítané poštovné podľa platnej tarify Slovenskej pošty.

Svoju objednávku pošlite na adresu:
Spoločnosť Prometheus, Štefánikova 4, 811 05 Bratislava

Poďakovanie

Tento dvojmesačník vychádza vďaka sponzorskému príspevku **Inštitútu pre humanistické štúdie** v Albany, N.Y, USA (Institute for Humanist Studies), 18, Corporate Woods Boulevard, Albany, N.Y. 12211, e-mail : info@humaniststudies.org, web: www.HumanistStudies.org

Ústav vykonáva mimoriadne záslužnú prácu na celosvetovej úrovni, poskytuje priestor vyše sto webovým stránkam humanistických organizácií po celom svete, vydáva pre záujemcov pravidelný e-zine a každoročne poskytuje finančné granty na projekty prispievajúce k rozvoju humanistického hnutia.

Inštitút nedávno spustil nové projekty na priblíženie humanistickej výchovy verejnosti prostredníctvom Sústavy (kontínua) humanistickej výchovy (COHE- Continuum of Humanist Education). Je to nová forma diaľkového štúdia cez internet, ktorá bola zavedená v r. 2001.

Spoločnosť Prometheus chce aj touto cestou vysloviť Inštitútu pre humanistické štúdie vďaku za finančnú podporu i za viacročnú, veľmi plodnú spoluprácu.

Spoločnosť Prometheus

✓ Myslíš si, že sloboda svedomia, sloboda presvedčenia a sloboda vyznania sú nedotknuteľné?

✓ Si presvedčený o tom, že človek sám a nie boh riadi ľudský osud?

✓ Si proti tomu, aby cirkevná moc zasahovala do riadenia vecí verejných?

✓ Chceš sa podieľať na presadzovaní demokratického, slobodomyseľného humanizmu?

Tak neváhaj a informuj sa o činnosti Spoločnosti Prometheus !!!

Spoločnosť Prometheus je mimovládna organizácia združujúca sekulárnych humanistov, ktorí sa nehlásia k nijakému náboženstvu a chcú žiť a konať ako slobodomyseľní ľudia. Spoločnosť Prometheus obhajuje a presadzuje:

- **slobodu myslenia a slobodu svedomia**
- **slobodu presvedčenia a vyznania**
- **skutočnú, nielen formálnu odluku cirkvi od štátu**
- **celosvetový humanizmus a mierový pokrok ľudstva.**

Kontakt:
Spoločnosť Prometheus Bratislava,
združenie svetských humanistov
✉ Štefánikova 4, 811 05 Bratislava
☎ 02 / 52491191
@ humanist@pobox.sk
🌎 http://slovakia.humanist.net

Informačné materiály o Spoločnosti Prometheus mi pošlite na adresu:

Meno a priezvisko: .....

Vek: .....

Bydlisko: .....

Telefón: .....

E-mail: .....

V ..... dňa .....

podpis .....

Návratku pošlite na adresu:
Spoločnosť Prometheus Bratislava
združenie svetských humanistov
Štefánikova 4, 811 05 Bratislava

OBJEDNÁVKA PREDPLATNÉHO

Záväzne si objednávam

☐ ročné predplatné v sume 100,- Sk (6 čísel)

☐ polročné predplatné v sume 50,- Sk (3 čísla)

PLATITEĽ:

Meno a priezvisko: .....

Adresa: .....

Mesto: ..... PSČ: .....

Dátum: ..... Podpis: .....

Každý predplatiteľ od nás ako **darček** dostane knihu Chestera Dolana **Obžaloba náboženstva** v slovenskom i anglickom jazyku na CD.

Objednávky na predplatné zasielajte na adresu Spoločnosť Prometheus Bratislava, združenie svetských humanistov, Štefánikova 4, 811 05 Bratislava, alebo nás kontaktujte prostredníctvom predplatiteľského servisu na tel. čísle: 02/52 49 11 91.

Predplatné môžete zaplatiť aj priamo na číslo účtu 11481540/0900.

STAVEBNICTVO
2004
STROJÁRSTVO ENERGETIKA
2004
SLOVAKIA
2005
AUTOSALÓN NITRA 2004
AUTOMOBILY prehľad modelov
Informácie z prvej ruky
Vydavateľstvo Grafické štúdio
SLOVAKIA
Commercial EXPORT-IMPORT Directory
2005
www.infoma.sk
INFOMA Business Trading®, spol. s r.o.
Bulharská 70, P.O.BOX 47, 620 02 Brno, tel.: +421-2-43 42 15 31, fax: +421-2-43 42 15 60, e-mail: infoma@infoma.sk, www.infoma.sk
INFOMA